

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Lenka Veselá

**Dědické řízení s mezinárodním prvkem se
zaměřením na přijetí a praktické fungování
Nařízení o dědictví**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: doc. JUDr. Mgr. Magdalena Pfeiffer Ph.D.

Tematický okruh: Mezinárodní právo soukromé

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 9. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 187 660 znaků včetně mezer.

rigorozantka

V Praze dne 30. 9. 2020

Obsah

Úvod.....	5
1. Obecná část	7
1.1. Návrh Nařízení o dědictví.....	7
1.2. Historické souvislosti vzniku Nařízení o dědictví	9
2. Principy Nařízení o dědictví.....	13
2.1. Princip univerzální použitelnosti	13
2.2. Jediné pozůstalostní řízení pro celý dědický majetek.....	14
2.3. Soulad forum et ius	16
2.4. Jednotný dědický statut.....	17
3. Působnost Nařízení o dědictví.....	21
3.1. Časová působnost.....	21
3.2. Územní působnost.....	23
3.3. Věcná působnost	24
3.3.1. Vynětí věcí osobního stavu	26
3.3.2. Vynětí otázek osobního statutu	27
3.3.3. Vynětí otázek vztahujících se ke zmizení, nepřítomnosti nebo předpokládané smrti fyzické osoby	28
3.3.4. Vynětí otázek vztahujících se k úpravě majetkových poměrů v manželství a k majetkovým uspořádáním ve vztazích považovaných rozhodným právem za vztahy s účinky srovnatelnými s manželstvím	28
3.3.5. Vynětí jiných vyživovacích povinností než těch, které vyplynuly z důvodu smrti	29
3.3.6. Vynětí otázky formální platnosti ústně provedených pořízení pro případ smrti.....	30
3.3.7. Vynětí práv a majetku vytvořených nebo převedených jiným způsobem než děděním, jako například formou daru, společného vlastnictví s právem dědit po spolumahiteli, důchodového připojištění, pojistné smlouvy a podobných ujednání	30
3.3.8. Vynětí otázek upravených právem obchodních společností, sdružení a jiných právnických osob, jako ustanovení v zakládajících listinách a statutech společností, sdružení a jiných právnických osob, která určují nakládání s podíly v případě smrti jejich členů	31
3.3.9. Vynětí otázek zrušení, zániku a fúze společností, sdružení a jiných právnických osob	32
3.3.10. Vynětí zakládání, správa a rušení trustů	32
3.3.11. Vynětí povahy věcných práv.....	32
3.3.12. Vynětí jakéhokoli zápisu práv k nemovitému či movitému majetku do rejstříku, včetně právních požadavků na takový zápis, a účinky zápisu nebo neprovedení zápisu těchto práv do rejstříku	34
4. Judikatura SDEU.....	35

4.1. Rozhodnutí SDEU ve věci Kubicka	35
4.2. Rozhodnutí SDEU ve věci Mahnkopf	39
4.3. Rozhodnutí SDEU ve věci Oberle	42
4.4. Rozhodnutí SDEU ve věci Brisch.....	47
4.5. Rozhodnutí SDEU ve věci WB.....	49
4.6. Rozhodnutí SDEU ve věci E. E.	54
5. EDO a aplikační problémy	60
5.1. Důvody přijetí právní úpravy zavádějící EDO	60
5.2. Vydávání EDO	62
5.3. Právní účinky EDO	65
5.4. Vybrané aktuální problémy související s použitím EDO	68
5.4.1. Ověření obsahu žádosti o vydání EDO	68
5.4.2. Důvody pro nevydání EDO	70
5.4.3. Rozdílný obsah EDO a národního dědického osvědčení	71
5.4.4. Specifikace majetku tvořícího pozůstalost.....	73
Závěr.....	79
Seznam použitých zkratk.....	82
Seznam použitých zdrojů	84
ABSTRAKT	88
ABSTRACT	90

Úvod

Dne 17. srpna 2015 vstoupilo v platnost Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (dále jen „Nařízení o dědictví“). Nařízení o dědictví unifikuje jak kolizní, tak i jurisdikční pravidla v rámci dědického řízení s mezinárodním prvkem. Nadto zavádí speciální nástroj, tzv. evropské dědické osvědčení (dále jen „EDO“), které má být vydáváno pro použití v jiném členském státě, a má umožnit efektivní vypořádání dědictví. Právní předpis tedy vnesl do přeshraničních dědických řízení mnoho novinek, s nimiž se musela právní teorie a praxe jednotlivých členských států vypořádat.

Smyslem Nařízení o dědictví je stanovit jasná a jednotná pravidla a zajistit právní jistotu a předvídatelnost práva pro občany. Vedle toho je zřejmá i snaha o zkrácení délky dědického řízení, odstranění překážek při uplatňování práv osob oprávněných v souvislosti s dědictvím, které má přeshraniční dopady, a pomoc při vzájemném uznávání veřejných listin a rozhodnutí v dědických věcech. Konkrétní formulace zmíněných cílů v textu Nařízení o dědictví však vyvolaly řadu otázek v souvislosti s jejich praktickou aplikací.

Předkládaná rigorózní práce nemá v úmyslu zabývat se Nařízením o dědictví v celé šíři, ale soustředí se na jeho přijetí, základní podmínky fungování (rozsah působnosti, základní principy) a interpretační problémy spojené s aplikací Nařízení o dědictví v praxi. Díky svému profesnímu zaměření jsem se mohla účastnit procesu, v jehož rámci Nařízení o dědictví na půdě Evropské rady vzniklo. I po nabytí jeho účinnosti jsem sledovala vyvíjející se názory domácích i mezinárodně uznávaných akademiků a praktiků na aplikaci jednotlivých ustanovení a s tím související první diskuse nad spornými otázkami, které s praxí vyvstaly. V důsledku toho jsem se začala o téma aplikace Nařízení o dědictví blíže zajímat. První vážavé snahy o aplikaci Nařízení o dědictví českou justicí byly překvapivé. Čeští soudci a notáři vystupující v řízení jako soudní komisaři si často nebyli jistí nejen v oblasti rozhodného práva a soudní příslušnosti, ale i ohledně samotné působnosti Nařízení o dědictví. Velmi často se pak objevovaly nejasnosti v otázce vydávání a používání EDO. Nejistota, kterou bylo možné spatřovat, pro mě byla motivací, abych se vybraným problematickým otázkám souvisejícím s aplikací Nařízení o dědictví podrobněji věnovala. Téma práce, kterým je mimo jiné praktické fungování Nařízení o dědictví, mi tedy bylo velmi blízké a jeho zpracování považuji za praxi přínosné.

Cílem předkládané rigorózní práce je nejprve objasnění základních principů, na kterých je Nařízení o dědictví postaveno. Dále se práce snaží poskytnout ucelený přehled o pravidlech pro určení jeho časové, místní a věcné příslušnosti. Hlavním záměrem je pak provedení detailní

analýzy problematických otázek, které vyvstávají v souvislosti s praktickou aplikací Nařízení o dědictví, a to jak těch, které byly k datu uzavření této práce již zodpovězeny ze strany Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“), tak těch, které nadále přetrvávají a jsou častým předmětem odborných diskusí. Z hlediska použitých metod jsou v rigorózní práci použity přístupy právně-analytický a právně-deskriptivní. Předkládaná rigorózní práce je kromě úvodu a závěru rozdělena na pět samostatných kapitol.

První kapitola pojednává o historických okolnostech, které souvisely s předložením návrhu a přijetím Nařízení o dědictví. Jsou zmíněny jak cíle, kterých měl evropský zákonodárce v úmyslu dosáhnout, tak i právní předpisy, kterými se při předložení návrhu inspiroval. Zajímavé je pak sledovat, jak dlouhým procesem musela myšlenka přijetí právní úpravy v oblasti dědictví s přeshraničním dopadem, projít.

Druhá kapitola je rovněž převážně teoretická a představuje základní principy, na kterých je Nařízení o dědictví založeno. U každého z principů je provedena analýza jejich důsledků. Patří mezi ně princip univerzální použitelnosti, jediné pozůstalostní řízení, soulad *forum et ius* a jednotný dědický statut.

Vzhledem ke skutečnosti, že nejistota českých soudců a notářů se často objevovala v oblasti samotné působnosti Nařízení o dědictví, rozhodla jsem se do třetí kapitoly zařadit vymezení rozsahu aplikace Nařízení o dědictví, a to z hlediska časového, územního i věcného. Záměrem této kapitoly je objasnění základních podmínek, za nichž je možné k aplikaci předpisu přistoupit. V otázce věcné působnosti Nařízení o dědictví je důraz kladen na identifikaci subsidiárního statutu v oblastech, na které se Nařízení o dědictví nevztahuje.

Čtvrtá kapitola obsahuje analýzu rozhodnutí SDEU v dotčené oblasti. Z hlediska struktury se jedná o jednu ze stěžejních částí práce, která si klade za cíl podrobně vyhodnotit postup SDEU v již vyřešených otázkách týkajících se aplikace Nařízení o dědictví. V tomto spojení je do kapitoly zařazena i analýza ustanovení, které byly předmětem výkladu ze strany SDEU, a představení případných důsledků, které mohou předmětná rozhodnutí SDEU představovat pro praxi.

V páté kapitole se věnuji EDO a dosud nevyřešeným aplikačním problémům, které se mohou vyskytnout, anebo se již vyskytly a nebyly dosud uspokojivě vyřešeny, v souvislosti s jeho fungováním v praxi.

1. Obecná část

1.1. Návrh Nařízení o dědictví

Díky rozmáhající se globalizaci, celosvětové ekonomické provázanosti a fakticky i právně snazšímu pohybu osob i kapitálu, čelí jednotlivci stále častěji příležitostem žít, pracovat či pouze působit v zahraničí. Někteří se rozhodnou pobývat pouze krátkodobě, což je z praktických důvodů často přivede alespoň k myšlence zřídit si zde bankovní účet. Jiní zůstanou delší dobu, třeba i trvale, a logicky mají k místu, které si pro svůj život zvolili, hlubší vztah – rozhodnou se koupit nemovitost, auto, případně založit vlastní obchodní společnost. Jindy však v zahraničí pouze investují, aniž by tam sami fyzicky pobývali. V evropském měřítku je tento jev častější z toho důvodu, že v rámci EU dochází k prohlubování integrace a spolupráce členských států, volnému pohybu osob, zboží a služeb, což umožňuje překonávání případných překážek mnohem snadněji. V okamžiku, kdy pak tyto osoby zemřou, je třeba v rámci dědického řízení přihlídnout k existujícímu mezinárodnímu prvku, jenž byl v průběhu jejich života přítomen. Přítomnost mezinárodního prvku má často za následek nezbytnou aplikaci cizích právních předpisů, které soud, jež dědické řízení vede, nezná. V takovém případě může výjimečně vyvstat i potřeba zadat znalecký posudek, čímž by došlo ke zvýšení nákladů soudního řízení. Pokud navíc soud nezná detailně zahraniční právní úpravu i v kontextu zahraniční judikatury, může to vést k obtížím či dokonce nepřesnostem v procesu rozhodování soudu. Uplatňují-li pak dědicové rozhodnutí na území jiného státu, než toho, kde bylo vydáno, zjišťují, že právní úpravy jednotlivých členských států v oblasti dědického práva vykazují rozdíly, které mohou bránit rychlému a snadnému uspořádání dědických poměrů přesahujících hranice jednoho státu.

Protože sjednocení hmotněprávních norem v rámci EU v oblasti dědického práva není možné,¹ ale ani žádoucí z pohledu jednotlivých členských států, soustředila se Evropská komise, ve snaze vyřešit výše nastíněný problém, na předložení ambiciózního návrhu směřujícího k unifikaci jak kolizních pravidel pro určení rozhodného práva pro dědické poměry, tak i oblasti mezinárodního civilního procesního práva. Nadto návrh předpokládal vyhotovení nového speciálního nástroje, tzv. evropského dědického osvědčení (dále jen „EDO“), které se mělo vydávat pro použití v jiném členském státě, a mělo umožnit efektivní vypořádání dědictví s přeshraničním prvkem. Hlavním cílem návrhu tak bylo usnadnění řádného fungování vnitřního trhu, a to tím, že dojde k odstranění překážek volného pohybu osob, které se potýkají s obtížemi

¹ EU v této oblasti nemá kompetence. Viz VERBEKE, A., LELEU, Y. Harmonization of the Law of Succession in Europe. In: HARTKAMP, A. et al. (eds.). *Towards a European Civil Code*. Fourth Revised and Expanded Edition. The Hague: Kluwer Law International, 2011. s. 472.

při uplatňování svých práv v souvislosti s dědictvím, jež má přeshraniční dopady.² Kromě zajištění práva zůstavitele uspořádat si své dědictví a zajištění práv ostatních osob zainteresovaných na dědické věci je zde navíc patrná i snaha, aby Nařízení o dědictví vedlo ke zkrácení délky dědického řízení a pomohlo při vzájemném uznávání rozhodnutí, která jsou jeho výsledkem.

Předložení návrhu Nařízení o dědictví Evropskou komisí dne 14. října 2009 bylo důležitým krokem v unifikaci kolizních norem na evropské úrovni. Pravomoc k tomuto kroku byla Evropskému společenství svěřena Amsterodamskou smlouvou,³ když tehdy nový čl. 61 písm. c) SES⁴ ve spojení s čl. 65 písm. b) SES⁵ umožnil Radě přijmout opatření v oblasti soudní spolupráce v občanskoprávních věcech s mezinárodním prvkem. V tomto důsledku tak Evropské společenství do současnosti přijalo více než deset nařízeních týkajících se oblasti mezinárodního práva soukromého.⁶ Nařízení Brusel Ibis a Brusel IIter stejně jako nařízení Řím I a Řím II výslovně vylučují otázky spojené s dědictvím z rozsahu své působnosti, zatímco nařízení o insolvenční a nařízení o výživném takovou výjimku neobsahují. Nejen z těchto důvodů byla proto unifikace právní úpravy pro oblast dědického práva dlouho očekávána.

V průběhu přípravy návrhu se Evropská komise výrazně inspirovala textem nařízení Brusel Ibis a Brusel IIbis – v kapitole II týkající se příslušnosti a v kapitole IV týkající se uznání a výkonu. Hlavním zdrojem inspirace pro kapitolu III, která se týká rozhodného práva, byla Úmluva ze dne 1. srpna 1989 o právu použitelném pro dědictví,⁷ zatímco Úmluva ze dne 2. října 1973 o mezinárodní správě dědictví⁸ se stala předlohou pro část zavádějící EDO.⁹

² Rec. 7 preambule Nařízení o dědictví.

³ Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o EU a Smlouvy o založení Evropských společenství a související akty (97/C 340/1), přijatá dne 2. 10. 1997, v platnost vstoupila dne 1. 5. 1999.

⁴ Smlouva o založení Evropského společenství (konsolidované znění), Úřední věstník, 29. 12. 2006, C 321 E/37.

⁵ V současnosti čl. 81 odst. 1 a odst. 2 písm. c) SFEU.

⁶ Např. nařízení o insolvenční, nařízení Brusel Ibis, nařízení Brusel IIter, nařízení Řím II, nařízení Řím I, nařízení o výživném.

⁷ *Convention of 1 August 1989 on the Law Applicable to Succession to the Estates of Deceased Person*. [citováno dne 2. dubna 2020]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=62>.

⁸ *Convention of 2 October 1973 Concerning the International Administration of the Estates of Deceased Persons*. [citováno dne 2. dubna 2020]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=83>.

⁹ *Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognitions and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession*, s. 4. [citováno dne 2. dubna 2020]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201005/20100526ATT75035/20100526ATT75035EN.pdf>.

1.2. Historické souvislosti vzniku Nařízení o dědictví

Záměr vypracovat právní instrument sjednocující pravidla mezinárodního dědického práva v rámci EU se objevil již na konci 90. let, v tzv. Vídeňském akčním plánu.¹⁰ Dokument se zabýval tím, jak nejlépe implementovat ustanovení Amsterodamské smlouvy. Při jeho vytvoření měly být rovněž zohledněny výsledky práce, kterých bylo již dříve dosaženo na poli Haagské konference mezinárodního práva soukromého.¹¹

Politické rozhodnutí v této oblasti zaznělo následně na zasedání Evropské rady v Tampere ve dnech 15. a 16. října 1999, která zásadu vzájemného uznávání rozsudků a jiných rozhodnutí soudních orgánů jakožto základ soudní spolupráce v občanských věcech podpořila a vyzvala Radu a Evropskou komisi, aby přijaly program opatření k provádění této zásady.¹² Společný program Evropské komise a Rady byl přijat 30. listopadu 2000 a určoval opatření týkající se harmonizace kolizních norem usnadňujících vzájemné uznávání soudních rozhodnutí a stanovil, že má být vytvořen nástroj ve vztahu k závětem a dědění.¹³

S cílem praktického provedení vytyčených cílů zadala Evropská komise (Generální ředitelství pro spravedlnost a vnitřní věci) vypracování srovnávací studie mezinárodního dědického práva, kterého se ujal německý Notářský institut ve spolupráci s profesory Heinrichem Dönerem (Univerzita v Münsteru) a Paulem Lagardem (Univerzita Sorbonna).¹⁴ Studie, jejíž podklad tvořilo 15 národních zpráv členských států tehdejší EU, byla zveřejněna v roce 2002, shrnovala praktické problémy mezinárodního dědického práva a vyjadřovala se k možnostem přijetí unijního předpisu. Rovněž již obsahovala některé návrhy, např. jednotný dědický statut nebo základní hraniční určovatel posledního obvyklého pobytu zůstavitele, které byly později převzaty do textu návrhu Nařízení o dědictví.¹⁵

¹⁰ Action plan of the Council and the Commission on how best to implement the provisions of the Treaty of Amsterdam on an area of freedom, security and justice. Justice and Home Affairs Council, 3. 12. 1998. In EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace EU [citováno dne 22. února 2020]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31999Y0123%2801%29>.

¹¹ Viz bod 41 Vídeňského akčního plánu.

¹² Rec. 3 preambule Nařízení o dědictví.

¹³ Draft programme of measures for implementation of the principle of mutual recognition of decisions in civil and commercial matters. [citováno dne 22. února 2020]. Dostupný z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32001Y0115\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32001Y0115(01)).

¹⁴ Rechtsvergleichende Studie der erbrechtlichen Regelungen des Internationalen Verfahrensrechtes und Internationalen Privatrechts der Mitgliedsstaaten der Europäischen Union. [citováno dne 23. srpna 2018]. Dostupný z: <http://docplayer.org/16348869-Dnoti-deutsches-notarinstitut-institut-notarial-allemmand-german-notary-institute.html>.

¹⁵ Podrobněji na str. 260 a násl. srovnávací studie.

Dalším programovým dokumentem, který obsahově navázal na program z Tampere a jeho výsledky, byl Haagský program,¹⁶ někdy nazývaný jako Tampere II, který přijala Evropská rada na zasedání v Bruselu v roce 2004. Evropská komise v něm byla vyzvána,¹⁷ aby mimo jiné předložila návrhy v oblasti dědictvého práva zaměřující se na kolizi právních předpisů členských států. Výslovně se pak uvádí, že se předložené návrhy mají týkat EDO a mechanismů umožňujících přesné určení existence posledních vůlí a závětí občanů EU.

Ve snaze splnit zadaný úkol předložila Evropská komise v roce 2005 Zelenou knihu Dědictví a závětí, v níž podrobně zpracovala oblast závětí a dědictví s přeshraničním přesahem společně s kolizními normami aplikovatelnými pro tuto oblast.¹⁸ Celkem obsahovala Zelená kniha 39 otázek a jejím hlavním smyslem bylo vyvolat diskusi k nastoleným otázkám mapujícím nejdůležitější prvky budoucí komplexní právní úpravy. V návaznosti na předložení Zelené knihy se Evropská komise rozhodla konzultovat Evropský sociální a hospodářský výbor, který dne 26. října 2005 vydal stanovisko,¹⁹ v němž shledal, že legislativní opatření Evropského společenství v dané oblasti by mělo mít formu nařízení. Zdůraznil také důležitost právní normy z ekonomického hlediska a konstatoval, že z důvodu velkých rozdílů mezi současnými právními řády jednotlivých zemí není možné vytvořit jednotné unijní hmotné právo pro mezinárodní dědictví a závětí.

Stanovisko výboru pak sloužilo jako podklad pro usnesení Evropského parlamentu z roku 2006,²⁰ kterým byla Evropská komise opětovně vyzvána, aby v průběhu roku 2007 předložila legislativní návrh k problematice dědictví a závětí, který by byl sestaven na základě interinstitucionální diskuse a současně by odpovídal přiloženým podrobně popsáním doporučením. Podle názoru Evropského parlamentu měl návrh vycházet z hraničního určovatele obvyklého pobytu zesnulého v okamžiku jeho smrti, a to jak v jurisdikčních, tak kolizních normách; dále by pro zúčastněné strany měla být zavedena možnost volby příslušného soudu a pro zůstavitele omezená možnost volby rozhodného práva.

Trvalo však ještě další tři roky, než byl první legislativní návrh Nařízení o dědictví skutečně předložen.²¹ Samotnému předložení předcházelo ještě vytvoření pracovní skupiny vnitrostátních

¹⁶ Haagský program: posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii, Úřední věstník, 3. 3. 2005, C 53/1. [citováno dne 23. srpna 2018]. Dostupný z: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005XG0303\(01\):CS:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005XG0303(01):CS:HTML).

¹⁷ Podrobněji v bodě 3.4.2 s názvem „Vzájemné uznávání rozhodnutí“.

¹⁸ KOM (2005) 65 v konečném znění.

¹⁹ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k „Zelené knize o dědictví a závětích“, Úřední věstník, 3. 2. 2006, C 28/01.

²⁰ Usnesení Evropského parlamentu obsahující doporučení k problematice dědictví a závětí ze dne 16. 11. 2006 [2005/2148 (INI)].

²¹ KOM (2009) 154 v konečném znění.

právních expertů pro otázky majetkových manželských režimů a pro otázky dědictví a závětí v EU (tzv. pracovní skupina PRM-III/IV), která ukončila činnost v únoru 2008. Návrh Nařízení o dědictví, který následně Evropská komise předložila, vycházel z velké části z práce této pracovní skupiny. Stranou návrhu však nakonec zůstala problematika zavedení registrů závětí ve členských státech a jejich propojení, a to zejména s ohledem na finanční náklady.

Vyjednávání finálního textu Nařízení o dědictví trvalo celkem tři roky a provázelo jej mnoho obtíží. Hlavní bylo překonat rozdíly v národních právních úpravách jednotlivých členských států. V průběhu legislativního procesu se k návrhu Nařízení o dědictví vyjadřovalo mnoho institucí.

Jednou z nich byl i Evropský hospodářský a sociální výbor,²² který důrazně doporučil v textu návrhu Nařízení o dědictví ujasnit, že se týká pouze dědictví „s mezinárodním prvkem“. Dále pak požadoval změnu původního čl. 26, který vylučoval použití zpětného a dalšího odkazu tak, aby tyto částečně připouštěl. Pokud šlo o EDO, které Nařízení o dědictví zavádí, doporučil, aby doba účinků vydaných opisů byla prodloužena ze tří na devět nebo dvanáct měsíců. Za klíčové však považoval ustanovení čl. 27 o veřejném pořádku, kde doporučil, aby byl před výraz „v rozporu se zásadami veřejného pořádku“ zařazen výraz „zjevně“. Obával se totiž, že by mohlo docházet k vyloučení aplikace Nařízení o dědictví v případech, kdy by jediným důvodem byla skutečnost, že ustanovení týkající se povinného dědického dílu jsou odlišná od platných ustanovení ve státě soudu, u nějž bylo řízení zahájeno.

Velmi cenné a obsáhlé připomínky poskytl i Institut srovnávacího a mezinárodního práva soukromého Maxe-Plancka v Hamburku.²³ S vyjádřením Evropského hospodářského a sociálního výboru se shodoval zejména, pokud šlo o zavedení zpětného odkazu²⁴ a doplnění ustanovení, které se týká veřejného pořádku.²⁵ V otázce účinků EDO zaujal podobný přístup, kdy nesouhlasil se zavedením tříměsíční doby účinnosti osvědčení, avšak řešení tohoto problému pojal z jiné stránky, když navrhnul vytvoření samostatného elektronického registru pro EDO.²⁶ Cílem byla snaha ušetřit žadatelům čas a náklady na vydání následných kopií osvědčení, jejichž tříměsíční doba

²² Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a úředních listin ve věcech dědictví a vytvoření EDO ze dne 14. 7. 2010. [citováno dne 22. února 2020]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:044:0148:0152:CS:PDF>.

²³ Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognitions and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession. [citováno dne 22. února 2020]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201005/20100526ATT75035/20100526ATT75035EN.pdf>.

²⁴ Otázku dalšího odkazu ponechával otevřenou k diskusi, avšak preferoval ponechání jejího posouzení na příslušném soudu, který vede řízení. Viz str. 108, odst. 239 připomínek Institutu.

²⁵ Viz str. 110 a násl. připomínek Institutu.

²⁶ Viz str. 142, odst. 336 připomínek Institutu.

platnosti by často nebyla dostačující pro uplatnění nároků plynoucích z dědictví. Návrh ale směřoval i k zamezení koloběhu neplatných EDO, u kterých by vzápětí po jejich vydání příslušným orgánem byly zjištěny důvody pro jejich opravu, pozastavení účinků či zrušení. Z hlediska zaměření této práce lze pak zmínit i rozsáhlé připomínky týkající se obsahu EDO,²⁷ které mířily na uvádění pouze základních informací nezbytných k prokázání nároků žadatele plynoucích z dědictví. Jako zásadní je pak v této souvislosti vnímáno uvedení důvodů, podle nichž je soud oprávněn vydat EDO, a to v samostatném rozhodnutí, mimo obsah formuláře EDO. Hlavním argumentem pro takový návrh byla snaha zvýšit přehlednost a tím použitelnost EDO a zároveň zajistit jistotu v právních vztazích.

Protože se jednalo o citlivé téma, často zaznívala ze strany zainteresovaných stran kritika. Tu odráželo velké množství pozměňovacích návrhů, které byly předloženy spolu se zprávou Výboru pro legislativní záležitosti Evropského parlamentu.²⁸ Následně byl návrh Nařízení o dědictví přijat Evropským parlamentem v prvním čtení v souladu s čl. 81 odst. 2 SFEU v rámci řádného legislativního procesu. Rada znění přijala v červnu 2012²⁹ a 4. července 2012 jej podepsal i prezident Evropského parlamentu a prezident Rady. 27. července 2012 pak bylo Nařízení o dědictví, známě rovněž pod názvem nařízení Řím IV, zveřejněno v Úředním věstníku EU.

²⁷ Viz str. 129 a násl. připomínek Institutu.

²⁸ Zpráva Výboru pro legislativní záležitosti k nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a veřejných listin ve věcech dědictví a vytvoření EDO ze dne 6. 3. 2012. [citováno dne 22. února 2020]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?reference=A7-2012-0045&type=REPORT&language=CS&redirect>.

²⁹ Průběh legislativního procesu dostupný z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/HIS/?uri=CELEX:32012R0650>.

2. Principy Nařízení o dědictví

Přijetí Nařízení o dědictví bylo přelomovým momentem, který přinesl mnoho revolučních novinek a specifíků do oblasti přeshraničních dědických řízení, to vše mimo jiné v zájmu jasných a jednotných pravidel a právní jistoty a předvídatelnosti práva pro občany. Patří mezi ně zejména volba rozhodného práva zůstavitelem, zavedení EDO, jediné pozůstalostní řízení, soulad *forum et ius* a jednotný dědický statut. Možnost zvolit rozhodné právo, kterým se bude dědictví řídit – i když jen v omezeném rozsahu, je klíčovou změnou a odráží význam projevu autonomie vůle zůstavitele. Jsem si vědoma, že se jedná o velmi důležitou problematiku, avšak vzhledem k jejímu rozsahu a vzhledem k zaměření této práce, jsem se rozhodla ji do této práce podrobně nezpracovat. Ostatním zmíněným principům se věnuji v následujících podkapitolách. Až na princip souladu *forum et ius*, který se do určité míry projevuje také v unifikaci mezinárodního rodinného práva (viz Haagská úmluva ze dne 19. října o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí),³⁰ se jedná o principy specifické pro mezinárodní dědické řízení. Základním principem, který sice není novinkou Nařízení o dědictví,³¹ avšak je jeho stěžejní prvkem, je pak princip univerzální použitelnosti.

2.1. Princip univerzální použitelnosti

Níže popsaný princip univerzální použitelnosti, který platí pouze pro určení rozhodného práva podle kapitoly III Nařízení o dědictví, je zakotven v čl. 20 Nařízení o dědictví. Zde se stanoví, že právo určené tímto nařízením se použije bez ohledu na to, zda je či není právem členského státu. Pro praxi to znamená, že rozhodné právo určené na základě Nařízení o dědictví se aplikuje bez ohledu na jiné osobní (státní příslušnost či obvyklý pobyt zůstavitele, dědiců nebo odkazovníků) a územní vazby (místo, kde se nachází majetek, či stát, na jehož území byla sepsána závěť) daného případu. Zároveň nehraje roli ani to, zda je rozhodné právo právem některého členského státu EU, ale právem třetího státu.³² Proto se také v Nařízení o dědictví ve formulaci kolizních norem ve

³⁰ *Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children*. [citováno dne 26. září 2020]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=70>.

³¹ Princip univerzální použitelnosti ve vztahu k určování rozhodného práva je upraven např. v čl. 2 nařízení Řím I, čl. 3 nařízení Řím II, čl. 20 nařízení o majetkových poměrech manželů a čl. 20 nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství.

³² Za třetí státy je třeba v tomto kontextu považovat i Velkou Británii, Irsko a Dánsko. Blíže se touto otázkou zabývám v kapitole 3.2.

vztahu k rozhodnému právu vždy objevuje pouze pojem stát bez upřesnění, zda se jedná o členský stát či o třetí stát.³³

V důsledku univerzální aplikace kolizních ustanovení Nařízení o dědictví jsou eliminovány národní kolizní úpravy členských států, pro jejichž aplikaci je nyní ponechán minimální prostor. V rámci ČR se jedná o ustanovení § 76 a násl. ZMPS, které mohou být nyní použity pouze v omezených případech. Obecně půjde samozřejmě o případy, kdy zůstavitel zemřel před účinností Nařízení o dědictví, dále však může jít např. v otázkách určení rozhodného práva v dědických věcech a přípustnosti a platnosti obsahu a formy pořízení pro případ smrti o situace, kdy zůstavitel zemřel 17. srpna 2015 a později, ale již dříve provedl volbu práva nebo učinil pořízení pro případ smrti za předpokladu, že měl v době právního jednání na území ČR obvyklý pobyt nebo byl českým občanem, resp. české orgány se dědictvím zabývají.³⁴ Nařízení o dědictví v čl. 1 odst. 2 písm. f) rovněž vyjímá ze své věcné působnosti problematiku ústních pořízení pro případ smrti, a proto se rozhodné právo pro tuto oblast bude v rámci ČR vždy určovat na základě vnitrostátních kolizních norem obsažených v ZMPS.

2.2. Jediné pozůstalostní řízení pro celý dědický majetek

Tento základní princip, jenž má za cíl zjednodušení a zrychlení dědického řízení pro občany znamená, že soud, který založí svou mezinárodní příslušnost na základě Nařízení o dědictví, rozhoduje až na některé výjimky o celé pozůstalosti. Ustanovení čl. 4 Nařízení o dědictví, kde je tento princip zakotven, konkrétně stanoví, že soudy členského státu, na jehož území měl zůstavitel obvyklý pobyt v době smrti, jsou příslušné rozhodovat o dědictví jako o celku. Poloha majetku tvořícího pozůstalost tak již nehraje roli.

V ideálním případě má tato změna za následek, že již není nutné vést současně několik dědických řízení v různých státech, na jejichž území se nachází majetek zůstavitele. To byla dříve poměrně častá praxe, zejména v souvislosti s nemovitým majetkem. Mnoho států totiž ve svých vnitrostátních jurisdikčních normách zakotvuje výlučnou příslušnost národních soudů k projednání nemovitostí nacházejících se na jejich území. To byl ostatně i případ ČR, jejíž ZMPSP v § 45 odst. 1 písm. c) stanovil výlučnou příslušnost českých soudů projednat v dědickém řízení nemovitosti nacházející se na našem území. Tento princip byl převzat i do nové právní

³³ PFEIFFER, M. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 104.

³⁴ Viz čl. 83 Nařízení o dědictví.

úpravy v §74 odst. 2 ZMPS. Pokud by zahraniční soud projednal nemovitý majetek nacházející se na území ČR, nebude takové cizí dědické rozhodnutí na našem území uznáno.³⁵

Podle Nařízení o dědictví tedy mohou soudy členských států EU projednávat i nemovitosti v zahraničí, což vede samozřejmě k řadě komplikací. Čl. 4 Nařízení o dědictví představuje základní jurisdikční pravidlo pro založení mezinárodní příslušnosti soudů členských států, které používá jako hraniční určovatel místo obvyklého pobytu zůstavitele v okamžiku jeho smrti.³⁶ Použití tohoto hraničního určovatele vychází z předpokladu reálného a významného vztahu k danému státu a jeho právnímu řádu, čímž je odůvodněno oprávnění soudů členských států zabývat se veškerým majetkem nacházejícím se v pozůstalosti. Ve výjimečných situacích však toto pravidlo neplatí a soud členského státu, jinak příslušný k projednání pozůstalosti jako celku, nerozhoduje o majetku nacházejícím se na území třetího státu nebo o majetku nacházejícím se na území jiného členského státu. Majetkem nacházejícím se na území třetího státu se nebude pozůstalostní soud zabývat, pokud o to některá ze stran požádá a zároveň by bylo možné očekávat, že rozhodnutí soudu ohledně daného majetku nebude uznáno a případně prohlášeno vykonatelným v tomto třetím státě.³⁷ To by mohla být např. situace občana Švýcarska, který měl obvyklý pobyt na území ČR, stále však vlastnil nemovitý majetek na území Švýcarska a v závěti si zvolil švýcarské právo jako právo, kterým se bude řídit jeho dědictví. V daném případě by se totiž pro otázku uznání a výkonu rozhodnutí aplikovala dvoustranná smlouva mezi republikou Československou a Švýcarskem o uznání a výkonu soudních rozhodnutí (úmluva č. 23/1929 Sb.). Ta v čl. 1 stanoví, že soudní rozhodnutí vydaná v jednom ze smluvních států budou uznána ve státě druhém, pokud předpisy o mezinárodní soudní příslušnosti platné podle práva státu, kde je rozhodnutí uplatňováno, nevyklučují příslušnost druhého státu k rozhodování ve věci, o kterou se jedná. Švýcarské vnitrostátní právní předpisy upravující soudní příslušnost pro případy dědického řízení s mezinárodním prvkem však pro výše uvedený příklad dovozují výlučnou jurisdikci švýcarských orgánů [viz čl. 87 odst. 2 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém (dále jen „IPRG“)].³⁸ K druhé výjimce z uvedeného principu, kdy se pozůstalostní soud nebude zabývat majetkem nacházejícím se na území jiného členského státu, může dojít, pokud zůstavitel neměl v době smrti obvyklý pobyt na území členského státu, ani neměl v době smrti státní příslušnost členského státu, ani v předchozích pěti letech neměl na území členského státu obvyklý pobyt,³⁹ zároveň však na jeho území a na území jiného členského státu vlastnil majetek. V takovém

³⁵ Odmítnutí uznání cizího dědického rozhodnutí podle ZMPSP vyplývalo z § 64 písm. a), podle ZMPS z § 79.

³⁶ Určitá vodítka s cílem výkladu pojmu obvyklý pobyt lze najít v rec. 23 a 24 preambule.

³⁷ Čl. 12 odst. 1 Nařízení o dědictví.

³⁸ Bundesgesetz vom 18. Dezember 1987 über das internationale Privatrecht (IPRG).

³⁹ Čl. 10 odst. 1 Nařízení o dědictví.

případě se dědické řízení rozdělí do několika samostatných řízení vedených zvlášť v každém členském státě, na jehož území vlastnil zůstavitel majetek. To by mohla být např. situace občana USA, který zde celý život obvykle pobýval, a současně měl majetek na území ČR a Německa.⁴⁰ V obou případech by tudíž došlo k rozdělení pozůstalosti, což nebylo původně unijním zákonodárcem zamýšleno, tudíž by se příslušná ustanovení měla používat velmi restriktivně.⁴¹

Princip jednoho pozůstalostního řízení tedy neplatí obecně vždy, jak je ve výše uvedených případech patrné. Ani v režimu Nařízení o dědictví se nelze zcela vyhnout situaci, kdy se na území jiných států povedou paralelní dědická řízení ve vztahu k majetku nacházejícím se na jeho území.

2.3. Soulad *forum et ius*

Soulad *forum et ius* znamená, že soud, který je mezinárodně příslušný k vedení dědického řízení, rozhoduje podle vlastního hmotného práva. Pokud jde o procesní předpisy, zde platí obecná zásada *lex fori*,⁴² a to, že příslušný soud postupuje v rámci dědického řízení vždy podle svých vnitrostátních procesních předpisů. Z textu Nařízení o dědictví je tedy patrné úsilí minimalizovat situace, kdy by se soudy dostávaly do situací, ve kterých by měly za použití národní procesní úpravy složitě aplikovat obsah cizího hmotného práva.⁴³ Základní podmínkou pro dosažení tohoto výsledku je nastavení shodného hraničního určovatele pro základní pravidlo mezinárodní příslušnosti (čl. 4) a rozhodného práva (čl. 21 odst. 1) v Nařízení o dědictví. Zde zvolil evropský zákonodárce jako rozhodné kritérium místo obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti.

Ani tento princip se však v Nařízení o dědictví neprosadí bezvýjimečně. Nařízení o dědictví totiž dává zůstaviteli v čl. 22 odst. 1 možnost, aby si zvolil rozhodné právo, kterým se bude dědění jeho majetku řídit. Volba je omezena pouze na právo státu, resp. jednoho ze států, jehož je zůstavitel státním příslušníkem v době uskutečnění této volby nebo v době smrti (tzv. *lex patriae*). To však může vést k situacím kdy se *forum* a *ius* bude odlišovat, pokud bude mít zůstavitel obvyklý pobyt na území jiného členského státu než je ten, jehož právo si zvolil jako rozhodné. Pro takové případy nabídl unijní zákonodárce řešení, když stanovil mechanismus, kterým lze synchronizaci opětovně obnovit.

Obnovení žádoucí rovnováhy představuje čl. 7 Nařízení o dědictví, který vyjmenovává několik podmínek, za nichž jsou soudy členského státu, jehož právo si zůstavitel zvolil podle

⁴⁰ Čl. 10 odst. 2 Nařízení o dědictví.

⁴¹ Deixler-Hübner. Předmluva k čl. 4. In: DEIXLER-HÜBNER, A., SCHAUER, M., *EuErbVO: Kommentar zur EU-Erbrechtsverordnung*. 1. vydání. Nomos Verlag, 2015, s. 83.

⁴² § 8 odst. 1 ZMPS.

⁴³ Rec. 27 preambule Nařízení o dědictví.

čl. 22, příslušné pro rozhodování o dědictví. Prvním z nich je, že soud, u něhož bylo řízení zahájeno dříve, prohlásil ve stejné věci svou nepříslušnost, a to z toho důvodu, že o to jedna ze stran řízení požádala a soud měl zároveň za to, že soudy členského státu zvoleného práva jsou vhodnější pro rozhodnutí o dědictví s ohledem na praktické okolnosti dědictví, jako je místo obvyklého pobytu stran a místo, kde se pozůstalost nachází. Druhý případ může nastat, pokud se strany řízení v souladu s čl. 5 dohodly,⁴⁴ že přenesou příslušnost k soudu nebo soudům členského státu zvoleného práva. A poslední případ pak představuje situace, kdy strany řízení výslovně uznaly příslušnost soudu, u něhož bylo zahájeno řízení.

Nežádoucí situace může však nastat v případě, kdy si zůstavitel jako právo rozhodné pro dědictví zvolí právo třetího státu, což může učinit v souladu se zásadou univerzality.⁴⁵ V důsledku toho dojde ve většině případů k založení mezinárodní příslušnosti soudu některého z členských států.⁴⁶ V rámci Nařízení o dědictví ale nelze přenést mezinárodní příslušnost na soud třetího státu, a proto příslušný soud nebude mít jinou možnost než aplikovat cizí dědické hmotné právo.⁴⁷

Soulad dědického procesního a hmotného práva je žádoucí, protože šetří náklady, které by jinak bylo nezbytné vynaložit na zjištění cizí právní úpravy, a dále urychluje projednání věci, zvyšuje kvalitu rozhodování a zvyšuje právní jistotu účastníků řízení.

2.4. Jednotný dědický statut

Dědickým statutem se rozumí právní řád určený na základě kolizní normy jako rozhodný pro konkrétní dědický právní poměr. Pokud při určování dědického statutu majetku v pozůstalosti hraje roli charakter majetku (movitý či nemovitý), rozlišujeme jednotný a štěpený dědický statut.

O štěpeném statutu hovoříme, pokud se v rámci jednoho dědického řízení aplikují různé kolizní normy pro movité a nemovité věci, které obsahují odlišné hraniční určovatele. Výsledkem je současná aplikace několika právních řádů. V nauce mezinárodního práva soukromého je štěpení rozhodného práva výrazem snahy o dosažení kolizní spravedlnosti, která je založena na aplikaci kritéria nejužšího spojení, tedy na použití toho právního řádu, který ve srovnání s ostatními

⁴⁴ Umožňuje uzavření dohody o volbě soudu mezi stranami dotčenými dědictvím ve prospěch soudů státu, jehož právo zůstavitel zvolil. Dohoda musí být písemná a musí v ní být ujednána výlučná příslušnost prorogovaného soudu.

⁴⁵ Blíže v kapitole 2.1.

⁴⁶ K nezaložení mezinárodní příslušnosti soudů členských států by došlo v situaci, kdy by zůstavitel neměl obvyklý pobyt na území žádného členského státu, a to ani v předchozích pěti letech, ani by nebyl státním příslušníkem některého z členských států, ani by nevlastnil žádný majetek na jejich území. V takovém případě by soudy členských států byly příslušné nanejvýš k přijetí předběžných a zajišťovacích opatření podle čl. 19 Nařízení o dědictví.

⁴⁷ Zpětný i další odkaz je vyloučen, je-li právo třetího státu určeno na základě čl. 34 odst. 2 Nařízení o dědictví, tj. provedl-li zůstavitel volbu práva.

potenciálními právními řády má s upravovanou situací nejužší spojení, a to bez ohledu na hmotněprávní výsledek.⁴⁸

V případech, kdy se rozhodné právo pro účely jednoho pozůstalostního řízení určuje na základě jedné kolizní normy a není brána v potaz povaha majetku, mluvíme o jednotném dědickém statutu. Na tomto principu je postaveno i Nařízení o dědictví, když podřizuje dědické poměry jednomu rozhodnému právu bez ohledu na to, zda je pozůstalost tvořena movitými nebo nemovitými věcmi. Evropská komise v bodě 4.3 důvodové zprávy přijetí této koncepce odůvodňovala poskytnutím možnosti zůstaviteli plánovat spravedlivé rozdělení svého majetku mezi své dědice nezávisle na místě, kde se majetek nachází.⁴⁹ Hlavním smyslem bylo předejít vytvoření několika částí dědictví, kde každá část podléhá jinému právu, které odlišně určuje dědice a jejich podíl, jakož i rozdělení a vypořádání dědictví.

Navzdory tomu, že Nařízení o dědictví vychází z principu jednotného dědického statutu, může docházet k situacím, kdy se bude dědický statut štěpit. Nelze tomu zabránit např. v případě aplikace mezinárodních smluv v souladu s čl. 75 odst. 1 první pododstavec Nařízení o dědictví, pokud taková mezinárodní smlouva vychází v otázce dědických poměrů ze štěpeného dědického statutu.⁵⁰ Obecně však lze říci, že jednotný dědický statut zůstává zachován vždy v situaci, kdy je dána mezinárodní příslušnost soudu členského státu na základě čl. 4 Nařízení o dědictví a zároveň obecné kolizní pravidlo v čl. 21 odst. 1 Nařízení o dědictví odkáže na právní řád členského státu. Jednotný dědický statut je zachován rovněž tehdy, pokud zůstavitel provede volbu práva pro dědění v souladu s čl. 22 Nařízení o dědictví, a to ať už ve prospěch práva členského nebo třetího státu. Zpětný odkaz v případě volby práva je totiž podle čl. 34 odst. 2 Nařízení o dědictví vyloučen. Stejný závěr, tzn. že je jednotný dědický statut zachován, je třeba dovodit i tehdy, pokud je rozhodné právo pro dědění určeno na základě tzv. únikové klauzule v čl. 21 odst. 2 Nařízení o dědictví, tj. pokud je ze všech okolností věci zřejmé, že v době smrti měl zůstavitel zjevně užší spojení s jiným státem, než je stát, na jehož území měl obvyklý pobyt. Složitější situace, kdy by mohlo dojít ke štěpení dědického statutu, může nastat v případě, kdy by se obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti nenacházel na území členského státu, avšak mezinárodní příslušnost soudů členského státu by přesto bylo možné založit na základě čl. 10 odst. 1 nebo odst. 2 Nařízení

⁴⁸ PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M., BELLOŇOVÁ, P., BRODEC, J., GRYGAR, E., GRYGAR, J., JIRMANOVÁ, M., KOTÁSEK, J., NOVÁKOVÁ, M., PFEIFFER, M., POLÁČEK, B., RŮŽIČKA, K. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. LXVIII.

⁴⁹ KOM (2009) 154 v konečném znění.

⁵⁰ Např. čl. 35 odst. 1 a 2 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 98/1984 Sb. o smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních.

o dědictví (tzv. podpůrná příslušnost)⁵¹ nebo na základě pravidla čl. 11 (*forum necessitatis*) Nařízení o dědictví. To by mohl být případ dědického řízení, jehož předmětem by byly movité věci v ČR a nemovitost na území Velké Británie, kdy zůstavitelka byla občankou USA a dva roky před svou smrtí změnila místo svého obvyklého pobytu z ČR do Velké Británie. Dědický statut by v takovém případě bylo třeba určit (pro movité i nemovité věci) na základě obecného kolizního pravidla v čl. 21 odst. 1 Nařízení o dědictví, čímž by v uvedeném případě došlo k použití práva Velké Británie,⁵² tedy práva třetího státu.⁵³ V této souvislosti by následně bylo nezbytné přihlídnout k normám mezinárodního práva soukromého Velké Británie a vyhodnotit (zvláště pro movité a nemovité věci), jestli by byl v souladu s čl. 34 Nařízení o dědictví připuštěn zpětný nebo další odkaz,⁵⁴ tj. zda normy mezinárodního práva soukromého Velké Británie odkazují zpět na právo některého členského státu, např. právo ČR [čl. 34 odst. 1 písm. a)] nebo na právo jiného třetího státu, např. právo USA, který by uplatnil své vlastní právo [čl. 34 odst. 1 písm. b)]. V daném případě kolizní normy Velké Británie v dědických věcech vychází z obecného principu práva *common law*, podle něhož se pro movitý majetek aplikuje právo státu, na jehož území měl zůstavitel v době smrti svůj domicil (v uvedeném případě by se pravděpodobně jednalo o právo USA),⁵⁵ a pro nemovitý majetek se aplikuje právo státu, na jehož území se nemovitost nachází (zde by se použilo právo Velké Británie).⁵⁶ Kolizní normy USA vycházejí ze stejného principu práva *common law* jako kolizní normy Velké Británie a pro movité věci v tomto případě by se uplatnilo právo USA. Další odkaz na právo tohoto druhého třetího státu by tak podle čl. 34 odst. 1 písm. b) Nařízení o dědictví byl přijat. Pro nemovité věci se však zpětný odkaz neuplatní, a proto by se aplikovalo právo prvního třetího státu – Velké Británie. V uvedeném případě tudíž dojde ke

⁵¹ Jedná se o situace, kdy měl zůstavitel v době smrti státní příslušnost členského státu, jehož soudy jsou mezinárodně příslušné pro vedení dědického řízení; nebo pokud tomu tak není, se místo předchozího obvyklého pobytu zůstavitele nacházelo na území tohoto členského státu, za podmínky, že v době zahájení řízení od změny tohoto místa obvyklého pobytu neuplynulo období delší než pět let. Pokud by za těchto podmínek nebyl příslušný žádný soud v některém členském státě, jsou k rozhodování o majetku tvořícím pozůstalost přesto příslušné soudy členského státu, v němž se tento majetek nachází.

⁵² Přesněji jedné z jeho územních jednotek. Jednotlivé země Velké Británie totiž mají svou vlastní právní úpravu dědického práva. Zároveň neexistují žádné kolizní normy upravující dědické věci na úrovni celé Velké Británie, které by určily právní řád konkrétní země. V takovém případě by bylo třeba aplikovat čl. 36 odst. 2 písm. b) Nařízení o dědictví, který vychází z principu nejužšího vztahu zůstavitele k územní jednotce v době smrti.

⁵³ Velká Británie je ve smyslu Nařízení o dědictví považována za třetí stát. Blíže viz bod 3.2.

⁵⁴ Rec. 57 preambule.

⁵⁵ Domicil je právní institut pocházející z angloamerického práva a vyjadřuje úzký vztah mezi osobou a územím státu, ve kterém žije. Jedná se o pevné a stálé místo, do kterého se osoba zamýšlí navrátit, i když pobývala v určitém období mimo něj.

⁵⁶ Viz informace dostupné na internetových stránkách portálu evropské e-justice. [citováno dne 31. července 2020]. Pro země Anglie a Wales pod bodem 3.7 dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_which_law_will_apply-340-ew-maximizeMS_EJN-en.do?member=1#toc_3_7, pro Skotsko pod bodem 3.7 dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_which_law_will_apply-340-sc-en.do?member=1#toc_3_7 a pro Severní Irsko pod bodem 3.7 dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_which_law_will_apply-340-ni-en.do?member=1#toc_3_7.

štěpení dědického statutu, protože dotčené třetí státy ve svém vnitrostátním právu používají pro movitý a nemovitý majetek rozdílné hraniční určovatele. Jednotný dědický statut by tak byl zachován pouze v tom případě, že by třetí stát, resp. státy, použil stejný hraniční určovatel pro movité i nemovité věci v rámci dědických poměrů.

3. Působnost Nařízení o dědictví

3.1. Časová působnost

Nařízení o dědictví vstoupilo v platnost 16. srpna 2012. Od tohoto data se následně počítala tříletá legisvakanční lhůta, která měla sloužit k seznámení se s textem předpisu. Zajímavé přitom je, že v původním návrhu předpisu byla navržena legisvakanční lhůta v délce jednoho roku.⁵⁷ V souvislosti s mým pracovním působením je mi známo, že ČR v rámci vyjednávání návrhu zastávala postoj, že vzhledem k obsáhlosti problematiky se jako vhodnější jevílo použít delší legisvakanční lhůtu pro aplikovatelnost nařízení, a to alespoň 18 měsíců. Pravděpodobně vzhledem ke složitosti obsahu bylo tedy přistoupeno k nadstandardně dlouhé prováděcí lhůtě, jež není pro předpisy v oblasti mezinárodní justiční spolupráce v občanských věcech typická. Nařízení o dědictví je aplikovatelné od 17. srpna 2015.

Výjimku z platnosti Nařízení o dědictví jako celku nalezneme, podíváme-li se do čl. 77 a 78, které se použily od 16. ledna 2014, a dále do čl. 79, 80 a 81, které se aplikovaly již od 5. července 2012, více než měsíc před jeho vlastním vyhlášením. Obsahově se jedná o ustanovení upravující povinnosti pro členské státy a Evropskou komisi, které bylo nezbytné splnit před datem použitelnosti nařízení, aby byly zajištěny základní podmínky pro fungování v praxi.⁵⁸

Zcela zásadní z hlediska použitelnosti Nařízení o dědictví je však čl. 83 upravující přechodná ustanovení. Odst. 1 stanoví, že se nařízení použije na dědictví osob, které zemřely 17. srpna 2015 nebo později. Není tedy rozhodující, kdy či zda již bylo zahájeno pozůstalostní či jiné řízení v dědických věcech. Rozhodujícím faktorem je datum smrti zůstavitele. Pokud toto předchází datu 17. srpna 2015, použijí se, stejně jako tomu bylo do té doby, kolizní vnitrostátní normy mezinárodního práva soukromého, případně dvoustranné mezinárodní smlouvy, upravující-li otázky dědictví.

Aby však byla zohledněna vůle a legitimní očekávání zůstavitele v případě, že se na dědické řízení Nařízení o dědictví již aplikuje, avšak zůstavitel dříve učinil určitá právní jednání související s plánováním jeho pozůstalosti, obsahuje Nařízení o dědictví speciální úpravu pro takové situace v čl. 83 odst. 2, 3 a 4. Jedná se konkrétně o volbu rozhodného práva pro dědění a dále o pořízení pro případ smrti učiněná před rozhodným datem 17. srpna 2015. Ustanovení stanoví, že je třeba přihlídnout k pravidlům obsaženým v kapitole III⁵⁹ Nařízení o dědictví a k vnitrostátním pravidlům mezinárodního práva soukromého, jež byla v době právního jednání

⁵⁷ Čl. 51 dokumentu KOM (2009) 154 v konečném znění.

⁵⁸ Jedná se např. o notifikaci kontaktních informací soudů a jiných orgánů pro účely konkrétních řízení souvisejících s rozhodnutím v dědických věcech (čl. 78 odst. 1).

⁵⁹ Upravuje rozhodné právo.

v platnosti ve státě, kde měl zůstavitel obvyklý pobyt, nebo v kterémkoli ze států, jichž byl státním příslušníkem, nebo v členském státě, v němž sídlí orgán, který se dědictvím zabývá, a posoudí se, zda právní jednání vyhovuje uvedeným podmínkám. Účelem takto formulovaných výjimek je především snaha zajistit respektování vůle zůstavitele. V původním návrhu ustanovení nebyla uvedena možnost přihlídnout k vnitrostátním pravidlům mezinárodního práva soukromého,⁶⁰ tato možnost byla do textu zapracována až v průběhu jednání, aby bylo zajištěno, že se dosud učiněná volba práva či pořízení pro případ smrti nestanou neplatnými v důsledku aplikace Nařízení o dědictví. Protože však ustanovení nepředpokládá platnost dřívějšího právního jednání, může v tomto důsledku dle názoru některých odborníků rovněž dojít k paradoxní situaci, kdy jinak neplatné právní jednání učiněné zůstavitelem před 17. srpnem 2015 podle vnitrostátních pravidel mezinárodního práva soukromého bude platné podle pravidel obsažených v Nařízení o dědictví, zemřel-li zůstavitel po 17. srpnu 2015.⁶¹ Jako příklad lze uvést situaci, kdy si před 1. lednem 2014 (před účinností ZMPS) zvolil zůstavitel – občan ČR s obvyklým pobytem v Rakousku – v závěti rozhodné právo jiné než české (např. rakouské), proto, že zde trvale žil, ačkoli vlastnil většinu majetku v ČR. Taková volba nebyla podle staré právní úpravy přípustná a jednalo by se o neplatné právní ujednání. Podle Nařízení o dědictví však nikoli, protože vyhovuje podmínkám stanoveným v kapitole III Nařízení o dědictví. Pokud jde pak o právní jednání učiněná před vstupem Nařízení o dědictví v platnost, tedy před 16. srpnem 2012, zde neexistuje zcela jednoznačná odpověď na otázku, jak je posuzovat a zda rovněž postupovat podle přechodných ustanovení. Vzhledem k absenci jakéhokoliv explicitního časového omezení dopadu přechodných ustanovení ve výše naznačeném smyslu se lze přiklonit k názoru *Pfeiffer a Franziny*, že volba práva provedená před tímto datem by měla být respektována,⁶² a tudíž by režimu přechodných ustanovení měly podléhat i projevy zůstavitelovy vůle, které jsou staršího data, tedy i ty, které byly učiněny před 16. srpnem 2012.⁶³

⁶⁰ Čl. 50 odst. 2 dokumentu KOM (2009) 154 v konečném znění.

⁶¹ LHOËST, B.F.P., Recente en toekomstige ontwikkelingen in het internationaal huwelijksvermogens- en erfrecht; is er iets nieuws onder de zon? *Estate Planner Digitaal*, 2012/09 [online]. [citováno dne 4. března 2020]. Dostupné z: <http://www.internationaal-familierecht.nl/artikel/recente-en-toekomstige-ontwikkelingen-het-internationaal-huwelijksvermogens-en-erfrecht-er-iets-nieuws-onder-de-zon/>.

⁶² PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů, *Ad Notam*, 2014 [online]. [citováno dne 4. března 2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_178-dedicky-statut-v-rukou-zustavitele-volba-rozhodneho-prava-v-ramci-kolizni-upravy-dedicky-ch-pomeru.

⁶³ PFEIFFER, 2017, *op. cit.*, s. 88; FRANZINA, Pietro. Komentář k čl. 83. In: CALVO CARAVACA, A. L., DAVI, A., MANSEL, H. P. *The EU Succession Regulation: A Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, marg. 21.

3.2. Územní působnost

Na územní působnost Nařízení o dědictví má zásadní vliv skutečnost, že se tři členské státy neúčastnily jeho přijímání.⁶⁴ Jedná se o Velkou Británii, Irsko a Dánsko, tedy země, které mají ve vztahu k EU zvláštní postavení vyplývající z příslušných protokolů připojených ke Smlouvě o EU.⁶⁵ Na základě těchto protokolů se uvedené státy nepodílejí na přijímání opatření podle části třetí hlavy V SFEU týkající se Prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Nařízení o dědictví pro ně tudíž není závazné, ani použitelné. Protokol č. 21 o postavení Spojeného království a Irsku dává těmto dvěma státům možnost tzv. *opt-in*, pokud by se chtěly přijímání a používání předložených opatření účastnit. V souladu s čl. 4 Protokolu č. 21 tak mohou učinit rovněž k již přijatým opatřením. Irsko k tomuto kroku však dosud nepřistoupilo a Velká Británie tak vzhledem ke svému vystoupení z EU, tzv. Brexitu, ani přistoupit nebude moci. Protokol č. 22 o postavení Dánska je založen na mechanismu, podle něhož může Dánsko kdykoliv oznámit, že si již nepřeje zvláštního protokolu využívat. V důsledku takového oznámení by však Dánsko muselo uplatňovat všechna aktuálně účinná opatření.

Zpočátku nebylo zcela jasné, zda je, navzdory jejich neúčasti v procesu přijímání, třeba výše zmíněné státy považovat pro účely Nařízení o dědictví za členské státy EU nebo za třetí státy. Obvykle totiž jednotlivá nařízení obsahují vymezení pojmu členský stát.⁶⁶ A tím, že Nařízení o dědictví podobné ustanovení neobsahuje (ani v preambuli, ani v ustanovení o definicích), nabízí se široký výklad pojmu členský stát. Tento přístup je navíc podpořen i skutečností, že původní návrh Nařízení o dědictví toto ustanovení obsahoval.⁶⁷ V průběhu projednávání však byl vyškrtnut a lze si klást otázku, zda to nebyl ze strany unijního zákonodárce úmysl. Naopak restriktivní přístup vychází z porovnání obsahu jiných unijních předpisů v oblasti mezinárodního práva soukromého a analogicky dochází k závěru, že Velkou Británii, Irsko a Dánsko je i pro účely aplikace Nařízení o dědictví třeba chápat jako třetí státy. Pokud by byl přijat široký výklad, následkem by bylo třeba aplikovat pravidla obsažená v Nařízení o dědictví vůči těmto třem státům. Neznamenaloby to ale, že by tyto státy pravidla rovněž samy aplikovaly. Například tehdy, když by se měla ustanovení o uznání a výkonu cizích rozhodnutí aplikovat i na rozhodnutí vydaná

⁶⁴ Rec. 82 a 83 preambule.

⁶⁵ Protokol č. 21 o postavení Spojeného království a Irsku s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva, Úřední věstník, 26. 10. 2012, C 326/295. [citováno dne 10. dubna 2020]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FPRO%2F21>.

Protokol č. 22 o postavení Dánska, Úřední věstník, 9. 5. 2008, C 115/299. [citováno dne 10. dubna 2020]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12008E%2FPRO%2F22>.

⁶⁶ Srov. např. čl. 2 písm. d) nařízení Brusel Ibis, čl. 1 odst. 4 nařízení Řím I., čl. 1 odst. 4 nařízení Řím II, čl. 2 odst. 3 nařízení Brusel IIter nebo čl. 1 odst. 2 nařízení o výživném.

⁶⁷ Čl. 1 odst. 2 dokumentu KOM (2009) 154 v konečném znění.

v některém z těchto tří států, které by samy zjednodušená pravidla upravená Nařízením o dědictví nedodržovaly. Základní předpoklad vzájemné důvěry mezi soudními orgány členských států EU by tak byl narušen, a to zcela zřejmě bruselský zákonodárce v úmyslu neměl. Pro podporu závěru, že široký výklad pojmu členský stát v kontextu Nařízení o dědictví nelze přijmout, lze ještě vyhodnotit konstrukci zpětného a dalšího odkazu v čl. 34 Nařízení o dědictví. Pokud bychom chápali Velkou Británii, Irsko a Dánsko jako členský stát, ke zpětnému a dalšímu odkazu by se nepřihlíželo, protože text ustanovení presumuje, že všechny členské státy aplikují jednotné kolizní normy harmonizované nařízením. To by ale v případě Velké Británie, Irska a Dánska zcela zjevně nebyla pravda. Na základě výše uvedeného tak lze dospět k závěru, že Velkou Británii, Irsko a Dánsko je třeba ve smyslu Nařízení o dědictví chápat jako třetí státy.⁶⁸ Pokud tedy bude v této práci dále používán termín „členské státy ve vztahu k Nařízení o dědictví“, rozumí se tím členské státy EU kromě Dánska, Irska a Velké Británie. V těchto třech státech se v dědických řízeních s mezinárodním prvkem bude postupovat i nadále v souladu s vnitrostátními pravidly a mezinárodními smlouvami.⁶⁹

Na tomto místě je patrně vhodné zdůraznit, že Nařízení o dědictví má aplikační přednost před případnými mezinárodními smlouvami, jejichž smluvními stranami jsou výlučně dva nebo více členských států (viz čl. 75 odst. 2 Nařízení o dědictví).⁷⁰ Naopak ale před Nařízením o dědictví mají přednost mezinárodní smlouvy uzavřené mezi členskými státy EU a třetími státy (viz čl. 75 odst. 1 Nařízení o dědictví).⁷¹

3.3. Věcná působnost

Věcnou působnost Nařízení o dědictví upravuje čl. 1, a to částečně pozitivně v první větě čl. 1, a částečně negativně ve zbývající části prvního odstavce a dále v odstavci druhém. Zde jsou taxativně vypočteny oblasti, které jsou z rozsahu věcné působnosti Nařízení o dědictví výslovně vyloučeny. Tento přístup byl zvolen jednak z důvodu souladu s jinými nástroji evropského mezinárodního práva soukromého (otázky v čl. 1 odst. 2 písm. g) upravuje nařízení Řím I, otázky v čl. 1 odst. 2 písm. e) upravuje nařízení o výživném) a jednak proto, že ve vyloučených oblastech

⁶⁸ BORRÁS, A. Is renvoi really a mechanism for harmonising solutions in the field of successions? *Essays in honour of Spyridon VI. Vrellis*. Athens: Nomikē Vivliothēkē, 2012, s. 45.

⁶⁹ IMRICH BREZNOŠČÁKOVÁ M., *Cezhraničné dedenie, Nariadenie EÚ č. 650/2012 o cezhraničných dedičstvách*. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2015., s. 45.

⁷⁰ Např. úmluva o ustanoveních mezinárodního práva soukromého ve věcech dědění, závětí a správy pozůstalostí ze dne 19. listopadu 1934 mezi Dánskem, Finskem, Islandem, Norskem a Švédskem (tzv. Nordická úmluva).

⁷¹ Např. smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních ze dne 20. ledna 1964 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 207/1964 Sb.).

nebylo dosažení shody mezi členskými státy možné.⁷² Zde je na místě uvést, že všechny pojmy používané v textu Nařízení o dědictví podléhají autonomnímu výkladu, zároveň je třeba přihlídnout k právním pojmům používaným v jiných evropských nařízeních.⁷³

Podle čl. 1 odst. 1 věty první se Nařízení o dědictví použije na dědění majetku zemřelých osob. Čl. 3 odst. 1 písm. a) společně s rec. 9 preambule doplňuje, že se konkrétně jedná o veškeré způsoby přechodu majetku, práv a závazků z důvodu smrti, ať už jde o přechod jako projev vůle na základě pořízení pro případ smrti, nebo přechod na základě dědění ze zákona. Rozsah dědického statutu je dále zpřesněn demonstrativním výčtem v čl. 23 odst. 2 Nařízení o dědictví. Ačkoli znění čl. 1 výslovně neuvádí, že by se mělo jednat o dědění vykazující přítomnost mezinárodního prvku, lze tuto skutečnost dovodit z rec. 7 preambule, který stanoví jako cíl odstranění překážek při uplatňování práv v souvislosti s dědictvím, které má přeshraniční dopady.

V souladu s druhou větou čl. 1 odst. 1 jsou z věcné působnosti Nařízení o dědictví vyňaty daňové, celní a správní věci. Podle znění rec. 10 preambule jsou tyto oblasti vyňaty z důvodu jejich veřejnoprávní povahy. Tato výluka přímo dopadá zejména do oblasti dědických daní. Rec. 10 preambule v této souvislosti dále dodává, že způsob vyměřování a hrazení dědických daní by měly upravovat vnitrostátní právní předpisy jednotlivých členských států. Tyto by stejně tak měly určit, zda uvolnění majetku z pozůstalosti nebo zápis majetku z pozůstalosti do příslušného rejstříku mohou být podmíněny uhrazením daně.⁷⁴ Ačkoli se tedy text Nařízení o dědictví zdá být daňově neutrální, neznamená to, že žádným způsobem nezasahuje do vnitrostátní úpravy daně dědické. V důsledku to totiž znamená, že pokud mezi dotčenými členskými státy není sjednána dohoda o zamezení dvojímu zdanění, nelze vyloučit, že s ohledem na vnitrostátní úpravu dědické daně může být majetek spadající do pozůstalosti předmětem dvojího zdanění. Jde jistě o nežádoucí jev, nebylo však možné jej řešit v rámci vyjednávání. V této souvislosti Evropská komise vydala alespoň doporučení k zamezení dvojího zdanění dědictví.⁷⁵ Pro úplnost lze dodat, že případné regresní nároky mezi dědici na zaplacení dědické daně by pravděpodobně měly spadat do rozsahu působnosti Nařízení o dědictví.⁷⁶ Pokud jde o další oblasti veřejné povahy vyloučené z působnosti Nařízení o dědictví, lze si představit např. dávky sociálního zabezpečení, na které se budou aplikovat mezinárodní právní předpisy upravující danou oblast,⁷⁷ příp. vnitrostátní právní normy.

⁷² Weller. Komentář k čl. 1. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, s. 74.

⁷³ Mankowski. Komentář k čl. 1. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 21.

⁷⁴ Rec. 10 preambule.

⁷⁵ Doporučení Evropské komise č. 2011/856/EU ze dne 15. prosince 2011 k zamezení dvojího zdanění dědictví, Úřední věstník, 20. 12. 2011, L 336/81. [citováno dne 13. dubna 2019]. Dostupný z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32011H0856>.

⁷⁶ Mankowski. Komentář k čl. 1. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 23.

⁷⁷ DUTTA, A., *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 11: Internationales Privatrecht* I. C. H. Beck, 2018. Komentář k čl. 1, marg. 11.

Negativní taxativní výčet otázek vyloučených z věcné působnosti Nařízení o dědictví dále pokračuje v čl. 1 odst. 2. Za účelem jednoznačnosti se zde vylučují otázky, jež by bylo možné považovat za otázky související s dědickými záležitostmi.⁷⁸ Řada z těchto otázek, které nespádají do rozsahu věcné působnosti Nařízení o dědictví, se bude řešit jako předběžné otázky. Je však třeba upozornit, že výslovná úprava způsobu, jakým určovat rozhodné právo pro předběžnou otázku v textu Nařízení o dědictví zcela chybí. Soudy členských států by tedy nadále měly postupovat podle své vnitrostátní právní úpravy, příp. podle právní teorie, z čehož logicky vyplývá, že přístupy států nemusí být jednotné. Naštěstí by však v praxi ke kolizi právních řádů ve vztahu k právu rozhodnému pro předběžné otázky mělo docházet pouze výjimečně, protože rozhodným právem pro dědické poměry (*lex successionis, lex hereditatis*) bude v souladu s dříve popsaným principem *forum et ius* v mnoha případech právní řád státu, jehož soudy vedou dědické řízení. *Lex fori* a *lex successionis* budou tedy splývat a soudy členských států tudíž budou rozhodné právo pro posouzení předběžné otázky určovat podle vnitrostátních kolizních norem.

3.3.1. Vynětí věcí osobního stavu

Čl. 1 odst. 2 písm. a) Nařízení o dědictví vylučuje z rozsahu věcné působnosti věci osobního stavu fyzických osob, jakož i rodinné vztahy a vztahy považované rozhodným právem za vztahy se srovnatelnými účinky. Tyto otázky je v rámci dědického řízení nejčastěji třeba řešit ve vztahu k osobám, které připadají do úvahy jako dědici. Je tedy úlohou rozhodného dědického práva určeného v souladu s Nařízením o dědictví rozhodnout např., zda je osoba registrovaného partnera oprávněnou osobou z dědictví (podle čl. 23 odst. 2 písm. b)), avšak odpověď, zda bylo toto registrované partnerství platně uzavřeno, je již třeba řešit jako předběžnou otázku v souladu s kolizními normami členského státu, jehož soud vede řízení, příp. podle relevantní dvoustranné smlouvy o právní pomoci, pokud dané otázky upravuje. V otázce platnosti uzavření registrovaného partnerství se v rámci ČR určí subsidiární statut na základě § 67 odst. 2 ZMPS, a právní vztah se tak bude řídit právním řádem státu, v němž se registrované partnerství uzavřelo. Příkladem další statusové otázky vyňaté z věcné působnosti Nařízení o dědictví může být otázka platnosti uzavření manželství. Zde se subsidiární statut určí s ohledem na formu uzavření manželství podle právního řádu platného v místě, v němž se manželství uzavírá (§ 48 odst. 1 ZMPS), a s ohledem na způsobilost osoby uzavřít manželství podle právního řádu státu, jehož je osoba občanem (§ 48 odst. 2 ZMPS). Jako poslední příklad statusové otázky vyjmuté z věcné působnosti Nařízení o dědictví bych zde zmínila otázku platnosti osvojení, kdy je v rámci ČR třeba určit subsidiární statut na základě § 61 ZMPS. Tento právní vztah se bude řídit jak právním řádem

⁷⁸ Rec. 11 preambule.

státu, jehož občanem je osvojenec, tak i státu, jehož občanem je osvojitel (v případě osvojujících manželů s různou státní příslušností pak právním řádem obou manželů určených podle jejich státní příslušnosti).

Pokud jde o vymezení pojmu rodinné vztahy a vztahy považované rozhodným právem za vztahy se srovnatelnými účinky, Nařízení o dědictví je v textu výslovně nedefinuje. Proto je třeba přihlídnout k výkladu čl. 1 odst. 2 písm. b) nařízení Řím I a čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení Řím II, když podle rec. 8 preambule k nařízení Řím I a rec. 10 preambule k nařízení Řím II by rodinné vztahy měly zahrnovat vztahy mezi předky a potomky, vztahy mezi manželi, jiné vztahy vzniklé v důsledku manželství a příbuzenské vztahy v boční linii. Vztahy se srovnatelnými účinky je pak třeba vykládat v souladu s právem členského státu, jehož soud se sporem zabývá.

3.3.2. Vynětí otázek osobního statutu

Čl. 1 odst. 2 písm. b) Nařízení o dědictví vylučuje z rozsahu věcné působnosti Nařízení o dědictví otázky způsobilosti fyzických osob k právům a právním úkonům. V rámci EU dosud nedošlo ke sjednocení kolizních pravidel pro tuto oblast, proto se pro účely určení subsidiárního statutu použijí vnitrostátní kolizní normy členského státu, jehož soud vede dědické řízení, nebo kolizní normy obsažené v mezinárodních smlouvách. V rámci ČR připadá pro otázky osobního statutu do úvahy aplikace § 29 odst. 1 a 2 ZMPS, příp. příslušná ustanovení dvoustranných smluv o právní pomoci. Uvedená výjimka bude nejčastěji dopadat do oblasti právního zastoupení osob, které nejsou plně svéprávné. V rámci ČR by se rozhodné právo pro zastoupení zletilých osob určilo v souladu s Úmluvou o mezinárodní ochraně dospělých osob ze dne 13. ledna 2000⁷⁹ a pro zastoupení nezletilých osob rodičem nebo opatrovníkem v souladu s Úmluvou o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, ze dne 19. října 1996.⁸⁰ V souvislosti s právním zastoupením nezletilých osob pokud jde o přijetí či odmítnutí dědictví, je vhodné upozornit na rozsudek SDEU ve věci Matoušková.⁸¹ V předmětném řízení SDEU došel k závěru, že schválení dědické dohody uzavřené opatrovníkem nezletilých dětí za tyto děti představuje opatření týkající se výkonu rodičovské zodpovědnosti a nikoli opatření týkající se dědictví. V důsledku tohoto rozhodnutí se může stát, že soud, který vede dědické řízení, nebude příslušný k vedení řízení o schválení dědické dohody za nezletilého, pokud tento bude mít obvyklé bydliště na území jiného státu. Může tak dojít k rozdělení procesu rozhodování o dědictví do dvou různých států, čímž se celé řízení prodlouží.

⁷⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 68/2012 Sb.m.s.

⁸⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2001 Sb.m.s.

⁸¹ Rozsudek ze dne 6. října 2015, Matoušková, C-404/14, ECLI:EU:C:2015:653.

Je rovněž třeba zdůraznit, že testamentární a dědická způsobilost z rozsahu působnosti Nařízení o dědictví vyloučena není (viz čl. 26 odst. 1 písm. a) a c), čl. 23 odst. 2 písm. c)).

3.3.3. Vynětí otázek vztahujících se ke zmizení, nepřítomnosti nebo předpokládané smrti fyzické osoby

Pro uvedené otázky, vyňaté na základě čl. 1 odst. 2 písm. c) Nařízení o dědictví, je v rámci ČR za účelem určení subsidiárního statutu třeba aplikovat § 39 odst. 3 ZPMS. V této souvislosti není jednoznačně vnímána např. situace mozkové smrti osoby, protože nepanuje shoda, jak má být okamžik smrti vnímán⁸² – na jednu stranu je možné jej zahrnout pod čl. 23 odst. 1 písm. a) a aplikovat dědické právo určené v souladu s Nařízením o dědictví, na druhou stranu je možné tuto situaci zahrnout mezi vyňaté oblasti podle čl. 1 odst. 2 písm. c) a ponechat jeho posouzení vnitrostátním kolizním normám. Zdá se však, že převažuje názor, že by otázka momentu smrti měla být zařazena pod výluky tohoto ustanovení.⁸³

Výjimku představuje situace popsána v čl. 32 Nařízení o dědictví, která upravuje případy současného úmrtí dvou a více osob za podmínek, kdy není jisté pořadí jejich smrti. Ustanovení reflektuje rozdílné právní úpravy v národních právních řádech, a proto představuje jednotné hmotněprávní pravidlo. Tato přímá úprava se použije jen tehdy, pokud by se na dědění po osobách použilo různé dědické právo, a v rozhodných právních řádech by tato situace byla upravena rozdílně nebo vůbec. Dle názoru některých akademiků by bylo vhodnější, aby byla otázka současného úmrtí dvou a více osob vyloučena z působnosti Nařízení o dědictví namísto vytváření hmotněprávního pravidla, které je částečně v rozporu se systémovým uspořádáním.⁸⁴

3.3.4. Vynětí otázek vztahujících se k úpravě majetkových poměrů v manželství a k majetkovým uspořádáním ve vztazích považovaných rozhodným právem za vztahy s účinky srovnatelnými s manželstvím

Vynětí úpravy majetkoprávních poměrů manželů a obdobných poměrů je zakotveno v čl. 1 odst. 2 písm. d) Nařízení o dědictví. Rec. 12 preambule Nařízení o dědictví v této souvislosti zakotvuje, že soud vedoucí řízení o pozůstalosti by měl při určování majetku zůstavitele a příslušných podílů oprávněných osob vzít podle situace přesto v úvahu vypořádání úpravy majetkových poměrů zůstavitele v manželství nebo obdobných majetkových poměrů. Tato reflexe vychází z úzkého vztahu a případné hmotněprávní provázanosti mezi vypořádáním majetkového

⁸² Weller. Komentář k čl. 1. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, s. 86.

⁸³ Schmidt In: DUTTA, A., WEBER, J. *Internationales Erbrecht. Kommentar*. C. H. Beck, 2016, str. 71; POPESCU, D. A. Guide on international private law in succession matters. [citováno dne 14. dubna 2020]. Dostupné z: <http://old.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=Sr4HhCRh6zU%3D&tabid=2980>; Pfeiffer, 2017, *op. cit.*, s. 94.

⁸⁴ Mankowski. Komentář k čl. 1. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 26.

společenství manželů, které úmrtím jednoho z manželů zanikne, a vypořádáním pozůstalosti. Z tohoto důvodu je třeba trvat na přesném odlišení otázek souvisejících s vypořádáním majetkového společenství manželů či partnerů od otázek dědických nároků pozůstalého manžela či partnera. Problémy se vyskytují především z důvodu rozdílné funkční kvalifikace, protože některé státy chrání pozůstalého manžela prostřednictvím nástrojů majetkového práva, zatímco jiné státy využívají nástroje dědického práva, např. zvýšení dědického podílu přeživšího manžela. Rozhodné právo pro úpravu majetkových poměrů v manželství či v obdobných vztazích se určí na základě vnitrostátních kolizních norem členského státu. V rámci ČR by se majetkový statut manželů určil podle § 49 odst. 3 ZMPS, příp. podle dvoustranných smluv o právní pomoci. V otázkách majetkových poměrů registrovaných partnerů se aplikuje § 67 odst. 2 ZMPS. Obě oblasti právní úpravy pak samostatně řeší dvě nově přijatá nařízení: nařízení o majetkových poměrech manželů a nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství. Obě nařízení jsou použitelná od 29. ledna 2019. Jejich aplikace však bohužel neřeší problémy zcela. Jednak proto, že nařízení jsou závazná jen pro některé členské státy⁸⁵ a jednak proto, že v důsledku jejich použití může dojít k aplikaci jiného rozhodného právního řádu, než který se určí pro účely dědického řízení podle Nařízení o dědictví, což může celou situaci značně zkomplikovat. Synchronizace mezi oběma rozhodnými právními řády lze v omezené míře dosáhnout prostřednictvím volby práva. Tu by bylo třeba provést podle čl. 22 Nařízení o dědictví a čl. 22 a násl. nařízení o majetkových poměrech manželů či čl. 22 a násl. nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství.⁸⁶

3.3.5. Vynětí jiných vyživovacích povinností než těch, které vyplynuly z důvodu smrti

Obsah zmíněných vyživovacích povinností (vyňatých na základě čl. 1 odst. 2 písm. e) Nařízení o dědictví), konkrétně to, zda nárok na jejich uplatnění zaniká smrtí oprávněného nebo povinného či nikoli (např. další vyživovací povinnost vůči nezletilým dětem či k rozvedenému manželovi), se stanoví v souladu s právem rozhodným pro vyživovací povinnosti určeným na základě nařízení o výživném v souvislosti s Haagským protokolem 2007.⁸⁷ Uvedené předpisy lze použít na vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo švagrovství.⁸⁸ Na základě čl. 3 odst. 1 Haagského protokolu 2007 se vyživovací povinnost řídí právem státu, v němž má oprávněný místo obvyklého pobytu. Do rozsahu věcné působnosti

⁸⁵ V rámci posílené spolupráce se aplikace nařízení účastní Belgie, Bulharsko, Česká republika, Německo, Řecko, Španělsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko, Slovinsko, Finsko, Švédsko a Kypr.

⁸⁶ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 1, marg. 21.

⁸⁷ Frimston. Komentář k čl. 1. In: Bergquist et al., EU Succession Regulation (2015), Art. 1 para 32.

⁸⁸ Čl. 1 odst. 1 nařízení o výživném; čl. 1 odst. 1 Haagského protokolu 2007.

Nařízení o dědictví tak nadále spadají otázky výživného, které plní ochrannou funkci v důsledku smrti zůstavitele, např. zda a za jakých podmínek je možné zdědit nárok na výživné jako nárok vůči pozůstalosti či vůči dědicům.

3.3.6. Vynětí otázky formální platnosti ústně provedených pořízení pro případ smrti

Pod výjimku uvedenou v čl. 1 odst. 2 písm. f) Nařízení o dědictví by bylo možné zahrnout i pořízení pro případ smrti pořízená jako video či audio záznamy. Rozhodné právo pro tuto problematiku by se nadále určovalo podle vnitrostátních kolizních norem členského státu (v rámci ČR by se jednalo o § 77 odst. 2 a odst. 3 ZMPS), příp. dvoustranných smluv o právní pomoci. Vynětí souvisí s obavami a nedůvěrou, že s rozdílnou úpravou v národních právních řádech⁸⁹ může být spojeno i určité riziko zneužití této formy pořízení.⁹⁰ Možnost státu použít výhradu a neuznat tak ústní závěť učiněnou jeho státním příslušníkem, který nebyl zároveň státním příslušníkem jiného státu,⁹¹ byla dána již v textu Haagské úmluvy o právu použitelném na formu závětí.⁹²

3.3.7. Vynětí práv a majetku vytvořených nebo převedených jiným způsobem než děděním, jako například formou daru, společného vlastnictví s právem dědit po spolumajiteli, důchodového připojištění, pojistné smlouvy a podobných ujednání

Na tato jednání, vyňatá podle čl. 1 odst. 2 písm. g) Nařízení o dědictví, je třeba pohlížet jako na právní jednání mezi živými, které má smluvní povahu, a tudíž se zde za účelem určení rozhodného práva aplikuje nařízení Řím I. Důvodová zpráva k Nařízení o dědictví v bodě 4.1 uvádí,⁹³ že tato výlučka má zahrnovat nejenom všechny formy „společného vlastnictví“ (*joint tenancy*) známé ze zvykového práva (*common law*), ale rovněž všechny formy darů dle občanského práva. To by mělo platit i pro nepojmenované dary mezi manžely či životními partnery, na které se vztahují nařízení o majetkových poměrech manželů a nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství.⁹⁴

Pokud jde o problém kvalifikace darování pro případ smrti, z dostupné odborné literatury se zdá, že převládá právní názor, že by zůstavitelův příslib daru pro případ smrti, přistoupíme-li

⁸⁹ Některé právní řády ústně provedená pořízení pro případ smrti neupravují – např. Belgie, Bulharsko, Francie. Jiné právní řády umožňují ústní formu pořízení pro případ smrti za výjimečných okolností – např. Švýcarsko, Německo, Řecko, Rakousko, Švédsko, Finsko, Polsko, Maďarsko.

⁹⁰ PFEIFFER, 2017, *op. cit.*, s. 97.

⁹¹ Čl. 10 Úmluvy o právu použitelném na formu závětí ze dne 5. října 1961.

⁹² *Convention of 5 October 1961 on the Conflicts of Laws Relating to the Form of Testamentary Dispositions*. [citováno dne 10. dubna 2020]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=40>.

⁹³ KOM (2009) 154 v konečném znění.

⁹⁴ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 1, marg. 32.

na široký výklad pojmu „dědická smlouva“ v čl. 3 odst. 1 písm. b), měl spadat do rozsahu působnosti Nařízení o dědictví.⁹⁵ To je podpořeno argumentem, že pokud by tomu tak nebylo, existovalo by riziko, že bude narušen systém dědického práva, a tím i ochranné mechanismy dědického práva, jako je právo na povinný díl, stejně jako přísné formální požadavky na pořízení pro případ smrti. Jako základní kritérium pro vymezení daru za života (spadající do působnosti nařízení Řím I) a daru pro případ smrti (spadající do působnosti Nařízení o dědictví) má být proto chápán samotný okamžik převedení daru.⁹⁶

Pokud jde o dary a jiné druhy převodů mezi živými (*inter vivos*) zakládající věcná práva před smrtí a případnou povinnost jejich vrácení nebo započtení pro účely určení podílů oprávněných osob (tzv. *clawback*) druhá věta rec. 14 preambule a čl. 23 odst. 2 písm. i) Nařízení o dědictví připomínají, že by se měla uplatnit pravidla v rámci dědického statutu určeného v souladu s Nařízením o dědictví.

3.3.8. Vynětí otázek upravených právem obchodních společností, sdružení a jiných právnických osob, jako ustanovení v zakládajících listinách a statutech společností, sdružení a jiných právnických osob, která určují nakládání s podíly v případě smrti jejich členů

Dané otázky, vyňaté na základě čl. 1 odst. 2 písm. h) Nařízení o dědictví, jsou obecně chápány jako speciálně upravené právem obchodních společností. Některé členské státy tuto právní úpravu skutečně přijaly.⁹⁷ Za účelem stanovení rozhodného práva pro vztahy v rámci obchodních společností, a tudíž i pro posouzení, obsahuje-li rozhodné právo speciální úpravu pro nakládání s podíly v případě smrti společníků, přihlédne příslušný dědický soud k tzv. osobnímu statutu společnosti. Až v případě, že by osobní statut společnosti danou oblast speciálně neupravoval, bude dědický soud aplikovat rozhodné dědické právo určené v souladu s Nařízením o dědictví.⁹⁸

Jednotlivé státy v současnosti podřizují osobní statut společnosti buď právu sídla společnosti (princip sídla) nebo právu, podle něhož byla obchodní společnost založena (inkorporační princip). ČR se přiklonila k principu inkorporačnímu, pro který zakotvila kolizní normu v § 30 odst. 1 ZMPS. Pro úplnost lze uvést, že princip sídla byl v minulosti ze strany EU

⁹⁵ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 1, marg. 32.

⁹⁶ MÜLLER-LUKOSCHEK, J. *Die neue EU-Erbrechtsverordnung: Einführung in die neue Rechtslage*. Bonn: Zerb Verlag, 2013, s. 79.

⁹⁷ Např. čl. 252 belgického zákona o obchodních společnostech (*Code des sociétés*) nebo čl. 177 německého obchodního zákoníku (*Handelsgesetzbuch*).

⁹⁸ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 1, marg. 39.

opakovaně kritizován z důvodu omezování svobody usazování obchodních společností v rámci EU.⁹⁹

Obecně lze říci, že v rámci zmíněné výluky se budou nejčastěji posuzovat situace jako např., zda a za jakých podmínek se podíl ve společnosti stane předmětem dědictví, zda je možné ve společenské smlouvě vyloučit dědění podílu, zda je možné připustit jeho dědění jen za určitých podmínek, zda je třeba schválení ostatními společníky, jaké důsledky má smrt společníka na existenci společnosti (zejména zda má za následek zánik společnosti nebo změnu formy společnosti), zda a za jakých podmínek je dědic odpovědný za dluhy společnosti apod.

3.3.9. Vynětí otázek zrušení, zániku a fúze společností, sdružení a jiných právnických osob

V tomto bodě panuje mezi odborníky shoda, že se dané otázky netýkají právního nástupnictví v důsledku smrti.¹⁰⁰ Proto je zřejmé, že jsou na základě čl. 1 odst. 2 písm. i) Nařízení o dědictví vyloučeny z jeho věcné působnosti a budou se vždy řídit statutem společnosti.

3.3.10. Vynětí zakládání, správa a rušení trustů

K výjimce, která je obsažena v čl. 1 odst. 2 písm. j) Nařízení o dědictví, rec. 13 preambule doplňuje, že nemá obecný charakter. Nařízení o dědictví by se tudíž mělo aplikovat na případy, kdy byl trust založen na základě závěti nebo podle právního předpisu v souvislosti s děděním ze zákona. Pokud je členský stát smluvním státem Haagské úmluvy o právu rozhodném pro trusty a jejich uznávání,¹⁰¹ bude se na vyňaté oblasti aplikovat její znění. ČR však smluvním státem této úmluvy není, a proto je na místě určit subsidiární statut vyloučených otázek v souladu s § 73 ZMPS.

3.3.11. Vynětí povahy věcných práv

K uvedené výjimce v čl. 1 odst. 2 písm. k) Nařízení o dědictví důvodová zpráva na str. 4 uvádí,¹⁰² že Nařízení o dědictví se použije na získání věcného práva k majetku dědickou cestou, ale ne na obsah tohoto práva. Nemá tudíž dopadat na *numerus clausus* majetkových práv členských států, kvalifikaci majetku a práva a určení výsad držitele těchto práv. Toto vysvětlení bylo zpracováno do rec. 15 preambule. V praxi to znamená, že věcný statut je určován podle vnitrostátních kolizních norem členského státu, které věcná práva k movitým i nemovitým věcem

⁹⁹ Rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, Überseering, C-208/00, ECLI: EU:C:2002:632; rozsudek ze dne 16. prosince 2008, Cartesio, C-210/06, ECLI:EU:C:2008:723.

¹⁰⁰ Mankowski. Komentář k čl. 1. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 39; Frimston. Komentář k čl. 1. In: Bergquist et al., 2015, *op. cit.*, Art. 1 para 55; Müller-Lukoschek, 2013, *op. cit.*, s. 81.

¹⁰¹ *Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition*. [citováno dne 10. dubna 2020]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=59>. Přehled smluvních států dostupný z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=59>.

¹⁰² KOM (2009) 154 v konečném znění.

podřizují právu státu, na jehož území se věc nachází.¹⁰³ V ČR je úprava obsažena v § 69 odst. 1 ZPMS. Členské státy tak nemají povinnost uznat věcné právo ve vztahu k majetku, který se nachází na jejich území, pokud jejich právní řády neznají příslušné věcné právo jiného členského státu.¹⁰⁴ Protože však, podle čl. 23 odst. 2 písm. e) Nařízení o dědictví, přechod věcného práva na dědice spadá pod dědický statut, bude docházet k velmi složitému vymezování mezi věcným a dědickým statutem. Pokud by přece jen došlo k situaci, kdy by se oprávněná osoba dovolávala věcného práva, které jí náleží podle dědického statutu, ve vztahu k majetku nacházejícímu se na území členského státu, které by ale v právním řádu tohoto členského státu neexistovalo, zavádí Nařízení o dědictví v čl. 31 proces adaptace, tzn. přizpůsobení nejbližšímu rovnocennému věcnému právu. Při adaptaci je třeba vždy zohlednit účel a zájem, které konkrétní věcné právo sleduje, a účinky, které jsou s ním spojeny. V tomto kontextu rec. 16 preambule doplňuje, že pro účely určení nejbližšího rovnocenného věcného práva v rámci vlastního právního řádu se lze obrátit na orgány státu, jehož právo je rozhodné pro dědění, se žádostí o další informace o povaze a účincích daného práva. Jako komunikační kanál by mohly být využívány stávající sítě v oblasti justiční spolupráce v občanských a obchodních věcech.¹⁰⁵ Za účelem přehledně dostupných základních informací mimo jiné pro orgány členských států provádějící adaptaci cizích věcných práv vyzvala Evropská komise členské státy, aby na internetových stránkách evropského portálu e-justice zveřejnily informace týkající se věcných práv, které existují v rámci jejich právních řádů.¹⁰⁶ Bohužel tak však dosud řada členských států neučinila, příp. informace chybí v překladu do všech jazyků členských států. Současně je také třeba podotknout, že sdělení členských států jsou spíše stručné povahy, a rozhodně je nelze považovat za vyčerpávající a plnohodnotný zdroj informací.¹⁰⁷ Užitečné jsou však odkazy na ustanovení právních předpisů, kde lze v případě potřeby dohledat detailní informace.¹⁰⁸

¹⁰³ Müller-Lukoschek, 2013, *op. cit.*, s. 82.

¹⁰⁴ Častý bude např. *ususfructus*.

¹⁰⁵ Nejčastější a nejrychlejší způsob bude pravděpodobně prostřednictvím Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci, jejímiž kontaktními body jsou určení zaměstnanci mezinárodního odboru civilního Ministerstva spravedlnosti.

¹⁰⁶ Evropský portál e-justice. [citováno dne 15. března 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_adapting_rights_in_rem-486-cs.do.

¹⁰⁷ Např. informace poskytnuté na evropském portálu e-justice ze strany Bulharska, dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_adapting_rights_in_rem-486-bg-cs.do?clang=en.

¹⁰⁸ Např. informace poskytnuté na evropském portálu e-justice ze strany Portugalska, dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_adapting_rights_in_rem-486-pt-cs.do?member=1.

3.3.12. Vynětí jakéhokoli zápisu práv k nemovitému či movitému majetku do rejstříku, včetně právních požadavků na takový zápis, a účinky zápisu nebo neprovedení zápisu těchto práv do rejstříku

Pro otázky vyňaté podle čl. 1 odst. 2 písm. l) Nařízení o dědictví je použitelné právo členského státu, kde je příslušný rejstřík veden. To také určí, za jakých právních podmínek a jakým způsobem je zápis prováděn a jaké orgány, jako například rejstříky nemovitostí nebo notáři, jsou oprávněny kontrolovat, že všechny podmínky jsou splněny a že předložené nebo vytvořené dokumenty jsou dostatečné nebo že obsahují nezbytné informace.¹⁰⁹ Podle rec. 18 preambule by mělo být platným dokumentem pro zápis majetku z dědictví do rejstříku členského státu rovněž EDO vydané v souladu s čl. 69 odst. 5 Nařízení o dědictví. Jeho předložení ale nenahrazuje jiné vnitrostátní dokumenty používané v členských státech pro zápis do rejstříků, ani nebrání tomu, aby orgány podílející se na zápisu mohly vyzvat osobu, která podává žádost o zápis, k poskytnutí doplňujících informací či předložení dokumentů, které jsou vyžadovány právními předpisy členského státu, v němž je rejstřík veden.¹¹⁰ Za účelem dostupnosti přehledných aktuálních informací stanovil čl. 77 Nařízení o dědictví povinnost členských států zpřístupnit veřejnosti krátké shrnutí svých vnitrostátních právních předpisů a postupů vztahujících se k dědění, včetně informací o druhu orgánu příslušného v dědických věcech, a dále pak základní přehled, v němž budou uvedeny všechny dokumenty a informace obvykle potřebné k zápisu nemovitého majetku, který se nachází na jejich území.¹¹¹ V tomto případě již poskytly zmíněné informace všechny členské státy. Z praktického hlediska i v souvislosti s dalším zaměřením této práce spatřuji zásadní nedostatek poskytnutých informací zejména v tom, že členské státy nesdělují formální požadavky na označení nemovitého majetku za účelem provedení zápisu v katastru nemovitostí.

¹⁰⁹ Pod pojmem „rejstřík“ je třeba chápat jak katastry nemovitostí, tak i registry movitých věcí, jako např. obchodní rejstřík, registr cenných papírů, registr vozidel, registr plavidel, letadel apod. ať už jsou vedeny v papírové či elektronické podobě.

¹¹⁰ K tomu může docházet často např. v otázce správného označení majetku v rozhodnutí o dědictví. Je tudíž v zájmu dědiců a orgánu projednávajícího dědictví, aby majetek, který je předmětem zápisu do některého z národních rejstříků, byl označen v souladu s požadavky, které na jeho označení klade právní řád státu vedoucí příslušný rejstřík.

¹¹¹ Evropský portál e-justice. [citováno dne 15. března 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-cz-cs.do.

4. Judikatura SDEU

Vzhledem k dopadům Nařízení o dědictví je zásadní jak to, aby občané správně rozuměli jeho fungování, aby mohli v předstihu uspořádat své dědictví, tak také aby byla ustanovení Nařízení o dědictví chránící práva dědiců, odkazovníků a dalších dotčených osob vykládána stejným způsobem ve všech členských státech EU. Proto je obecně velmi vítáno, pokud se soudy členských států, považují-li to za nezbytné k vynesení svého rozsudku, rozhodnou v případě nejasností ohledně výkladu problematických ustanovení Nařízení o dědictví obrátit na SDEU s žádostí o rozhodnutí o tzv. předběžných otázkách. Pokud se jedná o soudní řízení před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, má tento soud podle čl. 267 SFEU dokonce povinnost předběžnou otázku SDEU položit. V souladu s tímto ustanovením má SDEU pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách, které se týkají výkladu primárního i sekundárního práva. Do odevzdání této práce tak SDEU již šestkrát vydal rozhodnutí týkající se aplikace konkrétních ustanovení Nařízení o dědictví – jednalo se o rozhodnutí C-218/16 (tzv. Kubiccka), C-558/16 (tzv. Mahnkopf), C-20/17 (tzv. Oberle), C-102/18 (tzv. Brisch), C-658/17 (tzv. WB) a C-80/19 (tzv. E. E.). V následujících podkapitolách se budu podrobně věnovat analýze jednotlivých rozhodnutí, která přispěla k řešení problémů v současné aplikační praxi. Předmětem této práce však nejsou řízení před SDEU, kde do odevzdání této práce nebyl vydán rozsudek.¹¹²

4.1. Rozhodnutí SDEU ve věci Kubiccka

V tomto prvním případě s označením C-218/16¹¹³ se paní Kubiccka, polská občanka, vdaná za muže německé státní příslušnosti, s obvyklým pobytem v Německu, obrátila na notářský úřad v Polsku, za účelem sepsání závěti podle polského práva. Jejím přáním bylo vyhotovení závěti, která by obsahovala tzv. vindikační odkaz (*legatum per vindicationem*) ve prospěch manžela. Tento odkaz je možné platně zřídit podle polského práva (čl. 981 odst. 1 polského občanského zákoníku) a měl by za následek, že spoluvlastnický podíl paní Kubicky na nemovitosti nacházející se ve Frankfurtu nad Odrou (na území Německa) by její manžel nabyl přímo okamžikem smrti zůstavitelky.

Oslovený polský notář však odmítl takovou závěť sepsat s odůvodněním, že zřízení závěti, jejíž součástí by byl vindikační odkaz, by bylo protiprávním úkonem, protože by bylo v rozporu s německými právními předpisy a judikaturou v oblasti věcných práv a katastru nemovitostí, které

¹¹² Jedná se o případy označené C-277/20 a C-301/20 (informace platná ke dni 30. 9. 2020).

¹¹³ Rozsudek ze dne 12. října 2017, Kubiccka, C-218/16, ECLI:EU:C:2017:755.

je třeba vzít v úvahu podle čl. 1 odst. 2 písm. k) a l) a čl. 31 Nařízení o dědictví. Dále dodal, že německý právní řád zná pouze tzv. damnační odkaz (*legatum per condemnationem*), upravený v čl. 2174 německého občanského zákoníku (dále jen „BGB“),¹¹⁴ na jehož základě má odkazovník právo požadovat předání odkázaného majetku pověřenou osobou, tudíž na něj vlastnictví k majetku nepřechází přímo okamžikem smrti zůstavitele. Do katastru nemovitostí v Německu jej tak lze zapsat pouze na základě notářského zápisu o smlouvě o přechodu vlastnického práva mezi dědici a odkazovníkem. Z tohoto důvodu jsou cizí vindikační odkazy v Německu adaptovány podle čl. 31 Nařízení o dědictví a nadále se s nimi zachází jako s odkazy damnačními.

Paní Kubicka podala proti rozhodnutí notáře stížnost, které však nebylo vyhověno, a proto se následně obrátila s žalobou na příslušný polský soud. Ten se rozhodl řízení přerušit a podat k SDEU předběžnou otázku týkající se, zda musí být čl. 1 odst. 2 písm. k) a l) nebo čl. 31 Nařízení o dědictví vykládány v tom smyslu, že tato ustanovení umožňují odmítnout uznání věcněprávních účinků vindikačního odkazu, stanovených dědickým statutem, pokud se tento odkaz týká vlastnického práva k nemovitosti nacházející se v členském státě, jehož právní řád nezná institut odkazu s přímým věcněprávním účinkem.

SDEU s cílem posoudit předběžnou otázku nejprve připomněl základní zásadu Nařízení o dědictví a tedy, že zůstaviteli je dána možnost podle čl. 22 odst. 1 zvolit si právo, jímž se bude řídit jeho pozůstalost jako celek, právo státu, jehož je státním příslušníkem; tímto právem se následně bude řídit přechod veškerého majetku, který je součástí pozůstalosti, bez ohledu na jeho povahu nebo umístění. Zároveň však Nařízení o dědictví v čl. 1 odst. 2 obsahuje výčet oblastí, které jsou z věcné působnosti nařízení vyloučeny, a jedněmi z nich jsou pod písmeny k) a l) „povaha věcných práv“ a „zápis práv k nemovitému či movitému majetku do rejstříku, včetně právních požadavků pro takový zápis, a účinky zápisu nebo neprovedení zápisu práv do rejstříků“.

Jak správně podotkl generální advokát Yves Bot ve svém stanovisku,¹¹⁵ volba druhu odkazu nemění obsah práva, které bude k majetku vykonáváno. Pouze se omezuje na uspořádání přímého přechodu věcného práva, namísto nepřímého přechodu vytvořením závazkového práva ve prospěch odkazovníka. SDEU doplnil, že jak vindikační odkaz podle polského práva, tak damnační odkaz podle německého práva jsou způsoby přechodu vlastnictví nemovité věci, které oba právní řády znají. Přímý přechod vlastnického práva prostřednictvím vindikačního odkazu se tudíž týká výlučně způsobu přechodu tohoto věcného práva v případě smrti zůstavitele, který má

¹¹⁴ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). In der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738).

¹¹⁵ Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ve věci C-218/16 přednesené dne 17. května 2017, ECLI:EU:C:2017:387, odst. 47.

Nařízení o dědictví v souladu s rec. 15 preambule umožňovat, a to podle práva rozhodného pro dědění. Následně SDEU zdůraznil, že z toho důvodu, že se čl. 1 odst. 2 písm. k) Nařízení o dědictví netýká způsobů přechodu, je třeba dojít k závěru, že nelze odmítnout uznání věcněprávních účinků vindikačního odkazu, jež podle práva zvoleného zůstavitelem tento odkaz vyvolává k okamžiku zahájení dědického řízení, pokud právní řád jiného členského státu takový právní institut odkazu nezná.

Stejný závěr dovedl SDEU i pro výklad čl. 31, když uvedl, že věcné právo, které chtěla zůstavitelka převést pomocí vindikačního odkazu v projednávané věci, je vlastnickým právem k podílu na nemovitosti nacházející se v Německu. Přitom je nesporné, že německé právo vlastnické právo zná a jako takové je i v německém právním řádu uznáváno. A protože se čl. 31 Nařízení o dědictví netýká způsobů přechodu věcných práv, ale pouze respektování obsahu věcných práv, jež je vymezen právem rozhodným pro dědění (*lex causae*), a prosazení účinků těchto věcných práv právním řádem členského státu, v němž jsou uplatňována (*lex rei sitae*), nebylo by třeba přizpůsobení podle čl. 31 Nařízení o dědictví použít.

Pokud jde o výklad čl. 1 odst. 2 písm. l) Nařízení o dědictví, generální advokát ve svém stanovisku podotkl, že z požadavku na zápis nelze učinit podmínku nabytí věcného práva¹¹⁶ a protože podmínky nabytí věcných práv nejsou mezi oblastmi vyloučenými z působnosti Nařízení o dědictví, toto ustanovení tudíž brání odmítnutí uznání věcněprávních účinků vindikačního odkazu, které tento odkaz vyvolává podle zvoleného dědického práva k okamžiku zahájení dědického řízení, v členském státě, jehož právní řád takový právní institut odkazu nezná. Tento přístup je v souladu jednak se zásadou jednoty dědického práva obsaženou v čl. 23 odst. 2 písm. e) Nařízení o dědictví, ale i s obecným účelem sledovaným nařízením. Pokud by byl totiž připuštěn opačný výklad, mělo by to za následek štěpení dědictví, jež je neslučitelné se zněním čl. 23 Nařízení o dědictví a s jeho cíli.

Domnívám se, že důsledek rozsudku SDEU ve věci Kubicka lze spatřovat zejména v otázce právní jistoty, pokud jde o uspořádání dědických poměrů zůstavitele. Zůstavitel, který v rámci pořízení pro případ smrti provede odkaz v souladu s rozhodným právním řádem, který předpokládá přechod věcného práva přímo z pozůstalosti (tzv. vindikační odkaz) – vyskytuje se např. v polské právní úpravě (čl. 981 polského občanského zákoníku),¹¹⁷ si tak v současnosti může být jist, že nachází-li se dotčený majetek na území členského státu, jehož právní řád odkaz s těmito účinky nezná - nýbrž zná odkaz s obligačními účinky, kdy se nabývá pohledávka proti dědici na

¹¹⁶ Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ve věci C-218/16 přednesené dne 17. května 2017, ECLI:EU:C:2017:387, odst. 60.

¹¹⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, 1495, z 2020 r. poz. 820 tj. – Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny.

vydání předmětu odkazu (tzv. damnační odkaz) – tento členský stát nemůže odmítnout uznání účinků vindikačního odkazu. Damnační odkaz je upraven např. v německém (§ 2174 BGB), či českém právu (§ 1477 odst. 1 občanského zákoníku). Stejně důsledky platí i pro opačnou situaci, kdy zůstavitel zřídí damnační odkaz pro přechod věcného práva k majetku nacházejícímu se na území členského státu, jehož právní řád zná pouze vindikační odkaz. To vše za předpokladu, že věcné právo, které je předmětem odkazu, je známo právnímu řádu, na jehož území se odkazovaný majetek nachází. Představa zůstavitele o uspořádání dědických poměrů po jeho smrti tak bude zcela respektována, a to včetně způsobu přechodu odkazovaných věcných práv, což bude mít vliv i na právní jistotu a očekávání odkazovníků.

Ne všechny problémy, které v souvislosti s případem vyvstaly, však byly tímto rozhodnutím vyřešeny. Otázkou např. stále zůstává, jaké konkrétní praktické kroky bude třeba učinit na území jednotlivých členských států, kde se bude nacházet odkazovaný majetek, pokud tento bude předmětem zápisu do zahraničního rejstříku. Jak totiž SDEU judikoval, čl. 31 Nařízení o dědictví se neaplikuje, protože jeho smyslem je přizpůsobení věcného práva, které náleží osobě na základě rozhodného práva pro dědění a kterého se tato osoba dovolává na území členského státu, v rámci jehož právního řádu takové věcné právo neexistuje. Zásadní je zde přitom význam výrazu „neexistuje“, protože v mnoha případech členské státy uplatňovaná věcná práva znají, přisuzují jim však v rámci vlastních právních řádů rozdílné právní účinky. To tedy neznamená, že by se měl za účelem jejich vzájemného uznání použít čl. 31, nýbrž že by mělo být bez dalšího aplikováno rozhodné dědické právo. Tento přístup samozřejmě vyžaduje detailní analýzu v každém jednotlivém případě a posouzení, zda se neliší i samotný obsah věcného práva. Důležité tedy je přistupovat k výkladu článku z teleologického hlediska. V této souvislosti uvádí rec. 17 preambule Nařízení o dědictví, že přizpůsobení neznámých věcných práv, jak je výslovně stanoveno v tomto nařízení, by v souvislosti s uplatňováním tohoto nařízení nemělo bránit jiným formám přizpůsobení. To znamená, že soudce má širokou posuzovací pravomoc za účelem identifikace srovnatelného práva.¹¹⁸ Pro úplnost lze dodat, že čl. 31 Nařízení o dědictví nebyl původně v návrhu Evropské komise vůbec obsažen, jeho zapracování proběhlo až na základě návrhu Institutu Maxe Plancka pro srovnávací a mezinárodní soukromé právo k tehdejšímu čl. 21.¹¹⁹

¹¹⁸ Calzolaio, Vagni. Komentář k čl. 31. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, s. 442-451, odst. 14.

¹¹⁹ Max Planck Institute for Comparative and International Private Law. Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession. [citováno dne 31. března 2020]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201005/20100526ATT75035/20100526ATT75035EN.pdf>, str. 94, odst. 202 a 203.

4.2. Rozhodnutí SDEU ve věci Mahnkopf

V případě s označením C-558/16¹²⁰ se jednalo o pozůstalost po zemřelém panu Mahnkopf, německém státním občanovi, s obvyklým pobytem na území Německa. Jedinými dědici zůstavitele byli jeho manželka a společný syn, oba rovněž německé státní příslušnosti. V okamžiku smrti manželé podléhali zákonnému režimu odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství při jeho zániku a neměli uzavřenou žádnou manželskou smlouvu. Majetek zůstavitele spadající do pozůstalosti se nacházel na území Německa a Švédska, kde měl spoluvlastnický podíl na pozemku v rozsahu jedné poloviny.

V rámci dědického řízení německý soud vydal vnitrostátní dědické osvědčení, podle něhož vdova a syn zdělili každý polovinu majetku zůstavitele v souladu se zákonným přechodem práv stanoveným německým právem. Výše dědického podílu přiznaného manželce přitom vycházela z aplikace § 1931 odst. 1 BGB, podle kterého se zákonný dědický podíl pozůstalého manžela, tj. jedna čtvrtina, zvýší o další čtvrtinu v případě, že manželé podléhali zákonnému režimu odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství při jeho zániku, jak vyplývá z § 1371 odst. 1 BGB.

Paní Mahnkopf následně požádala notáře, aby jí v souladu s Nařízením o dědictví vydal EDO, které by mohla následně předložit ve Švédsku za účelem převodu vlastnického práva k nemovitosti. Notář poslal její žádost příslušnému německému soudu, ten ji však zamítl.¹²¹ Svůj postup odůvodnil tím, že dědický podíl přiznaný manželce zůstavitele vycházel, pokud jde o jednu čtvrtinu dědictví po zůstaviteli, z dědického režimu, a pokud jde o druhou čtvrtinu dědictví po zůstaviteli, z úpravy majetkových poměrů v manželství stanovené v § 1371 odst. 1 BGB. V otázce této druhé čtvrtiny pak německý soud vyslovil svůj názor, že nespadá do oblasti působnosti Nařízení o dědictví.

Paní Mahnkopf podala odvolání a zároveň odvolací soud požádala o to, aby bylo v EDO uvedeno, a to jen pro informaci, že jí podle § 1371 odst. 1 BGB navíc připadá čtvrtina dědictví v rámci režimu majetkových poměrů v manželství. Odvolací soud měl pochybnosti, zda může EDO vydat, protože si byl mimo jiné vědom skutečnosti, že se právní teorie rozchází, pokud jde o otázku, zda pravidlo stanovené v § 1371 odst. 1 BGB je pravidlem dědického práva, nebo pravidlem upravujícím majetkové poměry v manželství. Z toho důvodu se rozhodl řízení přerušit a předložit SDEU předběžnou otázku, zda je třeba vykládat čl. 1 odst. 1 Nařízení o dědictví v tom

¹²⁰ Rozsudek ze dne 1. března 2018, Mahnkopf, C-558/16, ECLI:EU:C:2018:138.

¹²¹ V Německu je na základě informací uvedených na evropském portálu e-justice příslušný k vydání evropského dědického osvědčení podle čl. 64 Nařízení o dědictví okresní soud („Amtsgericht“), resp. notář na území Bádenska-Württemberska („Amtsnotariat“) [citováno dne 20. července 2020]. Informace dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-de-cs.do?member=1#a_51.

smyslu, že oblast působnosti Nařízení o dědictví (‘dědění majetku zemřelé osoby’) se vztahuje i na ustanovení vnitrostátního práva, která upravují majetkoprávní otázky po úmrtí jednoho z manželů zvýšením zákonného dědického podílu pozůstalému manželovi.

SDEU nejprve připomněl rec. 11 a 12 preambule, z nichž vyplývá, že by se Nařízení o dědictví nemělo vztahovat na oblasti občanského práva jiná než dědění, a zejména na otázky související s úpravou majetkových poměrů v manželství, včetně manželských smluv známých v některých právních řádech, pokud se tyto smlouvy nezabývají otázkami dědění. Podle rec. 9 preambule by do oblasti působnosti měly spadat veškeré občanskoprávní aspekty dědění majetku zůstavitele. Současně má být pojem dědění vykládán autonomně v souladu s čl. 3 odst. 1 písm. a) Nařízení o dědictví. Ten stanoví, že „dědění“ se rozumí dědění majetku zemřelé osoby, které zahrnuje jakoukoli formu přechodu majetku, práv a závazků z důvodu smrti, ať již se jedná o přechod jako projev vůle v pořízení pro případ smrti, nebo o přechod na základě dědění ze zákona. Definice je velice obsáhlá, odpovídá principům dědického práva a nerozlišuje mezi aktivy a pasivy zůstavitelova majetku, ani podle jejich umístění nebo povahy.¹²² Zároveň je třeba podotknout, že pokud záležitost spadá do oblasti působnosti Nařízení o dědictví, je současně vyloučena z působnosti jiných evropských právních předpisů v občanských a obchodních věcech, které pravidelně výslovně vylučují dědické právo.

Pokud jde o sporný § 1371 odst. 1 BGB, lze obecně říci, že jeho účelem je paušálně rozdělit majetek získaný během manželství, a to vyrovnáním znevýhodnění, které vyplývá z přerušení zákonného režimu odděleného jmění s vyrovnáním majetku nabytého během manželství při jeho zániku z důvodu smrti jednoho z manželů, aby se předešlo nutnosti přesně určit složení a hodnotu majetku na počátku a na konci manželství. Německá vláda ve svém vyjádření za účelem objasnění povahy ustanovení zdůraznila, že se toto ustanovení vnitrostátního práva týkající se vypořádání společného jmění manželů použije pouze v případě zániku manželství z důvodu smrti. Domnívá se, že účelem tohoto ustanovení je vyrovnání majetku v rámci majetkových poměrů v manželství, a je tudíž ustanovením, které spadá do oblasti působnosti práva rozhodného ve věcech majetkových poměrů v manželství. Pokud jde o provedený způsob vyrovnání tak, že se pozůstalému manželovi přizná podíl na dědictví, dodává, že tento postup má za účel pouze zjednodušení vypořádání mezi dědici.

Generální advokát Maciej Szpunar se však k postoji německé vlády nepřiklonil, a zdůraznil, že pojmy obsažené v Nařízení o dědictví je třeba interpretovat autonomně, bez ohledu na vnitrostátní kolizní normy dotčeného členského státu. Ve svém stanovisku dále uvedl, že

¹²² Mankowski. Komentář k čl. 1. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 20.

základním účelem § 1371 odst. 1 BGB se nejeví být rozdělení majetku nebo vypořádání majetkových poměrů v manželství, nýbrž že jeho smyslem je vymezení pozice pozůstalého manžela vůči ostatním dědicům, když určuje výši dědického podílu připadajícího pozůstalému manželovi.¹²³ SDEU poté názor generálního advokáta přejal do svého rozhodnutí, když řekl, že § 1371 odst. 1 BGB se nevztahuje na rozdělování majetku mezi manžely, ale na nárok pozůstalých manželů na majetek již zahrnutý v pozůstalosti, a tudíž se toto pravidlo vnitrostátního práva týká otázek dědění ve smyslu Nařízení o dědictví. Závěrem dodal, že kvalifikace podílu připadajícího na základě § 1371 odst. 1 BGB pozůstalému manželovi jako dědické otázky umožňuje uvést informaci o tomto podílu v evropském dědickém osvědčení se všemi účinky popsány v čl. 69 Nařízení o dědictví.

Dle mého názoru rozhodnutí SDEU přinese pro aplikační praxi další otázky, se kterými se bude v jednotlivých případech třeba vypořádat, protože řešení SDEU nelze aplikovat univerzálně. Významný dopad bude mít rozhodnutí SDEU zejména v případech, kdy bude v dědických otázkách nebo otázkách majetkových poměrů manželů připadat do úvahy aplikace německého právního řádu. Zdánlivě se situace nijak nezmění, pokud se německé právo bude aplikovat na obě oblasti. Ve vztahu k členským státům, které se účastní posílené spolupráce na základě nařízení o majetkových poměrech manželů, tomu tak bude zpravidla, pokud se poslední obvyklý pobyt zůstavitele nacházel na území Německa (čl. 21 odst. 1 Nařízení o dědictví) a současně je ve prospěch německého práva splněna jedna z podmínek uvedených v čl. 26 odst. 1 nařízení o majetkových poměrech manželů. V tomto případě se nárok pozůstalého manžela, kvalifikovaný podle rozhodnutí SDEU jako dědický, uvede do EDO spolu s ostatními dědickými nároky jako dědický podíl oprávněné osoby. Je však třeba upozornit, že se uvedená kolizní pravidla vztahují k různým časovým okamžikům – podle Nařízení o dědictví se určí rozhodné právo k okamžiku smrti, podle nařízení o majetkových poměrech manželů však k okamžiku uzavření manželství. Do poslední chvíle tak nemusí mít pozůstalý manžel jistotu, že zůstavitel před smrtí nezmění svůj obvyklý pobyt, v důsledku čehož by připadala do úvahy aplikace jiného rozhodného dědického práva, a § 1371 odst. 1 BGB by se nepoužil. Pokud by k takové situaci došlo, a zahraniční, tj. jiný než německý, dědický statut by neobsahoval právní úpravu pro paušální vyrovnání majetkového režimu manželů, pozůstalý manžel by neměl nárok na žádnou kompenzaci, resp. pouze na kompenzaci stanovenou německým manželským majetkovým právem, což by mohlo vést ke značnému znevýhodnění pozůstalého manžela. V takovém případě by pravděpodobně byla na

¹²³ Stanovisko generálního advokáta Macieje Szpunara ve věci C-558/16 přednesené dne 13. prosince 2017, ECLI:EU:C:2017:965, odst. 93.

místě analogická aplikace ustanovení § 1371 odst. 2 BGB,¹²⁴ které má za cíl ochránit pozůstalého manžela, jenž nemá dědický nárok, při ukončení majetkového režimu manželů a poskytuje mu právo na matematické vyrovnání majetku nabytého během manželství. Mám za to, že v této souvislosti by formulaci „pozůstalý manžel není dědicem“ uvedenou v § 1371 odst. 2 BGB bylo třeba vykládat jako „pozůstalý manžel není dědicem, jenž má nárok na dědictví podle německého práva“. V důsledku tohoto přístupu by však výsledný nárok pozůstalého manžela pravděpodobně nemohl být uveden v EDO, protože podle čl. 68 písm. 1) Nařízení o dědictví je možné uvádět pouze příslušné podíly dědiců. Pokud by se naopak jednalo o případ, kdy by se dědické poměry posuzovaly podle německého právního řádu a majetkové poměry manželů podle práva zahraničního, nemělo by k aplikaci ustanovení § 1371 odst. 1 BGB vůbec dojít. Kdyby tomu tak bylo, znamenalo by to totiž, že majetkoprávní nárok pozůstalého manžela, obsažený v německé úpravě dědického práva, který má být realizován prostřednictvím zvýšení dědického nároku, by měl mít přednost před právní úpravou vyrovnání majetkových práv manželů podle zahraničního manželského majetkového statutu.¹²⁵ Použití ustanovení § 1371 odst. 1 BGB by tak v konečném důsledku záviselo na tom, jaké manželské majetkové právo by se v daném případě použilo.

4.3. Rozhodnutí SDEU ve věci Oberle

V případě s označením C-20/17¹²⁶ se jednalo o pozůstalost po panu Oberle, francouzském státním příslušníkovi, který měl obvyklý pobyt ve Francii. Pan Oberle zanechal dva dědice, své syny. Majetek tvořící pozůstalost se nacházel ve Francii a v Německu.

Na žádost jednoho z dědiců vydal příslušný francouzský soud vnitrostátní dědické osvědčení potvrzující, že dědicové dědí každý polovinu pozůstalosti. Následně se jeden ze synů zůstavitele obrátil i na příslušný německý soud se žádostí o vydání vnitrostátního dědického osvědčení omezeného na pozůstalost nacházející se v Německu. Toto osvědčení mělo potvrzovat, že majetek v Německu dědí na základě francouzského práva synové pana Oberleho. Německý soud provedl ověření příslušnosti v souladu s čl. 4 a 15 Nařízení o dědictví a konstatoval, že není příslušný rozhodovat o žádosti z toho důvodu, že ustanovení německého právního řádu nemohou

¹²⁴ THORN, K., ROMERO, K. V. Die Qualifikation des pauschalierten Zugewinnausgleichs im Todesfall gemäß § 1371 Abs. 1 BGB nach der EuErbVO. *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2020, Heft 04, s. 320.

¹²⁵ DÖRNER, H. Erbrechtliche Qualifikation des § 1371 Abs. 1 BGB durch den EuGH: Konsequenzen und neue Fragen. *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge (ZEV)*. 2018, s. 307.

¹²⁶ Rozsudek ze dne 21. června 2018, Oberle, C-20/17, ECLI:EU:C:2018:485.

řešit otázku mezinárodní příslušnosti ve vztahu k řízení po dotčeném zůstaviteli,¹²⁷ protože ustanovení Nařízení o dědictví mají před vnitrostátními právními předpisy přednost.

Proti rozhodnutí německého soudu syn zůstavitele podal opravný prostředek. Odvolací soud měl za to, že je dána jeho mezinárodní příslušnost k vydání dědického osvědčení s omezenou působností v souladu s německými právními předpisy, avšak měl určité pochybnosti, zda čl. 4 Nařízení o dědictví rovněž neupravuje příslušnost ve vztahu k řízení o vydání vnitrostátních dědických osvědčení. Za daných okolností se proto rozhodl přerušit řízení a obrátit se na SDEU s otázkou, zda je třeba čl. 4 Nařízení o dědictví vykládat v tom smyslu, že na základě tohoto článku se určuje i výlučná mezinárodní příslušnost pro vydávání vnitrostátních dědických osvědčení v členských státech, která nebyla nahrazena evropským dědickým osvědčením (viz čl. 62 odst. 3 Nařízení o dědictví), takže odchýlná ustanovení přijatá vnitrostátním zákonodárcem ohledně mezinárodní příslušnosti pro vydání vnitrostátního dědického osvědčení jsou neúčinná pro rozpor s nadřazeným unijním právem.

Za účelem zodpovězení položené otázky provedl SDEU, jazykový, systematický, teleologický i historický výklad dotčených ustanovení a konstatoval, že za použití širokého výkladu se lze přiklonit k názoru, že pravidlo obecné příslušnosti plynoucí z čl. 4 Nařízení o dědictví se týká dědictví jako celku, z čehož lze dovodit, že se v zásadě vztahuje na všechna dědická řízení odehrávající se před soudy členských států. Zároveň je však doslovným výkladem třeba dojít k závěru, že samo o sobě toto ustanovení nepřináší odpověď na otázku, zda je třeba mít za to, že postup vydání vnitrostátního dědického osvědčení, jež se vydává v rámci nesporného řízení, spadá pod čl. 4.

Proto bylo třeba analyzovat i kontext uvedeného ustanovení, a to přihlédnutím k systematickému výkladu čl. 13 a rec. 32 preambule Nařízení o dědictví, z nichž plyne, že pravidlo příslušnosti uvedené v čl. 4 Nařízení o dědictví se týká rovněž řízení, která nevedou k přijetí soudního rozhodnutí. Tento výklad podpořilo i znění rec. 59 preambule, z něhož plyne, že ustanovení Nařízení o dědictví se uplatní nezávisle na skutečnosti, zda byla rozhodnutí týkající se dědictví s přeshraničním dopadem vydána v rámci sporného či nesporného řízení. Ani z analýzy čl. 64 Nařízení o dědictví nebylo možné dojít k závěru, že vnitrostátní dědická osvědčení jsou vyloučena z působnosti pravidla příslušnosti obsaženého v čl. 4 Nařízení o dědictví.

Až na základě této úvahy mohl SDEU s jistotou vyslovit, že čl. 4 Nařízení o dědictví určuje mezinárodní příslušnost soudů členských států v řízeních o opatřeních vztahujících se na dědictví jako celek, jako jsou zejména vydání vnitrostátních dědických osvědčení, nezávisle na sporné či

¹²⁷ § 105 a § 343 odst. 3 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (dále jen „FamFG“).

nesporné povaze uvedených řízení. K odpovědi na předloženou otázku je proto třeba uvést, že čl. 4 Nařízení o dědictví musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové právní úpravě členského státu, která stanoví, že ačkoli zůstavitel neměl v době smrti obvyklý pobyt v uvedeném státě, jeho soudy zůstávají příslušné pro vydání vnitrostátního dědického osvědčení v rámci dědictví s přeshraničním dopadem, pokud se pozůstalost nachází na území daného členského státu nebo pokud zůstavitel měl jeho státní příslušnost.

K ustanovení čl. 4 Nařízení o dědictví lze podrobněji uvést, že představuje základní pravidlo pro určení mezinárodní soudní příslušnosti v dědických věcech. Do centra pozornosti staví místo obvyklého pobytu zůstavitele v okamžiku jeho smrti, na jehož základě lze předpokládat vytvoření reálného a významného vztahu k danému státu a jeho právnímu řádu. Na základě tohoto hraničního určovatele pak zakládá mezinárodní příslušnost jediného soudu členského státu pro veškerý majetek zůstavitele spadající do pozůstalosti, kdy nehraje roli, zda je o tomto majetku vedeno sporné či nesporné řízení. Přijetí obvyklého pobytu jako kritéria pro určení mezinárodní soudní příslušnosti v otázkách dědictví představuje historický milník, protože je poprvé široce aplikován velkým množstvím států. Již v minulosti sice existovala snaha tento hraniční určovatel aplikovat v rámci různých mezinárodních právních instrumentů,¹²⁸ jako součást jurisdikčního pravidla se o to však dosud snažila pouze Haagská úmluva o mezinárodní správě dědictví,¹²⁹ která však představovala obrovský neúspěch, protože ji ratifikovaly pouze tři státy. Hraniční určovatel obvyklého pobytu je každopádně moderním kritériem, které adekvátně odráží potřeby globalizovaného světa, a proto je k jeho aplikaci v rámci mezinárodních právních předpisů stále častěji přistupováno.

Pojem obvyklého pobytu zaujímá v kontextu Nařízení o dědictví ústřední roli, protože se od něj odvíjí i základní pravidlo pro určení rozhodného práva v čl. 21 odst. 1. Zároveň se však jedná o neurčitý právní pojem, protože v textu Nařízení o dědictví jeho definice chybí, což není způsobeno nepozorností unijního zákonodárce, spíše naopak – jeho úmyslem. Soudům členských států je tudíž za účelem interpretace obvyklého pobytu dána do určité míry volnost, zároveň však musí mít stále na mysli princip autonomního výkladu.¹³⁰ Jistá vodítka soudům poskytují rec. 23 a 24 preambule Nařízení o dědictví, případně je možné se inspirovat dostupnou judikaturou k nařízení Brusel IIbis.¹³¹ I když je tedy za účelem autonomního výkladu vždy třeba sledovat

¹²⁸ V čl. 1 písm. d) Haagské úmluvy o právu použitelném na formu závětí, v čl. 3 odst. 1 a 2 Haagské úmluvy o právu použitelném pro dědictví.

¹²⁹ *Convention of 2 October 1973 Concerning the International Administration of the Estates of Deceased Persons*. [citováno dne 2. dubna 2020]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=83>.

¹³⁰ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 4, marg. 1.

¹³¹ Rozsudek ze dne 2. dubna 2009, A, C-523/07, ECLI:EU:C:2009:225; rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, ECLI:EU:C:2010:829.

kontext konkrétního nařízení a jím sledovaný cíl, pokud jde o nařízení Brusel IIbis (nově nařízení Brusel IIter), zde se dle *Dutty* společné cíle s Nařízením o dědictví shodují – nařízení Brusel IIbis, chce vytvořit vhodná pravidla příslušnosti pro blaho dítěte na základě kritéria blízkosti, Nařízení o dědictví v rec. 23 preambule zdůrazňuje „skutečnou vazbu“ a „navázání úzkého a trvalého vztahu k dotčenému státu“.¹³² Opačný názor však zaujímá např. *Pfeiffer*, když se domnívá, že účelem nařízení Brusel IIbis s ohledem na zájem dítěte je určit soud, který je dítěti geograficky blízko a který je schopen rychle rozhodnout.¹³³ V případě Nařízení o dědictví však nehraje ani geografická blízkost, ani rychlost primární roli. Obecně pak lze uvést, že příslušný soud musí vždy zohlednit všechny relevantní okolnosti faktické povahy konkrétního případu, tzn. přihlídnout k individuálním skutečnostem, životním okolnostem a osobnosti zůstavitele, a to jak v průběhu let před jeho smrtí, tak i v době smrti. Rec. 24 preambule doporučuje zohlednit zejména délku a pravidelnosti pobytu zůstavitele na území dotčeného státu a podmínky a důvody tohoto pobytu.

I když se může na první pohled zdát koncept obvyklého pobytu vágní, nestabilní či dokonce vyvolávající právní nejistotu, je třeba podotknout, že ve většině případů nebývá s jeho určením problém.¹³⁴ Přesto však mohou nastat složitější situace, o kterých se zmiňuje rec. 24 preambule Nařízení o dědictví. Může se jednat např. o případy, kdy zůstavitel odešel z profesních nebo ekonomických důvodů pracovně do jiného státu, což ani po delší době nemusí stačit k vytvoření obvyklého pobytu v dotčené zemi, pokud zůstavitel „udrhuje úzký a pevný vztah se zemí původu“, kde země původu znamená původní zemi pobytu. To mohou být případy vojáků nebo diplomatů umístěných v zahraničí či studentů nebo vrcholových manažerů. Dále mohou obtíže představovat případy, kdy zůstavitel pobýval střídavě v několika státech nebo se přemisťoval z jednoho státu do druhého, aniž by se v některém z nich trvaleji usadil. Pak mohou jako zvláštní faktory posloužit státní příslušnost nebo umístění majetku zůstavitele. Do úvahy za účelem posouzení obvyklého pobytu by bylo možné vzít i případné prohlášení zůstavitele o obvyklém pobytu, např. v pořízení pro případ smrti. Je však třeba zdůraznit, že samotná vůle zůstavitele trvale se usadit na území určitého státu a mít tam svůj obvyklý pobyt by pro jeho založení neměla stačit,¹³⁵ navenek jí musí odpovídat objektivní kritéria. Naopak obvyklý pobyt pro administrativní nebo daňové účely je irelevantní a nemůže sloužit jako faktor při určování subjektivních prvků obvyklého pobytu; stejně tak nerozhoduje ani legalita pobytu. Ve zcela výjimečných případech by pak soud mohl dojít i k závěru, že nelze určit obvyklý pobyt zůstavitele,

¹³² Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 4, marg. 4.

¹³³ Pfeiffer, 2017, *op. cit.*, s. 29.

¹³⁴ Odersky. Komentář k čl. 4. In: Bergquist et al., 2015, *op. cit.*, Art. 4 para 10.

¹³⁵ FRANK, J.-H., LEITHOLD, S. Die Ermittlung des anwendbaren Erbrechts im deutsch/US-amerikanischen Erbfall nach der EuErbVO. *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge (ZEV)*. 2014, s. 465.

ať už proto, že žádný neměl nebo jich měl několik. V takovém případě by připadalo do úvahy založit mezinárodní soudní příslušnost v souladu s čl. 10 Nařízení o dědictví,¹³⁶ který upravuje podpůrnou příslušnost.

Současně je třeba dodat, že může dojít k situaci, kdy se dotčené soudy budou v názorech na poslední obvyklý pobyt zůstavitele lišit, což může vést až k negativním konfliktům pravomocí, kdy se žádný soud členského státu nedomnívá, že by na jeho území existoval obvyklý pobyt zůstavitele. V tomto případě však Nařízení o dědictví, na rozdíl od čl. 6 a 7 písm. a), výslovně nestanoví možnost, aby se soud, který zahájil řízení, mohl prohlásit za nepřislušný ve prospěch soudů jiného členského státu. Vzhledem k tomu, že je takový výsledek nežádoucí, protože by mohl mít za následek odepření přístupu účastníkům řízením ke spravedlnosti, je třeba mu zabránit. V této souvislosti se *Dutta* domnívá, že by mohlo dojít k analogické aplikaci čl. 7 písm. a) Nařízení o dědictví.¹³⁷ Pokud se tedy soud členského státu prohlásil za nepřislušný podle čl. 15 Nařízení o dědictví, protože se domnívá, že obvyklý pobyt zůstavitele v době smrti nebyl dán na jeho území, ale na území jiného členského státu, nemohou soudy v tomto jiném členském státě odmítnout pravomoc podle čl. 4 ze stejného důvodu.

Vrátíme-li se zpět k obsahu rozhodnutí SDEU ve věci *Oberle*,¹³⁸ pro přijatý závěr svědčí i skutečnost, že použití vnitrostátního práva za účelem určení obecné příslušnosti soudů členských států pro vydávání vnitrostátních dědických osvědčení by bylo v rozporu s cílem uvedeným v rec. 27 preambule Nařízení o dědictví, kterým je zajistit soudržnost mezi ustanoveními týkajícími se příslušnosti a ustanoveními týkajícími se práva rozhodného v této oblasti. V této souvislosti i generální advokát Maciej Szpunar ve svém stanovisku připomněl,¹³⁹ že SDEU již dříve vyjádřil názor, že výklad norem Nařízení o dědictví vedoucí ke štěpení dědictví, kterým se rozumí posuzování určitých otázek významných pro věci spojené s děděním na základě vnitrostátních kolizních norem, by nebyl v souladu s cíli uskutečňovanými tímto nařízením, a takový výklad by mohl vést k vydávání navzájem rozporných aktů umožňujících upravovat dědické záležitosti. Jedním z cílů je totiž zavedení jednotného režimu použitelného na dědictví s přeshraničním dopadem, jehož dosažení předpokládá harmonizaci pravidel týkajících se mezinárodní příslušnosti soudů členských států v rámci sporných i nesporných řízení.

Dle mého názoru rozhodnutí v tomto případě významně pomůže z hlediska právní jistoty a očekávání účastníků řízení. Postoj SDEU v otázce výkladu čl. 4 Nařízení o dědictví ve shora

¹³⁶ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 4, marg. 7.

¹³⁷ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 4, marg. 12.

¹³⁸ Rozsudek ze dne 21. června 2018, *Oberle*, C-20/17, ECLI:EU:C:2018:485.

¹³⁹ Stanovisko generálního advokáta Macieje Szpunara ve věci C-20/17 přednesené dne 22. února 2018, ECLI:EU:C:2018:89, odst. 109.

uvedeném smyslu směřuje v zájmu řádného výkonu spravedlnosti v rámci EU k dosažení daného cíle, neboť omezuje riziko souběžných řízení před soudy různých členských států a z toho plynoucích možných rozporů. Dosažení cílů by naopak bylo ohroženo, pokud by v situaci, jako je ta v původním řízení, byl čl. 4 Nařízení o dědictví vykládán v tom smyslu, že neurčuje mezinárodní příslušnost soudů členských států týkajících se řízení o vydání vnitrostátních dědických osvědčení.

4.4. Rozhodnutí SDEU ve věci Brisch

V případě s označením C-102/18¹⁴⁰ se jednalo o pozůstalost po paní Trenk, německé státní příslušnici, s posledním obvyklým bydlištěm v Německu, která po sobě zanechala nemovitosti nacházející se v Německu, Itálii a ve Švýcarsku. Zůstavitelka měla sepsanou závěť u notáře, kterou ustavila jediným dědicem Congregazione Benedettina Sublacenze, se sídlem v Itálii, a určila pana Brische za vykonavatele závěti.

Pan Brisch podal k německému soudu žádost o vydání EDO podle čl. 65 odst. 1 Nařízení o dědictví ohledně nemovitostí zůstavitelky nacházejících se v Itálii, aniž by však použil formulář IV, který se nachází v příloze 4 prováděcího nařízení č. 1329/2014 (dále jen „formulář IV“). Německý soud vyzval pana Brische, aby použil formulář IV. Ten však odmítl vyhovět žádosti soudu a uvedl, že tento formulář může, avšak nemusí použít. Německý soud poté žádost o vydání osvědčení zamítl s odůvodněním, že pan Brisch nepoužil formulář IV, a žádost tedy nebyla podána řádně.

Pan Brisch podal u téhož soudu žalobu, kde uvedl, že jak z čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví, tak i ze samotného formuláře IV vyplývá, že použití tohoto formuláře je nepovinné. Tvrdil rovněž, že tento výklad je podložen zněním čl. 67 odst. 1 druhou větou Nařízení o dědictví, z níž vyplývá, že povinné je pouze použití formuláře V. Kdyby chtěl unijní zákonodárce stanovit, že použití formuláře IV je povinné, mohl ustanovení čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví formulovat stejným způsobem jako čl. 67 odst. 1 druhou větou tohoto nařízení. Německý soud však žalobu zamítl a postoupil věc k rozhodnutí předkládajícímu soudu s odůvodněním, že podle jeho názoru povinné použití formuláře IV vyplývá ze znění čl. 1 odst. 4 prováděcího nařízení č. 1329/2014, které je *lex specialis* k čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví. Dále vyslovil názor, že v rámci svého zmocnění přijímat prováděcí akty podle čl. 80 a čl. 81 odst. 2 Nařízení o dědictví Evropská komise stanovila, že je použití formuláře IV povinné.

¹⁴⁰ Rozsudek ze dne 17. ledna 2019, Brisch, C-102/18, ECLI:EU:C:2019:34.

Předkládající soud se však domníval, že znění čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví je spíše výrazem nepovinné povahy použití formuláře IV. Stejně tak měl pochybnosti o správnosti analýzy nižšího soudu ohledně účinků zmocnění Evropské komise přijímat prováděcí akty, protože dotčené ustanovení čl. 80 Nařízení o dědictví ji zmocňuje pouze ke stanovení a následným změnám formulářů, neopravňuje ji však ke změně čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví tak, aby stanovila povinné použití formuláře IV. Za daných okolností se proto předkládající soud rozhodl přerušit řízení a položit SDEU otázku, zda je pro žádost o vydání osvědčení podle čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví použití formuláře IV (příloha 4) na základě čl. 1 odst. 4 prováděcího nařízení č. 1329/2014 vydaného podle poradního postupu podle čl. 81 odst. 2 Nařízení o dědictví, povinné, či nikoli.

SDEU v daném případě rozhodoval bez stanoviska generálního advokáta, protože se v souladu s čl. 20 odst. 5 statutu SDEU¹⁴¹ domníval, že věc neobsahuje žádnou novou právní otázku. Na počátku rozhodnutí zdůraznil, že podle znění čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví žadatel „může“ při podání žádosti použít formulář stanovený poradním postupem podle čl. 81 odst. 2 tohoto nařízení. Kromě toho, jak vyplývá z čl. 65 odst. 3 Nařízení o dědictví, žádost o osvědčení musí obsahovat informace uvedené v tomto ustanovení, pokud je má žadatel k dispozici a jsou pro vydávající orgán nezbytné k tomu, aby mohl osvědčit skutečnosti požadované žadatelem. Z toho vyplývá, že i když žadatel musí předložit informace, které umožní vydávajícímu orgánu osvědčit uvedené skutečnosti, z čl. 65 nicméně nevyplývá, že tak musí učinit pomocí formuláře IV. Znění čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví je tedy jednoznačné, pokud jde o nepovinné použití formuláře IV.

Pokud jde ale o čl. 1 odst. 4 prováděcího nařízení č. 1329/2014, ten musí být vykládán ve spojení s přílohou 4 tohoto nařízení, na kterou odkazuje a v níž se nachází formulář IV. V části „Oznámení žadateli“, která se nachází na začátku formuláře IV, je jasně uvedeno, že formulář IV je nepovinný. Nadto si lze povšimnout, že tato informace chybí v přílohách 1 až 3 a 5 prováděcího nařízení. Takové zjištění potvrzuje vůli unijního zákonodárce stanovit, že použití formuláře IV je nepovinné.

Pro potvrzení tohoto výkladu se lze podívat i do historie vzniku Nařízení o dědictví, kdy si lze všimnout, že Evropská komise v rané fázi legislativních prací skutečně zamýšlela povinné použití formuláře, nakonec však tento původní záměr nebyl do finálního textu návrhu zapracován. Z toho rovněž vyplývá, že použití formuláře IV je pro podání žádosti o osvědčení nepovinné.

¹⁴¹ Protokol (č. 3) o statutu SDEU (Úřední věstník. 16. 12. 2004, C 310/210).

Závěrem lze výklad podložit i analýzou kontextu tohoto ustanovení. Čl. 67 odst. 1 Nařízení o dědictví totiž stanoví, že vydávající orgán musí za účelem vydání osvědčení použít formulář V. Rozdíl ve znění čl. 65 odst. 2 týkajícího se žádosti o osvědčení a čl. 67 odst. 1 Nařízení o dědictví týkajícího se vydání tohoto osvědčení naznačuje, že unijní normotvůrce skutečně neměl v úmyslu stanovit povinné použití formuláře IV pro žádost o osvědčení.

Vzhledem k uvedeným informacím SDEU rozhodl, že čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví a čl. 1 odst. 4 prováděcího nařízení č. 1329/2014 musí být vykládány v tom smyslu, že pro žádost o vydání osvědčení ve smyslu čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví je použití formuláře IV nepovinné.

Výrok SDEU je dle mého názoru zcela správný a komplexně odůvodněný. Díky položené předběžné otázce došlo k vyjasnění této problematiky, aby nedocházelo k případným průtahům při vydávání EDO. Přitom z pouhého gramatického výkladu ustanovení mám za to, že je zřejmé, že použití předmětného formuláře není povinné. Tento názor zastává i *Müller-Lukoschek*, když klade důraz na slovo „může“.¹⁴² *A Dutta s Kreßem* k tomu dodávají, že pokud žadatel formulář nepoužije, použije se pro řízení o jeho vydání vnitrostátní procesní právo, např. pro otázku písemné formy nebo jazykového režimu žádosti.¹⁴³ Výhoda fakultativního použití formuláře je tedy zřejmá – díky jeho standardizovanému obsahu může každý žadatel, který hovoří plyně jedním z úředních jazyků EU, podat žádost v jazyce řízení, když vyplní formulář ve své jazykové verzi. Rec. 76 preambule Nařízení o dědictví zároveň předpokládá i jeho elektronické zpracování.

4.5. Rozhodnutí SDEU ve věci WB

V dosud posledním rozhodnutém případě označeném C-658/17,¹⁴⁴ šlo o situaci zůstavitele, který byl polským státním příslušníkem, jehož obvyklé bydliště bylo v Polsku. V rámci dědického řízení bylo vydáno polskou notářkou dědické osvědčení podle polského práva. Zůstavitel byl podnikatel, který vykonával činnost nedaleko německo-polské hranice. Paní WB jakožto účastnice dědického řízení chtěla zjistit, zda zůstavitel nezanechal zůstatek u některé z německých bank. Proto požádala o vydání kopie dědického osvědčení vyhotoveného uvedenou notářkou spolu s potvrzením, že toto osvědčení je rozhodnutím (v alternativním návrhu veřejnou listinou) v dědických věcech ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) (alternativně ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. i)) Nařízení o dědictví, vyhotoveným v podobě formuláře uvedeného v příloze 1 (alternativně v příloze 2) prováděcího nařízení č. 1329/2014.

¹⁴² Müller-Lukoschek, 2013, *op. cit.*, s. 145.

¹⁴³ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 65, marg. 9; Kreße. Komentář k čl. 65. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, marg. 10.

¹⁴⁴ Rozsudek ze dne 23. května 2019, WB, C-658/17, ECLI:EU:C:2019:444.

Polská notářka však tyto žádosti zamítla a konstatovala, že dědické osvědčení je rozhodnutím ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) Nařízení o dědictví a že vzhledem k tomu, že Polská republika neinformovala Komisi v souladu s čl. 3 odst. 2 tohoto nařízení, není možné vydat osvědčení v podobě formuláře uvedeného v příloze 1 prováděcího nařízení č. 1329/2014. Pokud jde o alternativní návrh, uvedla, že kvalifikace dědického osvědčení jakožto „rozhodnutí“ brání tomu, aby bylo považováno za „veřejnou listinu“.

Paní WB podala žalobu k předkládajícímu soudu, v níž tvrdila, že dědické osvědčení má stejný účinek jako pravomocné usnesení o potvrzení nabytí dědictví, které slouží k prokázání dědické způsobilosti a tudíž splňuje všechny podmínky k tomu, aby bylo považováno za „rozhodnutí“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) Nařízení o dědictví, a zadruhé, že opomenutí Polské republiky informovat Komisi o tom, že notáři vydávající dědická osvědčení podle čl. 3 odst. 2 druhého pododstavce a čl. 79 tohoto nařízení, nemá vliv na právní povahu dědického osvědčení.

Předkládající soud k rozhodnutí ve věci považoval za nezbytné nejprve zjistit, zda potvrzení uvedené v příloze 1 prováděcího nařízení č. 1329/2014 může být vydáno v případě rozhodnutí, které nepodléhá vykonatelnosti. Dále měl určité pochybnosti o výkladu pojmů „rozhodnutí“ a „soud“ ve smyslu Nařízení o dědictví, stejně jako o významu neinformování ze strany členského státu podle čl. 79 Nařízení o dědictví. V důsledku těchto nejasností se rozhodl soudní řízení přerušit a položit SDEU otázku, jejíž podstatou byla jednak kvalifikace polského dědického osvědčení vystaveného polským notářem jako rozhodnutí nebo veřejné listiny po účely Nařízení o dědictví, a dále posouzení postavení polského notáře ve smyslu čl. 3 odst. 2 Nařízení o dědictví a s tím související charakter a důsledky oznámení provedeného členskými státy podle čl. 79 Nařízení o dědictví.

Pokud jde o otázku týkající se důsledků neinformování ve smyslu čl. 3 odst. 2 druhého pododstavce Nařízení o dědictví, bylo třeba připomenout, že dané ustanovení neuvádí orgány a právní odborníky, kteří jsou považováni za soudy ve smyslu uvedeného nařízení, ale konkrétně stanoví podmínky, které tyto orgány a právní odborníci musí pro tento účel splňovat. Členský stát za účelem sestavení seznamu musí ověřit, zda a které z jeho vnitrostátních orgánů splňují dané podmínky, a informovat o nich Komisi. Skutečnost, že vnitrostátní orgán na tomto seznamu není uveden, však nemůže sama o sobě doložit, že tento orgán podmínky nesplňuje. Cíl Nařízení o dědictví, kterým je zajistit řádný výkon spravedlnosti v EU, by byl totiž vážně ohrožen, kdyby bylo možné, aby každý členský stát tím, že nezahrne orgány a právní odborníky vykonávající soudní funkce stejně jako soudy do oznámení pro Komisi podle čl. 79 Nařízení o dědictví, nebo naopak tím, že je do oznámení zahrne, určil, zda je považovat za „soud“ ve smyslu čl. 3 odst. 2 prvního pododstavce tohoto nařízení, aniž by byly dodrženy podmínky výslovně stanovené

v tomto ustanovení. Z výše uvedeného plyne, že ačkoli Polská republika neinformovala Komisi o polských notářích ve smyslu čl. 79 Nařízení o dědictví, nemůže z toho být dovozováno, že je nelze považovat za „soudy“, pokud splňují podmínky stanovené Nařízením o dědictví. Oznámení podle čl. 3 odst. 2 druhého pododstavce Nařízení o dědictví má tudíž pouze informativní charakter.

Dále se SDEU zabýval pojmem „soud“, když připomněl, že čl. 3 odst. 2 první pododstavec Nařízení o dědictví uvádí, že pro účely tohoto nařízení se „soudem“ rozumějí veškeré soudní orgány a všechny ostatní orgány a právní odborníci s pravomocí v dědických věcech, kteří vykonávají soudní funkce nebo jednájí na základě zmocnění soudním orgánem nebo pod dohledem soudního orgánu, jestliže splňují podmínky stanovené v tomto ustanovení. Generální advokát Yves Bot ve svém stanovisku správně dodal,¹⁴⁵ že podmínky stanovené ve shora uvedeném ustanovení zajišťují dodržování zásady vzájemné důvěry při výkonu spravedlnosti v členských státech. Pojem „soud“ je tedy nezbytné vykládat široce tak, aby zahrnoval i notáře, pokud v některých dědických záležitostech vykonávají soudní funkce. Jak již SDEU judikoval v rozsudku ve věci *Oberle*,¹⁴⁶ je třeba mít za to, že orgán vykonává soudní funkce v případě, že může být příslušný v případě sporu v dědických věcech. Toto kritérium platí nezávisle na sporné či nesporné povaze řízení o vydání dědického osvědčení. Analýzou ustanovení polského právního řádu však vyplynulo, že činnosti notáře týkající se vydání dědického osvědčení jsou vykonávány na základě souhlasné žádosti dotčených stran, což v případě neexistence dohody stran ponechává nedotčenými pravomoci soudu. Hlavní činnost polských notářů navíc zahrnuje poskytování několika samostatných služeb za úplatu, což vedlo SDEU k závěru, že jejich činnost nelze považovat za spjatou s výkonem soudních funkcí. Vzhledem k tomu, že vydání dědického osvědčení není vydáno „soudem“ ve smyslu čl. 3 odst. 2 Nařízení o dědictví, rozhodl SDEU, že ani toto osvědčení nelze považovat za „rozhodnutí“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) tohoto nařízení.

Závěrem SDEU připomněl, že podle definice uvedené v čl. 3 odst. 1 písm. i) Nařízení o dědictví vyplývá kvalifikace aktu jako „veřejné listiny“ z toho, že její pravost se vztahuje na podpis i na obsah veřejné listiny a byla ověřena orgánem veřejné moci či jiným orgánem zmocněným pro tento účel členským státem původu. V této souvislosti bylo poukázáno rovněž na rec. 62 preambule Nařízení o dědictví, který se zabývá pojmem „pravost“ veřejné listiny. Polská vláda v této otázce vyložila obsah polského práva, a sice že při vydání dědického osvědčení se polský notář nespokojí pouze se shodným prohlášením dědiců, nýbrž provede rovněž kontrolu, na základě které může vydání dědického osvědčení odmítnout. Následně je pak toto osvědčení

¹⁴⁵ Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ve věci C-658/17 přednesené dne 28. února 2019, ECLI:EU:C:2019:166, odst. 76.

¹⁴⁶ Rozsudek ze dne 21. června 2018, *Oberle*, C-20/17, ECLI:EU:C:2018:485.

zaregistrováno a má stejné účinky jako konečné rozhodnutí o dědictví. SDEU proto v tomto bodě vyslovil závěr, že čl. 3 odst. 1 písm. i) Nařízení o dědictví je třeba vykládat v tom smyslu, že takové dědické osvědčení, které vyhotoví notář na základě souhlasné žádosti všech účastníků, je „veřejnou listinou“ ve smyslu tohoto ustanovení, k jejímuž vydání může být připojen příslušný formulář stanovený Nařízením o dědictví.

Pokud jde o charakteristiku pojmu „rozhodnutí a „veřejná listina“ pro účely Nařízení o dědictví, lze obecně uvést, že definice pojmu „rozhodnutí“ se inspirovala např. čl. 2 písm. a) nařízení Brusel Ibis a čl. 4 odst. 1 nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky,¹⁴⁷ a stanoví, že za rozhodnutí se má chápat každé rozhodnutí v dědických věcech vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je toto rozhodnutí označeno, včetně rozhodnutí o nákladech řízení vydaného soudním úředníkem. Předpokladem je jeho vydání v rámci soudního řízení týkajícího se dědických záležitostí, v jehož průběhu měly strany řízení před vydáním rozhodnutí příležitost být vyslechnuty ve smyslu čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁴⁸ V případě opatření notářů v rámci jejich funkce soudních komisařů musí být v každém jednotlivém případě ověřeno, zda se jedná o rozhodnutí ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) Nařízení o dědictví. Pokud jde o šíři definice, zde se právní odborníci neshodnou. Konkrétní příklad rozdílných názorů v otázce rozsahu definice je zřejmý např. v souvislosti s výkladem čl. 13 Nařízení o dědictví, kdy se někteří autoři odborné literatury domnívají,¹⁴⁹ že přijetí prohlášení týkajícího se dědictví soudem může být rozhodnutím. Vyskytují se však i opačné názory,¹⁵⁰ které říkají, že z důvodu pasivního charakteru takového úkonu jej za rozhodnutí považovat nelze. Naopak definice „veřejné listiny“ byla přejata z čl. 2 písm. c) nařízení Brusel Ibis a charakterizuje ji jako dokument v dědické věci, který byl formálně vyhotoven nebo registrován jako veřejná listina v některém členském státě, a jehož pravost se vztahuje na podpis i na obsah veřejné listiny a zároveň byl ověřen orgánem veřejné moci či jiným orgánem zmocněným pro tento účel členským státem původu. Autonomnímu pojetí pravosti veřejné listiny se podrobněji věnuje rec. 62 preambule Nařízení o dědictví, když klade důraz na zohlednění její původnosti, splnění formálních náležitostí, pravomoci orgánu, jenž listinu vyhotovil, a postupu, kterým je vyhotovena. Dále sem zahrnuje i faktické prvky zapsané do veřejné listiny příslušným orgánem, jako například skutečnost, že uvedené strany se před tento orgán dostavily v uvedený den a učinily uvedená

¹⁴⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, Úřední věstník 30. 4. 2004, L 143/15.

¹⁴⁸ Deixler-Hübner, Schauer. Komentář k čl. 3. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 67.

¹⁴⁹ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 3, marg. 17; Deixler-Hübner, Schauer. Komentář k čl. 3. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 67.

¹⁵⁰ Weller. Komentář k čl. 3. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, s. 120.

prohlášení. Pokud jde o vzájemné uznávání veřejných listin, rec. 61 preambule Nařízení o dědictví dodává, že veřejné listiny by v jiném členském státě měly mít stejné nebo co nejvíce srovnatelné důkazní účinky jako v členském státě původu. V otázce formy veřejné listiny se na první pohled může zdát, že použitá formulace „dokument“, nasvědčuje jejímu papírovému vyhotovení. V této souvislosti se domnívám, že je třeba upřednostnit široký výklad a v souvislosti se stále se rozšiřující elektronizací zahrnout i elektronickou formu veřejných listin; zároveň však za dodržení podmínek stanovených pro elektronické podpisy.

Z dostupné literatury, a ostatně i z výše popsaného řízení před SDEU, se však zdá, že přinejmenším do vydání tohoto rozsudku panovala nejistota, zda se mají EDO a národní dědická osvědčení považovat za rozhodnutí ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) nebo za veřejné listiny podle čl. 3 odst. 1 písm. i) Nařízení o dědictví. *Weller* se domnívá, že pokud je osvědčení vydáváno soudem ve smyslu čl. 3 odst. 2 Nařízení o dědictví, mělo by se k němu přistupovat jako k rozhodnutí.¹⁵¹ Společně s *Deixler-Hübner a Schauer* pak kladou důraz na jeho vydání v rámci řízení za účasti stran.¹⁵² S tím částečně souhlasí i *Müller-Lukoschek* a dodává, že s osvědčeními vydávanými notáři by se naopak mělo zacházet jako s veřejnými listinami.¹⁵³ S tímto posledním tvrzením však dle mého názoru nelze takto obecně souhlasit, a to z toho důvodu, že i v případě osvědčení vydávaných notáři je třeba zohlednit, v jakém postavení příslušný notář jednal a zda nebylo vydáno pouze na základě žádosti účastníka řízení, aniž by byly přezkoumány nároky ostatních oprávněných osob. SDEU pak vnesl do této otázky jasno, když rozlišení mezi rozhodnutím a veřejnou listinou založil na podmínce výkonu soudních funkcí.

Pokud jde o informování Evropské komise o orgánech a právních odbornících, kteří vykonávají funkce soudu ve smyslu čl. 3 odst. 1 Nařízení o dědictví, lze dodat, že v současné době jsou tyto informace přehledně dostupné na internetových stránkách evropského portálu e-justice.¹⁵⁴ Pod záložkou Evropský soudní atlas ve věcech občanských, v sekci dědická řízení, a dále pod vlajkou jednotlivých členských států umístěnou vpravo, uvádí jednotlivé členské státy k čl. 79 Nařízení o dědictví požadované informace. Nutno dodat, že tak však dosud neučinily všechny, a v současné době chybí informace ze strany Litvy,¹⁵⁵ což může souviset s následující předběžnou otázkou. ČR pro tyto účely notifikovala soudy, a zároveň dodala, že v případech, kdy řízení o pozůstalosti ještě probíhá, tak bude činit soudní komisař, kterého soud pověřil úkony

¹⁵¹ Weller. Komentář k čl.3. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, s. 120.

¹⁵² Deixler-Hübner, Schauer. Komentář k čl. 3. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 68.

¹⁵³ Müller-Lukoschek, 2013, *op. cit.*, s. 141.

¹⁵⁴ Evropský portál e-justice. [citováno dne 27. dubna 2020]. Dostupné z: <https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=cs&action=home>.

¹⁵⁵ Informace platná k datu 24. května 2020.

v řízení o pozůstalosti podle § 100 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Jestliže však má být opraveno, změněno nebo zrušeno EDO po skončení řízení o pozůstalosti, nemůže tento úkon soudu učinit notář jako soudní komisař, neboť jeho pověření skončilo – není již soudním komisařem.

4.6. Rozhodnutí SDEU ve věci E. E.

V posledním judikovaném případě s označením C-80/19¹⁵⁶ se jedná o situaci litevské státní občanky, matky E. E. Zůstavitelka se provdala za německého občana a společně se svým synem z předchozího manželství se do Německa přestěhovala. Následně však v Litvě sepsala závěť, v níž jediným dědicem určila svého syna, E. E. Předmětem dědictví měl být nemovitý majetek na území Litvy.

Po smrti zůstavitelky se E. E. obrátil na litevského notáře s návrhem na zahájení dědického řízení a vydání osvědčení o dědických právech. Litevský notář však odmítl provést notářské úkony s odůvodněním, že místo obvyklého pobytu zůstavitelky ve smyslu Nařízení o dědictví se nacházelo v Německu. E. E. rozhodnutí notáře napadl před příslušným litevským soudem prvního stupně.

Prvoinstanční soud navrhovateli vyhověl a zrušil rozhodnutí litevského notáře a zároveň mu nařídil zahájit dědické řízení na základě příslušnosti stanovené dle místa, kde byl majetek zapsán, a vydat osvědčení o dědickém právu. Jako odůvodnění uvedl, že i když matka navrhovatele nahlásila odchod do Německa, byla stále litevskou státní příslušnicí a v den své smrti vlastnila nemovitou věc v Litvě; matka své vazby s Litvou nepřerušila, zemi navštěvovala a pořídila zde svou závěť.

Proti rozhodnutí prvoinstančního soudu podal opravný prostředek litevský notář. Příslušný litevský odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně zrušil a návrh navrhovatele zamítl. V odůvodnění uvedl, že v případě, kdy je místo obvyklého pobytu zůstavitele sporné, může soud provádět pouze dokazování ohledně právní skutečnosti spočívající v uznání místa obvyklého pobytu zůstavitele ve státě jeho původu, a že v projednávaném případě neexistovaly žádné informace, které by naznačovaly, že navrhovatel se v této záležitosti obrátil na soud. Navrhovatel následně podal proti rozsudku vydanému odvolacím soudem kasační opravný prostředek. Soud příslušný k jeho posouzení se pak rozhodl podat k SDEU otázku, zda má být situace, jako je ta v projednávaném případě, považována za dědění s přeshraničními dopady ve smyslu Nařízení o dědictví a pokud ano, zda je v daném případě možné konstatovat, že se dotčené strany shodly na

¹⁵⁶ Rozsudek ze dne 16. července 2020, E. E., C-80/19, ECLI:EU:C:2020:569.

příslušnosti litevských soudů a použití litevského práva. Dále žádal o posouzení, zda má být litevský notář považován za soud ve smyslu čl. 3 odst. 2 Nařízení o dědictví, s čímž souvisí případné určení příslušnosti podle Nařízení o dědictví a kvalifikace jimi vydávaných osvědčení o dědických právech jako rozhodnutí či veřejné listiny. A závěrem vyslovil dotaz, zda je třeba čl. 4 Nařízení o dědictví vykládat v tom smyslu, že místo obvyklého pobytu zůstavitele lze určit pouze v jednom konkrétním členském státě.

Generální advokát M. Campos Sánchez-Bordony se rozhodl v rámci svého stanoviska nejprve posoudit otázku o možném počtu obvyklých pobytů zůstavitele, s čímž souvisí rovněž otázka týkající se posouzení použitelnosti Nařízení o dědictví na tento případ.¹⁵⁷ K použitelnosti Nařízení o dědictví uvádí, že jeho cílem je odstranění možných překážek vyplývajících v souvislosti s dědictvím, která má přeshraniční dopady. Pojem „dědění s přeshraničními dopady“ není však nikde v Nařízení o dědictví definován. Generální advokát se v této souvislosti domnívá, že je třeba všechny relevantní skutečnosti případu flexibilně hodnotit, aby bylo možné stanovit, že jsou v daném případě přítomny vazby s více než jedním státem. Kromě obvyklého pobytu zůstavitele je třeba posoudit, zda nejsou přítomny i další skutečnosti v jiném státě pobytu zůstavitele jako může být např. situace kolem majetku, dědiců, státní příslušnosti zůstavitele apod., aby tak mohlo být vyloučeno, že se nejedná o čistě vnitrostátní záležitost. Dojdou-li příslušné orgány zabývající se dědictvím k závěru, že je v řízení přítomen mezinárodní prvek, musí povinně přistoupit k aplikaci Nařízení o dědictví. SDEU argumentaci generálního advokáta převzal do svého rozhodnutí a vyslovil názor, že soubor nepřímých důkazů, jako jsou ty uvedené v rec. 23 a 24 preambule Nařízení o dědictví, mohou vést k závěru, že takové dědění, o jaké jde v původním řízení, které má přeshraniční dopady, spadá do působnosti Nařízení o dědictví.

V této souvislosti je však možné podotknout, že nařízení samotné nabízí dotčeným stranám možnosti, jak do určité míry zmírnit dopady související s přeshraničním charakterem dědictví, a to zejména v podobě čl. 22 Nařízení o dědictví. Ten umožňuje zůstaviteli zvolit si právo rozhodné pro dědění v souladu se svou státní příslušností, pokud si přeje zmírnit důsledky toho, že se jeho obvyklý pobyt nachází v jiném státě, než v tom, v němž jsou soustředěny další faktory důležité pro dědické řízení. Dědické nástupnictví zůstává i nadále mezinárodní, avšak dotčeným stranám je po smrti zůstavitele dána možnost v souladu s čl. 5 Nařízení o dědictví a násl. přiznat mezinárodní soudní příslušnost soudům státu, jehož právo si zůstavitel zvolil.

K samotné otázce, zda obvyklý pobyt pro účely Nařízení o dědictví musí být jen jeden, nebo je možné připustit, aby měl zůstavitel obvyklých pobytů více, generální advokát jasně uvádí,

¹⁵⁷ Stanovisko generálního advokáta M. Campos Sánchez-Bordony ve věci C-80/19 přednesené dne 26. března 2020, ECLI:EU:C:2020:230.

že dle jeho názoru může existovat pouze jeden. Odvolává se přitom na použité jednotné číslo a dále především na princip právní jistoty a předvídatelnosti popsany v rec. 37 preambule Nařízení o dědictví. Zároveň dodává, že ustanovení Nařízení o dědictví by ztratila svou užitečnost, pokud by se připustilo, aby mohla jedna osoba mít obvyklý pobyt ve více státech zároveň. Za účelem určení jediného obvyklého pobytu je pak třeba vyhodnotit celou řadu faktorů. Rovněž je třeba zdůraznit, že i když může být v některých případech určení obvyklého pobytu složité, není to důvodem pro použití únikové klauzule upravené v čl. 21 odst. 2 Nařízení o dědictví hovořící o zjevně užším vztahu zůstavitele s právním řádem jiného státu. SDEU se se závěrem generálního advokáta ztotožnil, a dále dodal, že výklad ustanovení Nařízení o dědictví, podle kterého by místo obvyklého pobytu zůstavitele v době smrti mohlo být stanoveno v několika členských státech, by vedl ke štěpení dědictví, protože uvedené místo pobytu je společným kritériem pro určení mezinárodní příslušnosti a současně spojovacím hraničním určovatelem kolizních norem. Tento výklad by tudíž byl neslučitelný s cíli Nařízení o dědictví.

K otázkám týkajícím se posouzení postavení litevských notářů jako soudu ve smyslu Nařízení o dědictví a s tím související použitelnosti ustanovení upravujících otázky mezinárodní příslušnosti a následné kvalifikaci vydávaných vnitrostátních dědických osvědčení byla připomenuta dřívější judikatura SDEU ve věci WB, kde SDEU uvedl, že orgán vykonává soudní funkce v případě, že může být příslušný v případě sporu v dědických věcech. Z informací předložených předkládajícím litevským soudem vyplynulo, že litevský notář nemá pravomoc rozhodnout o sporných otázkách mezi účastníky řízení, když při jakémkoli sporu nebo nejasnosti musí upustit od rozhodování a předat věc soudu. Na základě těchto skutečností je zřejmé, že vydání vnitrostátních osvědčení o dědických právech litevskými notáři nepředstavuje výkon soudních pravomocí a tyto právní odborníky nelze chápat jakou soudy ve smyslu čl. 3 odst. 2 Nařízení o dědictví. Zároveň však SDEU připustil, že postavení „soudu“ ve smyslu ustanovení čl. 3 odst. 2 Nařízení o dědictví může vyplývat i ze skutečnosti, že dotčené orgány a odborníci jednají na základě zmocnění soudním orgánem nebo pod dohledem soudního orgánu. V této souvislosti je na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda je tomu tak v projednávaném případě.

Na zmíněném ověření předkládajícího soudu pak závisí i odpověď na otázku, zda lze dědické osvědčení vydávané litevskými notáři považovat za rozhodnutí ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. g) Nařízení o dědictví, protože jedinou podmínkou stanovenou Nařízením o dědictví, aby mohl být určitý akt kvalifikován jako „rozhodnutí“, je, že byl vydán soudem ve smyslu čl. 3 odst. 2 Nařízení o dědictví. Pokud by tomu tak bylo, mohli by litevští notáři uplatnit pravidla pro určení příslušnosti stanovená v kapitole II Nařízení o dědictví.

V případě, že by předkládající soud dovodil, že litevské notáře nelze považovat za soudy ve smyslu Nařízení o dědictví, pak je na základě rec. 22 preambule Nařízení o dědictví zřejmé, že ani nemohou být vázáni pravidly pro určení příslušnosti. Pokud jde pak o kvalifikaci jimi vydávaného dědického osvědčení jako veřejné listiny, je na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda jsou splněny prvky obsažené v čl. 3 odst. 1 písm. i) ve spojení s rec. 62 preambule Nařízení o dědictví. Na základě předložených informací se však SDEU jeví, že litevská vnitrostátní dědická osvědčení stanovené podmínky splňují.

K otázce týkající se v posuzovaném případě volby rozhodného práva a s tím související možnosti volby mezinárodní soudní příslušnosti generální advokát pro úplnost zdůraznil, že zůstavitelka sepsala závěť dne 4. července 2013. K tomuto datu již Nařízení o dědictví vstoupilo v platnost. Výslovná volba práva či volba vyplývající z textu závěti tak byla v souladu s čl. 83 odst. 2 Nařízení o dědictví umožněna. Stejně tak by bylo možné v souladu s čl. 83 odst. 4 Nařízení o dědictví považovat za zvolené rozhodné právo pro dědění právo státu, v souladu s nímž bylo učiněno pořízení pro případ smrti a které by si zůstavitel jinak mohl zvolit v souladu s Nařízením o dědictví. Na základě takto provedené volby dědického práva by následně byla dána možnost dotčeným stranám v budoucím dědickém řízení, aby uzavřely dohodu o volbě soudu v souladu s čl. 5 Nařízení o dědictví či na základě čl. 7 písm. c) Nařízení o dědictví výslovně uznaly příslušnost soudu, u něhož bylo řízení zahájeno. Generální advokát si v této souvislosti klade otázku, zda volba, která se nabízí dotčeným stranám, a která závisí na předchozí volbě práva zůstavitele, existuje také tehdy, když není jistota ohledně toho, zda šlo o výslovnou volbu, ale o fikci zakotvenou na základě čl. 83 odst. 4 Nařízení o dědictví. Vzápětí si na tuto otázku odpovídá kladně a argumentuje rec. 27 preambule Nařízení o dědictví a cílem, kterého se toto ustanovení snaží dosáhnout. Pokud jde o posuzovaný případ a možnost volby mezinárodní soudní příslušnosti dotčenými stranami řízení, SDEU souhlasil s názorem generálního advokáta, že z okolností nevyplývá, že by v daném případě strany dědického řízení uzavřely dohodu o uznání příslušnosti litevských soudů v souladu s čl. 5 Nařízení o dědictví. Spíše se jedná o jednostranné prohlášení manžela zůstavitelky uznávající příslušnost litevských soudů, jehož případné účinky zakládající příslušnost ve smyslu čl. 7 písm. c) Nařízení o dědictví ponechává SDEU na posouzení předkládajícímu soudu.

Čl. 7 písm. c) Nařízení o dědictví, podle něhož strany řízení výslovně uznaly příslušnost soudu členského státu, jehož právo si zůstavitel zvolil podle čl. 22 Nařízení o dědictví, stanoví výjimku ze základního jurisdikčního pravidla v čl. 4 a 10 Nařízení o dědictví. Podmínkou jeho aplikace je beze sporu účinná volba práva zůstavitelem. Primárním cílem tohoto ustanovení je založení příslušnosti soudu projevem vůle stran. Pokud jde o „výslovné“ uznání příslušnosti

stranami řízení, ustanovení nestanoví žádné formální požadavky, z čehož lze dovozovat, že se bude posuzovat podle *lex fori*. Lze předpokládat, že jednou ze základních podmínek, na níž se bude úprava v právních řádech členských států shodovat, je vnitřní vůle stran. Odborná literatura dovozuje, že jedním z předpokladů, které by mělo uznání splňovat, je rovněž vědomost stran řízení o tom, který soud měl být původně příslušný.¹⁵⁸ Dále se podle *Dutty* nemusí nutně jednat o procesní úkon, ale strany řízení jej mohou učinit mimo samotné soudní řízení.¹⁵⁹ S tím nesouhlasí *Deixler-Hübner*, která jej za procesní úkon naopak považuje a názor *Dutty* zpochybňuje, když říká, že předem připravená prohlášení několika stran by naopak splňovala předpoklady pro uzavření dohody o volbě soudu v souladu s čl. 5 Nařízení o dědictví.¹⁶⁰ Pokud by navíc bylo připuštěno, aby se nejednalo o procesní úkon v rámci řízení, mohlo by se stát, že uznání příslušnosti bude zastaralé. Jisté je, že pokud existuje jediný dědic, není jednostranná prorogace podle čl. 5 Nařízení o dědictví přípustná a je třeba postupovat v souladu s čl. 7 písm. c) Nařízení o dědictví, avšak již samotný návrh na zahájení řízení lze považovat za výslovné uznání příslušnosti daného soudu. Pokud jde o časový okamžik, dokdy je možné uznat příslušnost soudu, ustanovení neobsahuje výslovnou úpravu. Z hlediska jazykového výkladu je však možné dovozovat, že příslušnost nelze uznat předtím, než je řízení zahájeno u soudu členského státu, jehož právo si zůstavitel zvolil, jinak by se ve skutečnosti jednalo o dohodu o volbě soudu v souladu s čl. 5 Nařízení o dědictví. Praktický význam bude mít toto ustanovení například tehdy, když pouze některá z dotčených stran podá návrh na zahájení řízení u soudu členského státu, jehož právo si zůstavitel zvolil jako rozhodné pro dědictví. Tento soud pak musí nejprve vyzvat ostatní strany řízení, zda uznávají jeho příslušnost.

V posuzovaném případě zůstavitelka neprovedla ve svém pořízení pro případ smrti učiněném před 17. srpnem 2015 výslovnou volbu rozhodného práva pro dědění, v jejímž důsledku by bylo možné aplikovat čl. 83 odst. 2 Nařízení o dědictví. Z předložené předběžné otázky spíše vyplývá, že se mělo jednat o pořízení pro případ smrti, učiněné v souladu s právem státu, jehož byla zůstavitelka státní příslušnicí a které by si jinak mohla zvolit v souladu s Nařízením o dědictví. Konstrukce takové právní fikce byla Nařízením o dědictví připuštěna z toho důvodu, že velké množství členských států před vstupem Nařízení o dědictví v platnost tradičně vycházelo v otázce národní kolizní úpravy v dědických věcech ze státního občanství jako hraničního určovatele, a unijní zákonodárce se obával, že pokud by nebyla dána zmíněná možnost, osoby dotčené dědickým řízením by se ocitly v nejistotě, když by se v rámci dědického řízení najednou

¹⁵⁸ Deixler-Hübner. Komentář k čl. 7. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 115.

¹⁵⁹ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 7, marg. 10.

¹⁶⁰ Deixler-Hübner. Komentář k čl. 7. In: Deixler-Hübner, Schauer, 2015, *op. cit.*, s. 116.

aplikovalo jako rozhodné právo jiného státu, než původně očekávali. Zároveň v tomto kroku lze rovněž spatřovat snahu unijního zákonodárce o respektování zůstavitelovy vůle vypořádat pozůstalost podle právního řádu své státní příslušnosti. Není přitom rozhodující, zda se jedná o právní řád členského státu nebo státu třetího. V této souvislosti je potřeba zdůraznit, že aby mohla být fikce upravená v čl. 83 odst. 4 Nařízení o dědictví aplikována, je třeba, aby pořízení pro případ smrti bylo v celém svém rozsahu pořízeno v souladu s právem státu, jehož je zůstavitel státním příslušníkem, a nikoli pouze v některé z jeho částí. Jako relevantní vodítka lze vnímat např. používání právních pojmů typických pro určitý právní řád, používání odkazů na jeho konkrétní ustanovení, příp. i místo a jazyk sepsání pořízení pro případ smrti. Pokud se však podle *Heiniga* ukáže, že zůstavitel provedl výslovnou volbu práva, toto ustanovení nelze aplikovat, protože výslovná volba práva zůstavitelem má v souladu s principem autonomie vůle stran přednost před volbou domnělou.¹⁶¹ S tím souhlasí *Dutta*, když říká, že čl. 83 odst. 4 Nařízení o dědictví se použije pouze tehdy, pokud volba práva podle čl. 83 odst. 2 není provedena nebo není platná.¹⁶² Smyslem čl. 83 odst. 4 Nařízení o dědictví je tedy vytvoření právní fikce, tj. poskytnout skutkovým okolnostem účinky, které by vyplynuly z volby práva, pokud by taková volba byla učiněna.¹⁶³ Tento názor nesdílí *Pfeiffer*, která se domnívá, že se spíše jedná o případy, kdy zůstavitel vycházel ve své poslední vůli z právního řádu, kterým by se byly řídily jeho dědické poměry, kdyby byl zemřel v době pořízení, tedy z hypotetického statutu.¹⁶⁴

¹⁶¹ HEINIG, Jens. Rechtswahlen in Verfügungen von Todes wegen nach der EU-Erbrechts-Verordnung. *Rheinische Notar-Zeitschrift (RNotZ)*, 2014, s. 205.

¹⁶² Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 83, marg. 13.

¹⁶³ ROSOUX, H. Arrêt sur le régime transitoire du Règlement successions. *Revue de planification patrimoniale belge et internationale*, 2014, s. 163.

¹⁶⁴ Pfeiffer, 2017, *op. cit.*, s. 136.

5. EDO a aplikační problémy

Jednou z revolučních novinek, kterou Nařízení o dědictví zavedlo, je EDO upravené v čl. 62 a násl. Nařízení o dědictví. EDO představuje právní instrument *sui generis*, který umožňuje dědicům, odkazovníkům majícím přímá práva k dědictví, vykonavatelům závěti nebo správcům dědictví, aby prokázali své právní postavení v jiném členském státě. EDO má fakultativní povahu, pokud je však vydáno, nemá za cíl nahradit vnitrostátní dokumenty používané v členských státech pro obdobné účely.

Legislativní pravomoc EU k vypracování tohoto společného nástroje v rámci Nařízení o dědictví byla založena na základě čl. 81 odst. 2 písm. a) SFEU, který stanoví, že pro účely rozvoje justiční spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem mohou Evropský parlament a Rada přijímat opatření, která mají za cíl zajistit vzájemné uznávání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí mezi členskými státy. Na první pohled se zdá, že toto ustanovení neumožňuje přijetí právního instrumentu zasahujícího jak do procesněprávní, tak do hmotněprávní úpravy členských států (což EDO činí v oblasti právních účinků). Proto byla potřeba přistoupit k širokému výkladu tohoto ustanovení. Vezme-li se totiž v úvahu různorodost právních úprav členských států v oblasti národních dědických osvědčení, je vytvoření EDO ospravedlněno, aby bylo cíle v čl. odst. 2 písm. a) SFEU skutečně dosaženo.¹⁶⁵ EDO rovněž přispívá ke zjednodušení přeshraniční správy majetku a jeho převedení, a tudíž by bylo možné v otázce legislativních pravomocí EU vycházet i z čl. 81 odst. 2 písm. f) SFEU, který hovoří o odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, v případě potřeby podporou slčitelnosti úpravy občanskoprávního řízení v členských státech.¹⁶⁶

5.1. Důvody přijetí právní úpravy zavádějící EDO

V souvislosti s častějším výskytem mezinárodního prvku v dědických řízeních se zvýšila potřeba přeshraničního uznání práv vyplývajících z dědického řízení a s tím souvisejícího právního postavení oprávněných osob, což dosud činilo obtíže z toho důvodu, že členské státy k otázce potvrzení nároků vyplývajících z dědictví přistupovaly značně rozdílně. V některých státech je totiž vydáváno soudní potvrzení (např. *Einantwortungsurkunde* v Rakousku, *grant of probate* v Anglii a Walesu, *Erbschein* v Německu), jinde je právní postavení osvědčeno v rámci

¹⁶⁵ Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognitions and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession, odst. 16. [citováno dne 4. května 2020]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201005/20100526ATT75035/20100526ATT75035EN.pdf>.

¹⁶⁶ DUTTA, Anatol. The European Certificate of Succession: A New European Instrument between Procedural and Substantive Law, *International Journal of Procedural Law*. 2015, svazek 5, č. 1, s. 43.

notářských zápisů (např. *acte de notoriété* ve Francii, *verklaring van erfrecht* v Nizozemí) nebo jiných veřejných listin nebo soukromých dokumentů (jako je tomu ve Finsku nebo Švédsku).¹⁶⁷ Všechny tyto dokumenty byly v mezinárodním měřítku vzájemně uznávány velice zřídka či vůbec.¹⁶⁸ Odlišný přístup k jednotlivým zahraničním dědickým osvědčením byl zapříčiněn rozdílným postavením vydávajícího orgánu v rámci jednotlivých právních systémů. S tím pak souvisela i právní povaha takového dokumentu a jeho právní účinky. Rovněž obsah jednotlivých dědických osvědčení se značně lišil – některé obsahovaly informace o dědicích, jiné však pouze označení správce dědictví. Stejně tak se lišil přístup vydávajících orgánů, pokud šlo o uvádění dědických podílů. Pokud jde konkrétně o ČR, a uznávání zahraničních dědických osvědčení před účinností Nařízení o dědictví, bylo s cizím dědickým osvědčením vydaným soudem či notářem v rámci notářského zápisu pravděpodobně nejčastěji nakládáno jako s veřejnou listinou. O tom, zda lze určitou listinu považovat za veřejnou, a může být tedy nadána důkazní mocí, však rozhoduje právo státu, v němž byla vydána. Následně pak záleželo, zda byla s příslušným cizím státem uzavřena dvoustranná smlouva, která by upravovala vzájemné uznávání veřejných listin¹⁶⁹ a pokud taková smlouva neexistovala, použila se obecná právní úprava v § 12 ZMPS (před jeho účinností § 52 ZMPSP) předpokládající opatření veřejné listiny předepsaným ověřením. Důkazní moc cizí veřejné listiny je ale třeba odlišovat od právních účinků skutečností v ní obsažených. Pokud jde pak o dědická osvědčení vydaná v rámci soukromých dokumentů, ty na území ČR uznávány nejsou, protože pro to není dán právní základ.

Z důvodu výše popsaných překážek přistoupil unijní zákonodárce k vytvoření jednotného EDO, které mělo přístup sjednotit a zmíněné problémy odstranit. Jednotné dědické osvědčení s přeshraničním účinkem však zdaleka nebylo novým nápadem. Unijní zákonodárce se pravděpodobně inspiroval Haagskou úmluvou o mezinárodní správě dědictví, která obsahovala ustanovení o mezinárodním průkazu, který ustanovil osobu nebo osoby oprávněné ke správě movitého majetku po zemřelé osobě a který vymezoval její nebo jejich pravomoci (čl. 1 odst. 1).¹⁷⁰ Tento průkaz pak měl být uznáván v ostatních smluvních státech úmluvy. Úmluva však nikdy nebyla široce používána, když ji po jejím podpisu ratifikovaly pouze dva smluvní státy

¹⁶⁷ Rechtsvergleichende Studie der erbrechtlichen Regelungen des Internationalen Verfahrensrechtes und Internationalen Privatrechts der Mitgliedsstaaten der Europäischen Union, s. 277 a násl. [citováno dne 4. května 2020]. Dostupný z: <http://docplayer.org/16348869-Dnoti-deutsches-notarinstitut-institut-notarial-allemand-german-notary-institute.html>.

¹⁶⁸ Např. rozhodnutí Oberlandesgericht Bremen ze dne 19. května 2011, sp. zn. 3 W 6/11 odmítající uznat zahraniční osvědčení o dědictví.

¹⁶⁹ Např. podle čl. 15 dvoustranné smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 42/1989 Sb.).

¹⁷⁰ *Convention of 2 October 1973 Concerning the International Administration of the Estates of Deceased Persons*. [citováno dne 3. května 2020]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=83>.

(Portugalsko a bývalé Československo). V platnost pak vstoupila 1. července 1993, a to jen v důsledku rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky. Nařízení o dědictví tedy na myšlenku Haagské úmluvy o mezinárodní správě dědictví spočívající v jednotném mezinárodním dědickém osvědčení navázalo, zároveň však ponechalo národní dědická osvědčení v platnosti. V této souvislosti je třeba podotknout, že vzhledem k rozdílným vnitrostátním procesním postupům, a především vzhledem k postavení vydávajících orgánů budou tyto dokumenty nadále podléhat různým režimům pro uznání v souladu s Nařízením o dědictví, a to buď jako veřejné listiny nebo rozhodnutí.¹⁷¹ Jednotného přístupu k uznávání právního postavení oprávněných osob z dědictví je tudíž možné dosáhnout jedině prostřednictvím EDO.

5.2. Vydávání EDO

EDO lze vydat za splnění tří podmínek. První z nich je, že žádost musí být podána jednou z oprávněných osob, které jsou taxativně vyjmenovány v čl. 63 odst. 1 Nařízení o dědictví. Jsou jimi dědicové, odkazovníci mající přímá práva k dědictví, vykonavatelé závěti nebo správci pozůstalosti. Druhou podmínkou je splnění účelu, tj. že žadatel potřebuje prokázat svůj status nebo vykonávat svá práva či pravomoc. A třetí podmínkou je, že tento status, práva či pravomoc má v úmyslu vykonávat na území jiného členského státu.

Z uvedených skutečností vyplývá hned několik souvisejících důsledků. Předně lze dovodit, že je vydávající orgán povinen po obdržení žádosti ověřit splnění výše zmíněných podmínek pro vydání EDO a dále rovněž v souladu s čl. 66 Nařízení o dědictví ověřit informace, prohlášení, listiny a další důkazy, které žadatel v souvislosti se svou žádostí poskytl. Vydávající orgán je vázán obsahem podané žádosti, a osvědčí pouze skutečnosti, které žadatel výslovně požaduje za předpokladu, že k nim poskytne dostatečné podklady. Rovněž pokud by žadatel vzal svou žádost zpět, nesmí ani vydávající orgán EDO vydat. Zpětvzetí žádosti je možné ve kterémkoli okamžiku před vydáním osvědčení, nelze tak ale učinit, pokud již byl podán návrh na jeho opravu nebo změnu v souladu s čl. 71 Nařízení o dědictví, příp. opravný prostředek podle čl. 72 Nařízení o dědictví. V takovém případě může vydávající orgán, resp. soud, v souladu s čl. 73 Nařízení o dědictví pouze pozastavit účinky EDO do doby, než bude rozhodnuto o jeho změně či stažení nebo o opravném prostředku.

Osoba oprávněná k podání žádosti o vydání EDO může v zásadě požádat pouze o vydání EDO, které osvědčuje její vlastní právní status, práva či pravomoci. V případě, že existuje více osob oprávněných k podání žádosti, může každá z nich podat samostatnou žádost o vydání

¹⁷¹ K rozlišení mezi veřejnou listinou a rozhodnutím viz bod 4.5.

částečného EDO. Stejně tak je možné, aby oprávněné osoby podaly společnou žádost o vydání uceleného EDO, které osvědčí status, práva či pravomoci všech žadatelů.¹⁷² Výjimky jsou připuštěny, pokud vykonavatel závěti nebo správce pozůstalosti požádá o vydání EDO potvrzujícího status dědice nebo odkazovníka, které potřebuje k plnění svých povinností v rámci dědického řízení na území jiného členského státu.¹⁷³

Čl. 65 odst. 2 Nařízení o dědictví poskytuje možnost využít za účelem podání žádosti o vydání EDO formulář stanovený poradním postupem podle čl. 81 odst. 2 Nařízení o dědictví. Formulář byl zveřejněn v příloze IV prováděcího nařízení č. 1329/2014. Navzdory formulaci čl. 1 odst. 4 tohoto nařízení („formulář, který má být použit ...“) není použití formuláře povinné. Jeho využití však může být nápomocné, ať už proto, aby si byl žadatel jistý, že splnil formální náležitosti a uvedl všechny nezbytné informace, nebo proto, že díky standardizovanému obsahu může podat žádost v jazyce řízení, když si nejprve vyplní formulář pomocí své jazykové verze. Z hlediska praktického použití se ale zdá uživatelsky nepříjemné, že samostatný formulář dosud nebyl zpřístupněn na evropském portálu e-justice, a to ani ke stažení, ani k vyplnění online a následnému konvertování do požadované jazykové mutace. Lze dodat, že pokud není žádost podána prostřednictvím formuláře, vydávající orgán aplikuje národní procesněprávní úpravu, která se rovněž použije na procesní otázky, které nejsou Nařízením o dědictví upraveny (např. jazykový režim, počet kopií žádosti apod.).

V čl. 65 odst. 3 Nařízení o dědictví je uveden seznam skutečností, které může žadatel ke své žádosti o vydání EDO předložit a které mohou být rovněž nezbytné pro rozhodnutí o jeho právním postavení opravňujícím jej k podání žádosti podle odst. 1. Protože je to primárně žadatel, kdo obsahem své žádosti vymezí prvky, které chce osvědčit, rozhoduje tak vlastně také nepřímo o dokumentech, které bude nezbytné k žádosti přiložit. Z hlediska dokumentů, které může vydávající orgán požadovat pro účely vydání EDO, považuje *Kreße* výčet písm. a) – l) za uzavřený.¹⁷⁴ S tím však nesouhlasí *Dutta*, který výčet posuzuje jako celek a vzhledem ke znění písm. m) jej proto naopak považuje za otevřený.¹⁷⁵ Dle mého názoru je v souvislosti s uvedeným výčtem třeba trvat na rozlišování postavení strany, která informace předkládá nebo požaduje. Z hlediska žadatele je tak vzhledem k formulaci písm. m) považovat uvedený výčet jednoznačně za demonstrativní, protože je mu dána možnost předložit jakékoli další informace, které by považoval za užitečné pro účely vydání osvědčení. Z hlediska vydávajícího orgánu je

¹⁷² Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 65, marg. 4.

¹⁷³ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 65, marg. 6.

¹⁷⁴ Kreße. Komentář k čl. 65. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, marg. 11.

¹⁷⁵ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 65, marg. 11.

však k výčtu třeba přistupovat jako k taxativnímu, protože není dána možnost k osvědčení prvků vyžadovat více informací a dokumentů, než je uvedeno ve výčtu písm. a) – l). Odst. 3 také stanoví, aby žadatel předložil relevantní dokumenty v originále, příp. v kopii, která splňuje podmínky nezbytné pro ověření jejich pravosti. Tyto zvýšené požadavky na kvalitu dokumentů nejsou v textu Nařízení o dědictví nijak odůvodněné; pokud jde pak o podmínky nezbytné pro ověření jejich pravosti, tyto bude třeba posoudit podle *lex fori*. Vydávající orgán však může od těchto požadavků podle čl. 66 odst. 2 Nařízení o dědictví v jednotlivých případech odhlédnout a přijmout jinou formu důkazů.

V souvislosti s procesní úpravou týkající se vydávání EDO, je třeba zdůraznit, že čl. 62 a násl. Nařízení o dědictví mají aplikační přednost před případnou vnitrostátní procesní právní úpravou. Pokud však některé procesní otázky v příslušných člancích upraveny nejsou, použije se právní úprava národní (*lex fori*). K tomuto závěru je třeba dospět např. na základě rec. 70 věty třetí preambule nebo čl. 72 odst. 1 věty třetí Nařízení o dědictví, ačkoli samotný text Nařízení o dědictví neobsahuje podobnou úpravu jako např. nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (dále jen „nařízení o evropském platebním rozkaze“) v čl. 26 nebo Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích (dále jen „nařízení o drobných nárocích“) v čl. 19.¹⁷⁶

Mezinárodní příslušnost orgánů, které mohou na základě žádosti vydat EDO, se určuje podle obecných pravidel Nařízení o dědictví. Pravomoc orgánů členských států – věcnou, místní a funkční – by pak měly jednotlivé členské státy určit ve svých vnitrostátních právních předpisech. Čl. 64 Nařízení o dědictví přitom stanoví, že se nemusí jednat pouze o soudy ve smyslu čl. 3 odst. 2 Nařízení o dědictví, ale i o jiné orgány příslušné podle vnitrostátního práva zabývat se dědickými věcmi (např. notáři, kteří nevykonávají funkce soudu pro účely Nařízení o dědictví). Na základě čl. 78 odst. 1 písm. c) Nařízení o dědictví mají pak členské státy povinnost informace o těchto orgánech sdělit Komisi. ČR v této souvislosti notifikovala, že EDO bude vydávat vždy jen soud.¹⁷⁷ V případech, kdy ještě řízení o pozůstalosti probíhá, tak bude činit soudní komisař, kterého soud pověřil úkony v řízení o pozůstalosti podle § 100 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Jestliže však má být opraveno, změněno nebo zrušeno EDO po skončení řízení o pozůstalosti, nemůže tento úkon soudu učinit notář jako soudní komisař, neboť jeho pověření skončilo – není již soudním komisařem.

¹⁷⁶ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář před čl. 62, marg. 5.

¹⁷⁷ Evropský portál e-justice. [citováno dne 11. srpna 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-cz-cs.do?member=1.

Pro účely vydání EDO musí příslušný orgán použít standardizovaný formulář, který je možné vyplnit přímo online na internetových stránkách evropského portálu e-justice.¹⁷⁸ Po jeho vyplnění je formulář možné konvertovat do požadované jazykové mutace. Přeložen však bude pouze text samotného formuláře, nikoli obsah vepsaný do jednotlivých kolonek. Ačkoli se tato možnost zdá na první pohled jako praktická, je otázkou, nakolik ji budou samotné vydávající orgány skutečně využívat. Záleží totiž na obsahu jednotlivých vnitrostátních právních úprav, konkrétně na speciální úpravě pravidel jazykového režimu pro účely vydávání EDO, pokud byla členskými státy přijata, příp. na úpravě jazykového režimu pro vydávání rozhodnutí, která by pro tyto účely měla být pravděpodobně analogicky aplikována. V ČR právní úprava civilního řízení výslovně nebrání opatření překladu rozhodnutí do cizího jazyka, ani vydání rozhodnutí v jiném než českém jazyce. Zároveň však takovou povinnost soudu nelze dovodit, pokud se jedná o účastníka řízení, který neovládá český jazyk, a rozhodnutí by mělo být přeloženo do jeho mateřského jazyka.¹⁷⁹ Pokud by se však jednalo o situaci, kdy by žadatel (ať by ovládal český jazyk či ne), požadoval vydání EDO v jiném jazyce s ohledem na umístění konkrétního majetku v jiném členském státě, vůči němuž by měl v úmyslu uplatnit svá práva či pravomoci, musel by si pravděpodobně na vlastní náklady nechat vyhotovit překlad rozhodnutí.

Informace, které mají být v EDO obsaženy, jsou obsaženy v čl. 68 Nařízení o dědictví. V souladu s čl. 70 odst. 1 Nařízení o dědictví vydá vydávající orgán žadateli a jakékoli další osobě, která prokáže oprávněný zájem, ověřenou kopii EDO; originál osvědčení si ponechá. Ačkoli je tedy podání samotné žádosti striktně omezeno na osoby vyjmenované v čl. 63 odst. 1 Nařízení o dědictví, vydání ověřené kopie EDO již stejnému omezení nepodléhá, a tudíž může být vydána kromě žadateli i např. věřiteli. Ověřené kopie jsou dle čl. 70 odst. 3 Nařízení o dědictví platné po dobu šesti měsíců ode dne jejich vydání. Podle stejného ustanovení je však možné požádat o prodloužení doby platnosti ověřené kopie nebo požádat o novou ověřenou kopii.

5.3. Právní účinky EDO

EDO vyvolává v souladu s čl. 69 odst. 1 Nařízení o dědictví jednotné právní účinky na území všech členských států. Primárně je EDO určeno pro použití v jiném členském státě, než je stát, jehož orgán EDO vydal, nicméně vyvolává účinky i v členském státě, na jehož území bylo

¹⁷⁸ Evropský portál e-justice. [citováno dne 11. srpna 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_european_certificate_of_succession-478-cs.do.

¹⁷⁹ V rámci ČR je úprava obsažena v § 18 odst. 1 věta druhá zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. V této souvislosti dne 18. 10. 2017 Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu schválilo k publikaci ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 19 Co 218/2013, s právní větou: „Z ustanovení § 18 odst. 1 věty druhé o. s. ř. nelze dovozovat povinnost soudu zajistit překlad jím vydaného rozhodnutí do jazyka, jemuž rozumí účastník řízení, který neovládá český jazyk.“

vydáno (čl. 62 odst. 3 Nařízení o dědictví). Při jeho použití na území jiného členského státu není vyžadován zvláštní postup, tzn., není třeba, aby proběhlo řízení o uznání. Stále se však jedná pouze o dokument, kterým je možné prokázat skutečnosti v něm uvedené, nikoli o vykonatelný titul.¹⁸⁰ V souladu s čl. 69 odst. 5 Nařízení o dědictví však představuje platný dokument k zápisu majetku z pozůstalosti do příslušného rejstříku členského státu. Základní podmínkou, aby EDO mohlo působit účinky předpokládané čl. 69 Nařízení o dědictví, je jeho řádné vydání, stejně jako vydání jeho ověřené kopie aktuálně platné v příslušném okamžiku podle čl. 70 odst. 3 Nařízení o dědictví.¹⁸¹ EDO rovněž nesmí být v okamžiku jeho předložení předmětem řízení o změně nebo zrušení podle čl. 71 odst. 2 Nařízení o dědictví, ani nesmí být pozastaveny jeho účinky podle čl. 73 odst. 1.¹⁸²

Na základě čl. 69 odst. 2 Nařízení o dědictví má EDO primárně za cíl vyvolat právní domněnku, že skutečnosti v něm uvedené, jsou pravdivé. Používá přitom stejnou formulaci jako čl. 67 odst. 1 Nařízení o dědictví. Podle převažujícího akademického názoru je třeba pod pojmem „prvek“, který má EDO dokládat, rozumět kromě právního postavení rovněž skutkové okolnosti daného vztahu.¹⁸³ Dále se pak na základě EDO má mít za to, že osoba, jejíž právní postavení se osvědčuje, skutečně vykonává práva a povinnosti v uvedeném rozsahu. Dle mého názoru je třeba uvedené právní domněnky chápat jako vyvratitelné, tzn., že právní účinky nastávají, pokud nebylo prokázáno, že obsah EDO je nesprávný.

Kromě toho EDO vyvolává i právní účinek na základě principu dobré víry, pokud jde o oprávnění osoby, jejíž právní postavení je osvědčením potvrzeno, a to jednak k přijetí platby nebo majetku (čl. 69 odst. 3 Nařízení o dědictví), jednak k nakládání s majetkem (čl. 69 odst. 4 Nařízení o dědictví). V souvislosti s ochranou třetích osob předávajících oprávněně osobě majetek na základě čl. 69 odst. 3 Nařízení o dědictví je třeba upozornit na skutečnost, že rec. 71 věta čtvrtá používá formulaci „předávání majetku z pozůstalosti“. Aby však byla ochrana třetích osob úplná, je třeba dovodit ochranu třetích osob na základě principu dobré víry i v případě předání movitého a nemovitého majetku, který do pozůstalosti nespadá.¹⁸⁴ Pod tyto případy by bylo možné zahrnout např. situaci dlužníka zůstavitele, který v úmyslu uhradit svůj dluh poskytne osobě oprávněně v EDO plnění z vlastního majetku. Pokud jde o čl. 69 odst. 4 Nařízení o dědictví, je třeba zdůraznit zejména to, že pokud osoba oprávněná v EDO převádí majetek, který nespadá do pozůstalosti,

¹⁸⁰ Rec. 71 preambule Nařízení o dědictví.

¹⁸¹ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 69, marg. 2.

¹⁸² Budzikiewicz. Komentář k čl. 69. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, marg. 3.

¹⁸³ Budzikiewicz. Komentář k čl. 69. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, marg. 5.

¹⁸⁴ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 69, marg. 16.; Budzikiewicz. Komentář k čl. 69. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, marg. 11.

nelze pro takový převod dovodit právní ochranu dobré víry třetí osoby.¹⁸⁵ Odst. 4 totiž nahrazuje pouze nedostatek dispozičního oprávnění osoby oprávněné, nikoli skutečnost, že převáděný majetek nebyl součástí pozůstalosti. Majetkem je v této souvislosti třeba rozumět jak věci nemovité, tak movité včetně např. pohledávek nebo práva duševního vlastnictví. Z hlediska praktického použití je třeba podotknout, že z textu Nařízení o dědictví jasně nevyplývá, jestli je nezbytné, aby třetí strana o existenci EDO věděla či zda jí musí být ověřená kopie EDO vůbec předložena, aby vůči ní případně mohl nastat právní účinek dobré víry. Vzhledem k formulaci „(...) na základě informací osvědčených v osvědčení (...)“ v odst. 3 a 4 Nařízení o dědictví mám za to, že třetí straně musí být obsah EDO přinejmenším znám. Z toho však nevyplývá povinnost oprávněné osoby, která má své právní postavení potvrzeno v EDO, třetí straně platné EDO skutečně předložit.¹⁸⁶ K tomuto závěru je možné dojít porovnáním se zněním ustanovení čl. 42 odst. 3 a 4 původního návrhu Nařízení o dědictví,¹⁸⁷ který původně předpokládal, že třetím osobám bude poskytnuta právní ochrana v rámci právních jednání s „držitelem osvědčení“. Tato formulace však byla v průběhu legislativních prací změněna na současné znění – „osoba uvedená v osvědčení jako oprávněná“. Jak podle odst. 3, tak i podle odst. 4 Nařízení o dědictví je přitom účinek ochrany dobré víry vyloučen, věděla-li třetí osoba, že je EDO obsahově nesprávné anebo mu nebyla obsahová nesprávnost známá pouze v důsledku hrubé nedbalosti. Je však otázkou, jak se budou v případném sporu tyto otázky prokazovat. Nařízení o dědictví tuto otázku neupravuje, a proto se bude aplikovat vnitrostátní právní úprava jednotlivých členských států. V ČR není definice hrubé nedbalosti obsažena v občanském zákoníku, proto se musí analogicky aplikovat definice v § 16 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“), která stanoví, že čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k chráněným zájmům poškozeného.

Právní účinky mají praktické dopady především v případném rejstříkovém řízení na území jiného členského státu v souladu s čl. 69 odst. 5 Nařízení o dědictví, který stanoví, že EDO představuje platný dokument k zápisu majetku z pozůstalosti do příslušného rejstříku členského státu. Zmíněné ustanovení se neaplikuje pouze v souvislosti se zápisem práv k nemovitému majetku v katastru nemovitostí, ale také k movitému majetku, který je předmětem evidence (např. v obchodním rejstříku, v plavebním rejstříku, v leteckém rejstříku apod.).¹⁸⁸ Zahraniční rejstříkový orgán by tak neměl požadovat, aby bylo namísto EDO, příp. souběžně s ním,

¹⁸⁵ Budzikiewicz. Komentář k čl. 69. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, marg. 12.

¹⁸⁶ Müller-Lukoschek, 2013, *op. cit.*, s. 152.

¹⁸⁷ KOM (2009) 154 v konečném znění.

¹⁸⁸ Evropský portál e-justice. [citováno dne 20. srpna 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_adapting_rights_in_rem-486-cz-cs.do?member=1.

předloženo rozhodnutí, veřejná listina nebo soudní smír. To mu však nebrání v tom, aby vyzval k poskytnutí doplňujících informací či předložení dokumentů, které jsou vyžadovány právními předpisy členského státu, v němž je rejstřík veden, například informací týkajících se úhrady daní. Dojde-li však rejstříkový orgán k závěru, že obsah EDO je chybný, může odmítnout zápis provést. Tento postup lze dovodit ze znění čl. 69 odst. 2 Nařízení o dědictví, které upravuje vyvratitelnou právní domněnku správnosti EDO.¹⁸⁹

5.4. Vybrané aktuální problémy související s použitím EDO

5.4.1. Ověření obsahu žádosti o vydání EDO

Důležitým úkolem orgánu vydávajícího EDO je ověření, zda prvky, které mají být osvědčeny, byly stanoveny podle práva rozhodného pro dědění, nebo podle jiného práva rozhodného pro konkrétní prvek. Prvkem se v této souvislosti rozumí právní postavení podle čl. 63 odst. 1 Nařízení o dědictví, o jehož osvědčení žadatel požádal.¹⁹⁰ Na jeho existenci a rozsah se aplikuje rozhodné právo. Odkaz na „jiné právo rozhodné pro konkrétní prvek“ se pak týká vyňatých oblastí v čl. 1 odst. 2 Nařízení o dědictví, které se budou posuzovat jako předběžné otázky podle vnitrostátních kolizních norem.¹⁹¹ Může se jednat např. o osvědčení příbuzenských vztahů v souvislosti s děděním ze zákona. Za účelem přezkumu provede vydávající orgán z úřední povinnosti (tzv. *ex officio*) nezbytná šetření, jejichž rozsah a přípustnost stanoví jeho vnitrostátní právní předpisy. Bez ohledu na výsledek šetření však vždy může vyzvat žadatele k poskytnutí dalších nezbytných důkazů, protože z hlediska gramatického výkladu čl. 66 odst. 1 Nařízení o dědictví jsou tyto dva způsoby zjišťování informací připuštěny alternativně. V této souvislosti může vydávající orgán rovněž vyslyšet zúčastněné osoby a případné vykonavatele nebo správce pozůstalosti. V zájmu vydání EDO se správným obsahem, stejně jako v zájmu ochrany práv ostatních oprávněných osob¹⁹² podnikne vydávající orgán rovněž veškeré kroky nezbytné k tomu, aby byly tyto osoby informovány o podané žádosti o vydání EDO, např. zveřejní oznámení, jehož cílem je umožnit dalším případným oprávněným osobám uplatnit jejich práva k dědictví. Z hlediska praktického použití však již text ustanovení nezmiňuje podrobnější informace, např., ve kterém státě by mělo být oznámení zveřejněno, v jakém jazyce, ani jak dlouho by mělo být uveřejněno.

¹⁸⁹ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 69, marg. 29.

¹⁹⁰ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 67, marg. 10.

¹⁹¹ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 67, marg. 12.

¹⁹² Zejména práva být vyslechnut ve smyslu čl. 41 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie.

V souvislosti s prováděným šetřením se zdá být užitečná možnost vydávajícího orgánu ověřit žadatelem uvedený obsah žádosti prostřednictvím informací uchovávaných v rejstřících jiných členských států (např. v evidenci obyvatel, katastru nemovitostí, evidenci právních jednání pro případ smrti apod.). Za tímto účelem může vydávající orgán oslovit příslušný zahraniční orgán, který mu potřebné informace poskytne, pokud mu to umožňuje vnitrostátní právo i ve vztahu k vlastním vnitrostátním orgánům. Na expertním jednání Evropské komise k aplikaci čl. 66 odst. 5 Nařízení o dědictví, kterého jsem se účastnila, bylo zřejmé, že zástupci Evropské komise a většiny členských států si vykládají toto ustanovení jako právní základ pro přímou spolupráci dotčených orgánů. Dle mého názoru text článku přímou spolupráci výslovně nestanoví, a proto jsem na jednání Evropské komise prezentovala způsob řešení, ke kterému by ČR pravděpodobně v budoucnu ráda přistoupila, a to identifikaci jednoho přijímajícího i odesílajícího ústředního orgánu, který by komunikaci pro tyto účely zprostředkoval. Tento způsob řešení se jeví jako praktický, zejména z hlediska urychlení vyřízení žádosti, překonání jazykové bariéry a dále z hlediska snížení nákladů při získání informací. V této souvislosti považuji za důležité upozornit na několik dalších věcí, které byly předmětem diskuse na expertních jednáních, a zástupci členských států k nim zaujímali odlišný výklad. Jedná se především o samotný účel čl. 66 odst. 5 Nařízení o dědictví, který zmíněnou komunikaci orgánů upravuje, a který je dle mého názoru možné aplikovat pouze v kontextu tohoto článku, tj. pro přezkoumání žádosti, a nikoli pro zjišťování informací, které žadatel v žádosti vůbec neuvedl. V praxi jsem se setkala s tím, že některé zahraniční orgány si znění čl. 66 odst. 5 Nařízení o dědictví vykládají jako právní základ pro získávání informací ze zahraničních registrů, nejčastěji adres fyzických osob – dědiců. Tento přístup bohužel zastávají i někteří praktici.¹⁹³ Dále je třeba upozornit na to, že pokud by ČR přistoupila na výklad Evropské komise, že čl. 66 Nařízení o dědictví předpokládá přímou přeshraniční spolupráci dotčených orgánů, musel by pak orgán vydávající EDO vědět, který konkrétní zahraniční rejstříkový orgán má potřebné informace k dispozici. To může být problematické, protože mu nemusí být známa pravidla pro určení věcné, místní a funkční příslušnosti. V této souvislosti dosud neposkytují potřebnou pomoc ani internetové stránky evropského portálu e-justice, ačkoli je mi v souvislosti s mým profesním zaměřením známo, že Evropská komise již členské státy o informace týkající se vnitrostátních rejstříkových orgánů požádala v roce 2017. Domnívám se, že srozumitelné uvedení informací, jak mohou zahraniční orgány vydávající EDO postupovat, pokud potřebují ověřit informace uchovávané ve vnitrostátních rejstřících jednotlivých členských států, je důležitým krokem k tomu, aby v praxi

¹⁹³ MARGONSKI, M. *Grenzüberschreitende Tätigkeit des Nachlasspflegers in deutsch-polnischen Nachlasssachen*. Bonn: Zerb Verlag, 2013, s. 190.

nevznikaly v této otázce problémy. Pro skutečně funkční postup, by také bylo vhodné zavést jednotný dynamický formulář, který by bylo možné vytvořit v jazycích všech členských států. V neposlední řadě lze k praktické aplikaci tohoto ustanovení zdůraznit, že i kdyby zamýšlený mechanismus dožádání skutečně fungoval, je nezbytné, aby si dožádaný rejstříkový orgán ověřil, zda je dožadující orgán skutečně orgánem, který je oprávněný k vydání EDO podle informací, které jednotlivé členské státy notifikovaly Evropské komisi.¹⁹⁴ Z vnitrostátního hlediska by tak dále bylo třeba upravit samotné poskytování informací do zahraničí,¹⁹⁵ otázku, jakým způsobem by se prokazovalo oprávnění zahraničního orgánu příslušnou informací žádat a jakým způsobem by se zajistila mlčenlivost dožadujícího orgánu v souvislosti s poskytnutými informacemi.

5.4.2. Důvody pro nevydání EDO

Dříve uvedené informace svědčí o tom, že průběh vydání EDO má charakter nesporného řízení, který je rovněž zřejmý ze skutečnosti, že vydávající orgán není oprávněn EDO vydat, pokud by prvky, jež mají být osvědčeny, byly napadeny, nebo by osvědčení nebylo v souladu s rozhodnutím týkajících se stejných prvků (čl. 67 odst. 1 Nařízení o dědictví). Text Nařízení o dědictví bohužel k důvodům pro zamítnutí žádosti o vydání EDO neuvádí podrobnější informace. Pokud jde o první uvedený důvod – napadení prvků, které mají být osvědčeny – lze konstatovat, že z formulace „byly napadeny“ není zřejmé, kdo tak může učinit. V této souvislosti se domnívám, že osobami oprávněnými vznést námitky, by měly být takové osoby, které tvrdí, že mají právní postavení ověřitelné prostřednictvím EDO, které však zároveň odporuje právnímu postavení, jež má být v konkrétním napadaném EDO osvědčeno. Ustanovení také blíže neurčuje, u kterého orgánu mají být námitky podány, proto lze mít za to, že se mají na mysli jak námitky, které jsou předmětem jiného soudního řízení, tak námitky podané vydávajícímu orgánu v průběhu řízení o vydání EDO. Ustanovení neobsahuje možnost vydávajícího orgánu podané námitky posuzovat, a proto se přikláním k názoru, že pokud by námitky, které mohou být pravděpodobně jak procesního, tak věcného charakteru, byly proti vydání EDO uplatněny, vydávající orgán o nich nerozhodne, ale postupuje tak, že EDO nevydává.¹⁹⁶ Zároveň lze poukázat na skutečnost, že uvedený výčet důvodů pro odmítnutí vydání EDO je pouze demonstrativní a vydávající orgán tak bude moci vydání odmítnout i z jiných důvodů, např. pokud by prvky, které mají být osvědčeny, nebylo vůbec možné ověřit prostřednictvím EDO (např. postavení věřitele). Pokud jde o druhý důvod –

¹⁹⁴ Evropský portál e-justice. [citováno dne 14. srpna 2020]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-cz-cs.do?member=1.

¹⁹⁵ V současnosti je podle § 8 odst. 9 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, možné poskytnout osobní údaje z informačního systému na dožádání osoby ze zahraničí nebo zastupitelského úřadu cizího státu, jen stanoví-li tak mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána.

¹⁹⁶ Fornasier. Komentář k čl. 67. In: Dutta, Weber, 2016, *op. cit.*, marg. 5.

nesoulad s rozhodnutím, které se týká stejných prvků, je třeba především vycházet z definice pojmu „rozhodnutí“ obsažené v čl. 3 odst. 1 písm. g) Nařízení o dědictví a zohlednit pouze rozhodnutí vydaná soudem členského státu v dědických věcech. V tomto důsledku by v situaci, kdy by např. manželka zůstavitele žádala o potvrzení svého postavení dědičky prostřednictvím EDO, nemělo být případné rozhodnutí soudu členského státu o rozvodu takového manželství důvodem pro odmítnutí jeho vydání podle čl. 67 odst. 1 písm. b) Nařízení o dědictví (za předpokladu, že by jej bylo možné na území členského státu, jehož orgán vydává EDO, uznat). Vydávající orgán by však na jeho základě měl dojít k závěru, že prvky, které mají být osvědčeny (tj. dědický status manželky zůstavitele), nebyly stanoveny podle práva rozhodného pro dědění podle čl. 67 odst. 1 první pododstavec Nařízení o dědictví.

Z uvedených informací je zřejmé, že existuje řada nejasností, které by se mohly vyskytnout v souvislosti s rozhodnutím vydávajícího orgánu EDO nevydat. Tyto by pak mohly být předmětem případné předběžné otázky k SDEU.

5.4.3. Rozdílný obsah EDO a národního dědického osvědčení

EDO má fakultativní charakter, tzn., že záleží na oprávněné osobě, zda si pro účely prokázání svého statusu, uplatnění práv nebo pravomocí zvolí EDO nebo jeho vnitrostátní ekvivalent, a to i v případech dědictví s mezinárodním prvkem. Jak uvádí rec. 69 preambule Nařízení o dědictví, důsledkem je skutečnost, že orgány a soukromé osoby v členských státech, kterým oprávněná osoba jedno z dědických osvědčení předloží, nemohou žádné z nich upřednostňovat. Jde-li však o předložení EDO soukromým osobám, domnívám se, že výklad Nařízení o dědictví by neměl být nepřiměřeně široký a nařizovat soukromým osobám, které z předložených dokumentů mají považovat za dostatečné. Jednak proto, že EU nemá v těchto otázkách dostatečné kompetence, protože přijetí Nařízení o dědictví spadá do oblasti sdílených pravomocí EU s členskými státy (na základě čl. 4 odst. 2 písm. j) SFEU) a stanovení takové povinnosti pro soukromé osoby by nebylo v souladu se zásadou proporcionality. Dále pak proto, že z čl. 62 odst. 3 Nařízení o dědictví lze dovodit nejen alternativní, nýbrž i paralelní použití národního osvědčení a EDO.¹⁹⁷

Jak vyplývá z rozsudku SDEU ve věci *Oberle*,¹⁹⁸ ustanovení Nařízení o dědictví se vztahují i na určení mezinárodní příslušnosti soudů členských států týkajících se řízení o vydání vnitrostátních dědických osvědčení. Mohla by tudíž nastat situace, kdy by vnitrostátní orgány dvou

¹⁹⁷ Kreße. Komentář k čl. 62. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, marg. 15.

¹⁹⁸ Rozsudek SDEU ze dne 21. června 2018, *Oberle*, C-20/17, ECLI:EU:C:2018:485.

různých členských států na základě rozdílného posouzení skutkových okolností případu dospěly k závěru, že je dána jejich mezinárodní příslušnost ve věci (tzv. pozitivní kompetenční konflikt) a vydaly by současně národní dědické osvědčení a EDO (resp. dvě národní dědická osvědčení nebo dvě EDO), aniž by si toho byly vzájemně vědomy. Problém by nastal v okamžiku, kdy by se obsah obou dědických osvědčení lišil. Případný konflikt by pak bylo třeba řešit v rovině právních účinků osvědčení.

Protože podle čl. 62 odst. 3 věty první Nařízení o dědictví nenahrazuje EDO vnitrostátní dědická osvědčení, nemají ani jeho právní účinky přednost. Proto se musí jednotlivým právním účinkům obou osvědčení, za předpokladu, že jsou jimi obě nadány, přiřadit stejná váha. Z uvedeného logicky vyplývá, že domněnka správnosti, kterou je každé z osvědčení nadáno,¹⁹⁹ vyvrací domněnku správnosti všech ostatních konkurujících si dědických osvědčení,²⁰⁰ alespoň co se týká odporujících si informací v nich uvedených, jako je např. uvedení rozdílné osoby dědice. Výsledkem je tak vzájemné anulování právních účinků odporujících si informací, tzn., že žádná z nich nebude moci být považována za pravdivě dokládající stanovené prvky. Stejný závěr je nutné vyvodit pro legitimační účinky.²⁰¹ Pokud jde o právní účinek dobré víry, tj. předpoklad poctivého přesvědčení jednající osoby,²⁰² je-li splněna podmínka dobré víry ve prospěch několika třetích stran, vzájemný konflikt dědických osvědčení je zpravidla řešen na základě principu priority. To lze popsat např. na situaci, kdy osoba nesprávně oprávněná na základě vnitrostátního dědického osvědčení (osoba A) převede majetek z pozůstalosti na třetí osobu jednající v dobré víře (osoba B) a následně jiná osoba rovněž nesprávně oprávněná na základě EDO (osoba C) převede stejný majetek na jinou třetí stranu (osobu D). V daném případě je rozhodující, která třetí strana (osoba B nebo D) nabyla věc v dobré víře dříve. V případě třetí strany, která věc nabyla jako druhá v pořadí, již totiž předmětný majetek fakticky není součástí pozůstalosti, ačkoli může být v obsahu dědického osvědčení stále uveden. Dědické osvědčení je totiž nadáno veřejnou vírou pouze co do statusu a oprávnění osob v něm uvedených, nikoli co do majetku, který se nachází v pozůstalosti.²⁰³ Pokud se tedy vydávající orgán dozví o odporujících si dědických osvědčeních, bude muset z pohledu EDO dočasně pozastavit jeho účinky v souladu s čl. 73 Nařízení o dědictví, a to po dobu, než rozhodne o jeho změně nebo zrušení podle čl. 71 odst. 2 Nařízení o dědictví, pokud by došel k závěru, že je jeho obsah nesprávný.

¹⁹⁹ V případě EDO podle čl. 69 odst. 2 Nařízení o dědictví.

²⁰⁰ Kreße. Komentář k čl. 62. In: Calvo Caravaca, Davi, Mansel, 2016, *op. cit.*, marg. 19; Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 62, marg. 16.

²⁰¹ V případě EDO podle čl. 69 odst. 5 Nařízení o dědictví.

²⁰² V případě EDO podle čl. 69 odst. 3 a 4 Nařízení o dědictví.

²⁰³ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 62, marg. 16.

Domnívám se, že částečným řešením popsané situace by bylo zavedení elektronického registru EDO, který by zabránil vydávání protichůdných EDO a umožnil by i třetím osobám, aby si ověřily, zda jim předložené EDO nebylo zrušeno, změněno či mu nebyly pozastaveny účinky. Tento návrh předložil rovněž Institut srovnávacího a mezinárodního práva soukromého Maxe-Plancka v Hamburku,²⁰⁴ který do něj navíc zamýšlel zahrnout i národní dědická osvědčení. Představa byla taková, že by do registru měly přístup zajištěny orgány oprávněné k vydání EDO, osoby oprávněné k podání žádosti o vydání ověřené kopie EDO a dále za určitých podmínek i soukromé osoby, kterým by bylo EDO předloženo. Institut v této souvislosti navrhoval, aby byl registr spravován Evropskou soudní sítí pro občanské a obchodní věci a přístup do něj byl umožněn prostřednictvím evropského portálu e-justice. Takový krok by pravděpodobně vyžadoval rozsáhlé související práce, a proto se unijní zákonodárce nakonec rozhodl k němu nepřistoupit.²⁰⁵ Některé členské státy se však rozhodly z vlastní iniciativy zřídit elektronické registry EDO (Francie, Lucembursko, Belgie, Nizozemsko), které následně vzájemně propojily.²⁰⁶

5.4.4. Specifikace majetku tvořícího pozůstalost

Cílem EDO je osvědčit oprávnění dědiců, odkazovníků, vykonavatelů závěti či správců pozůstalosti za účelem prokázání jejich statusu a výkonu práv v jiném členském státě. Je-li to potřeba pro účel, za nímž je EDO vydáváno, obsahuje rovněž informace týkající se příslušného podílu každého z dědiců a případně seznam práv nebo majetku příslušejících jednotlivým dědicům (čl. 68 písm. 1) Nařízení o dědictví). Podle čl. 69 odst. 5 Nařízení o dědictví je EDO platnou listinou sloužící k zápisu majetku z pozůstalosti do příslušného rejstříku členského státu. V otázce uvádění majetku příslušejícího jednotlivým dědicům se však přístup jednotlivých členských států liší, což činí potíže při použití EDO v praxi. Jsem si vědoma toho, že tuto problematiku není třeba řešit pouze ve vztahu k EDO, ale i k jiným vnitrostátním dědickým osvědčením, které výčet majetku rovněž neuvádějí (např. německé potvrzení o dědictví – tzv. Erbschein). Z hlediska zaměření této práce jsem však zúžila analýzu tohoto problému pouze ve vztahu k EDO.

Konkrétní obtíže se vyskytují nejčastěji při předložení EDO zahraničním katastrálním úřadům za účelem zápisu vlastnického práva k nemovitému majetku, který dědic nebo odkazovník

²⁰⁴ Viz str. 143 a násl. připomínek Institutu.

²⁰⁵ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession – General agreement on the text of the Articles, s. 6. Council of the European Union, 12. 12. 2011, 18475/11 [cit. 5. června. 2020]. Dostupné z: <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2018475%202011%20INIT>.

²⁰⁶ Internetový portál francouzské notářské komory. Dostupný z: <https://www.notaires.fr/en/news/european-certificate-inheritance>. Internetový portál asociace evropské sítě rejstříku závětí (ENRWA). Dostupný z: <http://www.arert.eu/The-European-Network-of-Registers.html?lang=fr>.

nabyl v rámci pozůstalostního řízení. Katastrální úřady v této souvislosti vyžadují, aby vkladová listina (v tomto případě EDO) obsahovala výčet majetku příslušející jednotlivým dědicům a zároveň, aby byly nemovitosti ležící na jeho území označeny v souladu s vnitrostátními právními předpisy. V souladu s rec. 68 preambule Nařízení o dědictví by totiž orgán, který vydává EDO, měl zohlednit formální náležitosti nezbytné pro zápis nemovitého majetku v členském státě, v němž se nachází příslušný rejstřík. Problémy týkající se uvedení majetku příslušejícího jednotlivým dědicům se vyskytly konkrétně ve vztahu k EDO vydanými německými orgány.

Z německého pohledu lze uvést, že pokud jsou podle jurisdikčních pravidel Nařízení o dědictví k projednání dědictví mezinárodně příslušné německé soudy, projednají dědictví jako celek, tzn. včetně majetku, který se nachází na území jiných států. Problém však nastává v důsledku striktního uplatňování zásady univerzální sukcese německými soudy. Ani v potvrzení o dědictví (tzv. Erbschein), ani v EDO, tak nedochází ke specifikaci majetku, ale uvádí se pouze podíl dědice na pozůstalosti.²⁰⁷

Jak je uvedeno výše, v obecné rovině se německé orgány odvolávají na zásadu univerzální sukcese (§ 1922 BGB), na níž je německé, stejně jako např. české, dědické právo založeno a v souladu s níž se jednotlivé věci v rámci dědického nástupnictví nedědí samostatně, ale je děděn majetek jako celek.²⁰⁸ Zásadní argumenty německých orgánů vycházejí ze znění ustanovení čl. 68 písm. l) Nařízení o dědictví, které stanoví, že seznam práv nebo majetku příslušejících jednotlivým dědicům může být „případně“ obsažen v EDO, z čehož lze dovozovat, že se nejedná o obligatorní součást EDO.

Němečtí akademici se v přístupu k výkladu této otázky dělí na dvě skupiny. První skupina je toho názoru,²⁰⁹ že pokud již mají být v EDO specifikovány konkrétní majetkové položky, je možné s poukázáním na znění čl. 63 odst. 2 písm. b) Nařízení o dědictví uvádět pouze takové, které byly dědici nebo odkazovníkovi přiděleny, což lze vykládat jako bezprostřední nabytí v rámci dědického řízení, tj. s věcněprávními účinky.²¹⁰ Pod tímto způsobem dědění si lze představit zejména dědění na základě tzv. vindikačního odkazu, právního užívání nebo testamentárních instrukcí o rozdělení pozůstalosti, které však německý právní řád nezná.²¹¹ Je-li tedy rozhodným dědickým právem německé právo, které zmíněné právní instituty s věcněprávními

²⁰⁷ Viz např. rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Norimberku: OLG Nürnberg, 15 W 299/17 nebo rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Mnichově: OLG München, 31 Wx 275/17.

²⁰⁸ Fornasier. Komentář k čl. 63. In: Dutta, Weber, 2016, *op. cit.*, marg. 37.

²⁰⁹ Dutta, 2018, *op. cit.*, Komentář k čl. 68, marg. 9; Fornasier. Komentář k čl. 68. In: Dutta, Weber, 2016, *op. cit.*, marg. 12; SIMON U., BUSCHBAUM, M. Die neue EU-Erbrechtsverordnung. *NJW*, 2012, s. 2397.

²¹⁰ Viz bod č. 8 rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Norimberku: OLG Nürnberg, 15 W 299/17.

²¹¹ NORDMEIER, C. F. Die Aufnahme einzelner Nachlassgegenstände in das Europäische Nachlasszeugnis – zum durch den Todesfall bedingten Rechtserwerb und zur Reichweite der Art. 68 lit. L und m EuErbVO. *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2019, Heft 04, s. 309.

účinky neobsahuje, není možné konkrétní majetkové položky do EDO uvést. Druhá skupina akademiků vyvrací argumentaci předchozí skupiny zejména na základě jazykového výkladu čl. 68 písm. l) a m) Nařízení o dědictví, který neobsahuje omezení pro dědice, resp. odkazovníky, nabývající práva nebo majetek s věcněprávními účinky.²¹² Zastánci tohoto přístupu kladou naopak důraz na zamýšlený účel, pro který má být konkrétní EDO vydáno, a říká, že pokud to tento vyžaduje, musí být informace o majetku do EDO zahrnuty. Zároveň však spatřuje hlavní odpovědnost v přístupu žadatele, který musí identifikovat konkrétní majetkové položky, k nimž zamýšlí na území jiného členského státu vykonávat svá práva, a specifikovat jejich označení v žádosti o vydání EDO, je-li si jejich existence již při podání žádosti vědom.²¹³ Dle mého názoru by však přenesení takové odpovědnosti na žadatele způsobilo vysokou zátěž v souvislosti se zjišťováním nemovitého majetku v zahraničí, který by měl být předmětem dědictví, a jeho řádného způsobu označení. Pro tyto účely je ostatně v rec. 68 preambule Nařízení o dědictví uvedeno, že by to měl být orgán vydávající EDO, kdo by měl zohlednit formální náležitosti nezbytné pro zápis nemovitého majetku v zahraničí. Nařízení o dědictví v této souvislosti rovněž zavádí výměnu informací mezi členskými státy na základě čl. 66 odst. 5. Pokud se však o existenci majetku v zahraničí dědic dozví až poté, kdy bylo EDO vydáno, neměl by mít povinnost žádat o jeho změnu, pokud jeho právní nástupnictví abstraktně vyplývá z informací obsažených v EDO.²¹⁴ Tato situace by mohla nastat v případech jediného dědice. Mám však za to, že by se tak vytvářel neopodstatněný rozdíl v přístupu k dědicům, pokud by dědilo společně více osob.

Postup německých orgánů, které v EDO neidentifikují nemovitý majetek, je dle mého názoru, v rozporu s ustanoveními Nařízení o dědictví. Stejně tak by bylo v rozporu s Nařízením o dědictví, pokud by majetek v EDO identifikován byl, avšak nebyl by označen v souladu s předpisy členského státu, na jehož území se daná nemovitost nachází.²¹⁵ V rec. 68 preambule Nařízení o dědictví je totiž uvedeno, že orgán vydávající EDO má zohlednit formální náležitosti nezbytné pro zápis nemovitého majetku v členském státě, v němž se nachází příslušný rejstřík. Navíc lze upozornit na skutečnost, že v důsledku postupu německých orgánů je porušován jeden

²¹² NORDMEIER, C. F. Die Aufnahme einzelner Nachlassgegenstände in das Europäische Nachlasszeugnis – zum durch den Todesfall bedingten Rechtserwerb und zur Reichweite der Art. 68 lit. L und m EuErbVO. *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2019, Heft 04, s. 310.

²¹³ NORDMEIER, C. F. Die Aufnahme einzelner Nachlassgegenstände in das Europäische Nachlasszeugnis – zum durch den Todesfall bedingten Rechtserwerb und zur Reichweite der Art. 68 lit. L und m EuErbVO. *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2019, Heft 04, s. 311.

²¹⁴ NORDMEIER, C. F. Die Aufnahme einzelner Nachlassgegenstände in das Europäische Nachlasszeugnis – zum durch den Todesfall bedingten Rechtserwerb und zur Reichweite der Art. 68 lit. L und m EuErbVO. *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2019, Heft 04, s. 311.

²¹⁵ V této souvislosti se domnívám, že pokud jde o řádnou identifikaci nemovitého majetku, bylo by vhodné, aby členské státy na internetovém portálu evropské e-justice uvedly náležitosti na označení nemovitého majetku vyplývající z jejich vnitrostátních předpisů.

ze základních cílů Nařízení o dědictví, kterým je zjednodušení spolupráce při řešení přeshraničních dědictví, když se osoby předkládající EDO v zahraničí (zpravidla se jedná o dědice) často dostávají do patové situace. Na setkání kontaktních bodů Evropské soudní sítě pro věci občanské a obchodní, která se konala ve dnech 13. - 14. 12. 2018 ve Vídni, zastávala stejný názor většina zástupců členských států kromě Německa. Někteří z nich konstatovali, že vzniklou situaci byli nuceni řešit přijetím vnitrostátní legislativy, která by umožnila provést zápis do katastru nemovitostí i na základě EDO, které neobsahuje řádné označení nemovitého majetku. Např. Slovinsko vytvořilo právní fikci, kdy má mít vydané EDO stejný charakter jako vnitrostátního rozhodnutí o dědictví a na jejím základě má být umožněn zápis do vnitrostátních veřejných rejstříků.²¹⁶ Naopak Rakousko zvolilo jednoduchou formulaci, která stanoví, že veřejnou listinou, na jejímž základě může být proveden zápis do veřejného rejstříku, je rovněž EDO a jiná dědická osvědčení vydaná orgány příslušnými podle Nařízení o dědictví.²¹⁷

K uvedené změně právní úpravy Rakousko přistoupilo v návaznosti na řízení před Nejvyšším soudním dvorem Rakouské republiky, který ve svém rozhodnutí dospěl k závěru,²¹⁸ že rakouské vnitrostátní právní předpisy nevyžadují uvedení přesných údajů o nemovitostech, ohledně nichž má dojít ke vkladu. Podle ustanovení upravujících vedení a zápis do Pozemkové knihy tak není konkrétní označení nemovitostí v EDO povinnou náležitostí pro provedení vkladu. Rakouské předpisy upravující vedení Pozemkové knihy a knihovní řízení totiž rozlišují z hlediska přísnosti popisu nemovitostí mezi soukromými a veřejnými listinami. Pro veřejné listiny, mezi které zahrnuje výslovně i EDO, je však právní úprava mnohem benevolentnější, protože neobsahuje odkaz na ustanovení, které jako povinný požadavek stanoví přesné označení nemovitostí. Rakouský Nejvyšší soudní dvůr ostatně ani označení nemovitostí v EDO nevnímá jako obligatorní s poukazem na taxativní výčet údajů podle čl. 68 Nařízení o dědictví, jejichž uvedení je pouze fakultativní, a to jen pokud se jedná o práva a majetek, který nabývají jednotliví dědici. Toto ustanovení si soud vyložil tak, že pokud se dědici mezi sebou nevypořádali a pozůstalost jako celek nabyli do ideálních spoluvlastnických podílů, není dán důvod pro přesný popis toho, co který dědic nabývá. Taková byla situace i v projednávaném případě. Vzhledem k závěrům rakouského Nejvyššího soudního dvora lze rozhodnutí chápat tak, že v dědických řízeních, v nichž je dána mezinárodní pravomoc jiných než rakouských soudů a součástí pozůstalosti jsou nemovitosti v Rakousku, není pro zápis vlastnického práva ve shodných

²¹⁶ Ustanovení čl. 227.e slovinského zákona o dědictví, dostupný z: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO317>.

²¹⁷ Ustanovení § 33 odst. 1 písm. d) rakouského katastrálního zákona, dostupný z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001941>.

²¹⁸ Rozsudek ze dne 15. května 2018, 5 Ob 35/18k, ECLI:AT:OGH0002:2018:RS0132097.

případech, jako tomu bylo v projednávaném řízení, nezbytné dodržet požadavky rakouských vnitrostátních předpisů. V této souvislosti lze jen dodat, že je škoda, že Nejvyšší soudní dvůr Rakouské republiky nepředložil předběžnou otázku SDEU podle čl. 267 SFEU, neboť rozhodování se týkalo unijního předpisu, ohledně jehož výkladu stále panují pochybnosti.

K řešení situace legislativní cestou se nakonec rozhodla i ČR, když Český úřad zeměměřičský a katastrální přijal novelu katastrální vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (dále jen „katastrální vyhláška“),²¹⁹ účinnou od 1. ledna 2020, na jejímž základě byl v § 69 katastrální vyhlášky doplněn odst. 6. Na jeho základě je nyní možné zapsat změnu vlastnického nebo jiného věcného práva na základě listiny vydané za podmínek stanovených přímo použitelným předpisem EU, která prokazuje univerzální nástupnictví, a která neuvádí práva nebo nemovitosti, kterých se právní nástupnictví týká, protože to neumožňuje právní řád státu, ve kterém byla listina vydána. K této listině neobsahující práva nebo nemovitosti, kterých se právní nástupnictví týká, je pak zapotřebí přiložit prohlášení právního nástupce podle § 66 odst. 4 písm. a) až d) a f) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (dále jen „katastrální zákon“), které by kromě identifikace dědice a zůstavitele mělo obsahovat mimo jiné rovněž řádné označení nemovitosti podle katastrálního zákona. Před přijetím uvedené novely katastrální vyhlášky, katastrální úřad ČR návrhy na provedení vkladu vlastnického práva oprávněných osob na základě listin, které neobsahovaly specifikaci majetku, zamítal. Učinil tak v souladu s ustanovením § 18 odst. 1 katastrálního zákona, protože vkladová listina neobsahovala řádné označení nemovitostí stanovené v § 8 katastrálního zákona. Oprávněné osoby se tak ocitaly ve složité situaci, kdy pozůstalost sice byla pravomocně projednána, ale výsledkem řízení byla listina, která neobsahovala detailní popis majetku, a tudíž nesplňovala náležitosti pro zápis do českého katastru nemovitostí. Jedinou možností oprávněných osob, jak se bránit proti rozhodnutí o zamítnutí vkladu, představovala žaloba podle ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“), o řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem.

Ačkoli rozumím důvodům, které vedly českého zákonodárce k přijatým změnám právní úpravy, domnívám se, že přijatá novela katastrální vyhlášky je v rozporu s Nařízením o dědictví. Jedním z cílů EDO totiž mělo být usnadnění situace pro dědice s obvyklým pobytem v jiném členském státě, než ve kterém se nachází děděný majetek, při zápisu majetku z pozůstalosti do příslušného rejstříku, čehož mělo být dosaženo odstraněním povinnosti předložit jiné doklady kromě EDO. Kdyby se nyní každý členský stát rozhodl zavést vedle EDO povinně další dodatečné

²¹⁹ Vyhláška č. 301/2019 Sb. ze dne 11. listopadu 2019, kterou se mění vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška), ve znění vyhlášky č. 87/2017 Sb.

prohlášení, pozbyla by právní úprava Nařízení o dědictví smyslu. Novela katastrální vyhlášky nepožaduje předložení prohlášení po dědicích, kteří nabyli majetek z pozůstalosti, kterou se zabývaly tuzemské orgány. Proto lze v tomto požadavku spatřovat diskriminaci dědiců, kteří nabyli majetek v rámci dědického řízení vedeného v zahraničí. Stejně tak si nelze nepovšimnout nerovného přístupu, pokud jde o následnou úhradu správního poplatku za vkladové řízení do katastru nemovitostí, kdy dědici nabývající majetek v rámci tuzemského dědického řízení vedeného notářem jako soudním komisařem jsou od poplatkové povinnosti osvobozeni, avšak dědici, kteří nabyli majetek v rámci dědického řízení vedeného zahraničními orgány, mají povinnost uhradit správní poplatek ve výši 2.000,- Kč.²²⁰

²²⁰ Viz § 8 odst. 2 písm. d) zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích a položka 120 písm. a) tohoto zákona.

Závěr

Nařízení o dědictví je přelomovým právním předpisem, který se snaží o komplexní přístup k otázce dědictví s přeshraničním prvkem, když upravuje kolizní i jurisdikční pravidla v dané oblasti. Stejně jako jiné evropské právní předpisy s sebou však přinesl potřebu výkladu nejasností, které se v souvislosti s jeho použitím v praxi objevily. Předkládaná rigorózní práce si stanovila za hlavní cíl zmíněné nejasnosti detailně analyzovat. S tím souviselo i stanovení dílčích cílů směřujících k objasnění některých základních prvků a principů, které se v Nařízení o dědictví vyskytují.

Prvním z dílčích cílů předkládané rigorózní práce bylo objasnění základních prvků, na kterých je Nařízení o dědictví postaveno. V této souvislosti byly v druhé kapitole analyzovány princip univerzální použitelnosti, princip jednoho pozůstalostního řízení, soulad *forum et ius* a jednotný dědický statut. U každého z nich byla provedena detailní analýza dopadů, ke kterým jejich aplikace vede. Obecně lze shrnout, že následkem aplikace principu univerzální použitelnosti je omezení použitelnosti vnitrostátních kolizních norem členských států. Princip jediného pozůstalostního řízení má za cíl, aby se současně nevedlo několik dědických řízení v různých státech, na jejichž území se nachází majetek zůstavitele. Princip souladu *forum et ius* vede k minimalizování situací, ve kterých by soudy měly za použití národní procesní úpravy složitě aplikovat obsah cizího hmotného práva. A v důsledku aplikace principu jednotného dědického statutu jsou dědické poměry podřízeny jednomu rozhodnému právu bez ohledu na to, zda je pozůstalost tvořena movitými nebo nemovitými věcmi. Vzhledem k tomu, že jsem analýzou zmíněných principů dospěla k závěru, že jejich aplikaci není bezvýjimečná, uvádím rovněž situace, kdy jejich použití nenastane.

Druhým z dílčích cílů předložené rigorózní práce bylo poskytnutí uceleného přehledu o pravidlech pro určení časové, územní a věcné příslušnosti Nařízení o dědictví. V otázce časové působnosti se jeví jako zásadní analýza ustanovení čl. 83 Nařízení o dědictví, které se snaží zajistit respektování vůle zůstavitele a obsahuje speciální úpravu pro případy, že se na dědické řízení Nařízení o dědictví již aplikuje, avšak zůstavitel dříve učinil určitá právní jednání související s plánováním jeho pozůstalosti. V otázce územní působnosti je důležitý výklad pojmu členský stát v kontextu Nařízení o dědictví a s tím související závěr, že Velkou Británií, Irskem a Dánskem je třeba z hlediska aplikace Nařízení o dědictví považovat za třetí státy. V otázce věcné působnosti je pak důraz kladen na identifikaci subsidiárního statutu v oblastech, na které se Nařízení o dědictví nevztahuje.

Za hlavní záměr si předkládaná rigorózní práce zvolila provedení detailní analýzy otázek, které vyvstávají v souvislosti s praktickou aplikací Nařízení o dědictví. Ve čtvrté kapitole bylo

podrobně rozebráno šest případů, které byly k datu uzavření rigorózní práce předmětem rozhodování ze strany SDEU. Lze shrnout, že hlavní nejistota se týkala výjimek z věcné působnosti (rozsudek SDEU ve věci *Kubicka a Mahnkopf*), soudní příslušnosti pro vydávání vnitrostátních dědických osvědčení (rozsudek SDEU ve věci *Oberle*), použití formuláře za účelem žádosti o vydání EDO (rozsudek SDEU ve věci *Brisch*), posouzení postavení vnitrostátních orgánů členských států jako soudu (rozsudek SDEU ve věci *WB a E. E.*), kvalifikace vnitrostátních dědických osvědčení jako rozhodnutí nebo veřejné listiny (rozsudek SDEU ve věci *WB*), posouzení mezinárodního prvku a obvyklého pobytu (rozsudek SDEU ve věci *E. E.*). Současně jsem si dovolila vyslovit vlastní hodnocení závěrů, ke kterým SDEU v jednotlivých rozsudcích dospěl, a případně připojit i jejich důsledky.

Pátá kapitola se věnovala vybraným aktuálním problémům, které již vyvstaly nebo případně mohou nastat v souvislosti s praktickým použitím EDO. Po úvodních podkapitolách analyzujících ustanovení upravující proces vydávání EDO jsem přikročila k rozboru vybraných problematických situací. Zásadní nejasnosti se soustředí kolem použití čl. 66 odst. 5 Nařízení o dědictví, na jehož základě může orgán vydávající EDO ověřit obsah žádosti prostřednictvím informací uchovávaných v rejstřících jiných členských států. Je však patrný rozdílný přístup mezi členskými státy k výkladu daného ustanovení, a tudíž i způsobu jeho fungování a účelu, pro který může být použito. Domnívám se, že problémům, ke kterým by mohlo v praxi dojít v důsledku rozdílného výkladu čl. 66 odst. 5 Nařízení o dědictví, by bylo možné předejít, pokud by členské státy na internetovém portálu evropské e-justice srozumitelně uvedly, jak mají zahraniční orgány postupovat, pokud potřebují ověřit informace uchovávané ve vnitrostátních rejstřících jednotlivých členských států. Rovněž by bylo nápomocné zavedení jednotného dynamického formuláře, který by bylo možné vytvořit v jazycích všech členských států. Velké množství otázek týkajících se obsahu použitých pojmů se vyskytuje rovněž v souvislosti s důvody pro nevydání EDO podle čl. 67 odst. 1 Nařízení o dědictví. V této souvislosti mám za to, že vhodným řešením situace by byl výklad jednotlivých pojmů v rámci řízení o předběžné otázce u SDEU. Další problematickou situací, kterou jsem se zabývala a ke které by v praxi mohlo dojít, byla kolize obsahově protichůdných dědických osvědčení (národního dědického osvědčení a EDO, resp. dvou národních dědických osvědčení nebo dvou EDO), kterou by bylo třeba řešit v rovině právních účinků osvědčení. Částečným řešením popsané situace by dle mého názoru bylo zavedení elektronického registru EDO. Poslední praktickou překážkou, kterou jsem se zabývala, byla specifikace majetku tvořícího pozůstalost v EDO. Hlavní problém zde spočívá v tom, že vydávající orgány odmítají v EDO identifikovat nabytý nemovitý majetek, příp. jej neidentifikují v souladu s vnitrostátními právními předpisy státu, kde se takový nemovitý majetek nachází.

V této souvislosti jsem dospěla k závěru, že pokud jde o řádnou identifikaci nemovitého majetku, bylo by vhodné, aby členské státy na internetovém portálu evropské e-justice uvedly informace týkající se jejich vnitrostátních požadavků na označení nemovitého majetku. Pokud jde však o situaci, kdy nemovitý majetek v EDO není vůbec uveden, funkčním, i když podle mého názoru ne zcela správným, přístupem se jeví řešení situace legislativní cestou na úrovni jednotlivých členských států.

Seznam použitých zkratek

Nařízení o dědictví	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZMPSP	zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
EU	Evropská unie
ČR	Česká republika
EDO	Evropské dědické osvědčení
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
nařízení Brusel Ibis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
nařízení Brusel IIbis	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

nařízení Brusel IIter	Nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí
nařízení o insolvenční	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení
nařízení Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
nařízení Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
nařízení o majetkových poměrech manželů	Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství
nařízení o majetkových důsledcích registrovaného partnerství	Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství
Haagský protokol 2007	Haagský protokol ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti
nařízení o výživném	Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BERGQUIST, U., DAMASCELLI, D., FRIMSTON, R., LAGARDE, P., ODERSKY, F., REINHARTZ, B. *EU Regulation on Succession and Wills. Commentary*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt KG, 2015. 400 s. ISBN 978-3-504-08001-3.

BORRÁS, A. Is renvoi really a mechanism for harmonising solutions in the field of successions? *Essays in honour of Spyridon VI. Vrellis*. Athens: Nomikē Vivliothēkē, 2012, s. 39 - 48.

CALVO CARAVACA, A.L., DAVI, A., MANSEL, H.P. *The EU Succession Regulation: A Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 932 s. ISBN 978-1-107-12730-2.

DEIXLER-HÜBNER, A., SCHAUER, M. *EuErbVO: Kommentar zur EU-Erbrechtsverordnung*. 1. vydání. Nomos Verlag, 2015. 764 s. ISBN 978-3-8487-2237-2.

DUTTA, A. Das neue internationale Erbrecht der Europäischen Union – Eine erste Lektüre der Erbrechtsverordnung. *Die Zeitschrift für das gesamte Familienrecht (FamRZ)*. 2013 (1), s. 4 – 15.

DUTTA, Anatol. The European Certificate of Succession: A New European Instrument between Procedural and Substantive Law, *International Journal of Procedural Law*. 2015, svazek 5, č. 1, s. 38 – 50.

DUTTA, A., WEBER, J. *Inernationales Erbrecht. Kommentar*. 1. vydání. München: C. H. Beck, 2016. 718 s. ISBN 978-3-406-64178-7.

IMRICH BREZNOŠČÁKOVÁ, M. *Cezhraničné dedenie: Nariadenie EÚ č. 650/2012 o cezhraničných dedičstvách*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. 179 s. ISBN 978-80-8168-206-3.

KRAJČO, Jaroslav. *Konanie o dedičstve (cezhraničné dedenie). Príručka pre notárov a dedičov (s judikaturou súdov)*. 1. vydání. Bratislava: Eurounion, 2016. 608 s. ISBN 978-80-89374-36-6.

MARGONSKI, M. *Grenzüberschreitende Tätigkeit des Nachlasspflegers in deutsch-polnischen Nachlasssachen*. Bonn: Zerb Verlag, 2013. 213 s. ISBN 978-3-941586-67-3.

MEYER, M. *Die Gerichtsstände der Erbrechtsverordnung unter besonderer Berücksichtigung des Forum Shopping*. Frankfurt am Main: PL Academis Research: Peter Lang, 2013. 196 s. ISBN 978-3-631-64821-6.

MÜLLER-LUKOSCHEK, J. *Die neue EU-Erbrechtsverordnung: Einführung in die neue Rechtslage*. Bonn: Zerb Verlag, 2013. 323 s. ISBN 978-3-940645-67-8.

PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M., BELLOŇOVÁ, P., BRODEC, J., GRYGAR, E., GRYGAR, J., JIRMANOVÁ, M., KOTÁSEK, J., NOVÁKOVÁ, M., PFEIFFER, M., POLÁČEK, B., RŮŽIČKA, K. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 700 s. ISBN 978-80-7478-368-5.

PFEIFFER, M. *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017. 228 s. ISBN 978-80-7552-798-1.

ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 392 s. ISBN 978-80-7598-123-3.

VERBEKE, A., LELEU, Y. Harmonization of the Law of Succession in Europe. In: HARTKAMP, A. et al. (eds.). *Towards a European Civil Code*. Fourth Revised and Expanded Edition. The Hague: Kluwer Law International, 2011. s. 459 – 479. ISBN 978-90-411-3357-1.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

BUSCHBAUM, M., SIMON U., EuErbVO: Das Europäische Nachlasszeugnis. *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge (ZEV)*. 2012, s. 525 – 530. Dostupné z internetové databáze Beck-online DE.

DÖRNER, H. Erbrechtliche Qualifikation des § 1371 Abs. 1 BGB durch den EuGH: Konsequenzen und neue Fragen. *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge (ZEV)*. 2018, s. 305 – 310. Dostupné z internetové databáze Beck-online DE.

DUTTA, Anatol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 11: Internationales Privatrecht I*, 7. vydání. München: C. H. Beck, 2018. Dostupné z internetové databáze Beck-online DE.

FRANK, J.-H., LEITHOLD, S. Die Ermittlung des anwendbaren Erbrechts im deutsch/US-amerikanischen Erbfall nach der EuErbVO. *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge (ZEV)*. 2014, s. 462 – 469. Dostupné z internetové databáze Beck-online DE.

HEINIG, Jens. Rechtswahlen in Verfügungen von Todes wegen nach der EU-Erbrechts-Verordnung. *Rheinische Notar-Zeitschrift (RNotZ)*. 2014, s. 197 – 229. Dostupné z internetové databáze Beck-online DE.

LHOËST, B.F.P., Recente en toekomstige ontwikkelingen in het internationaal huwelijksvermogens-en erfrecht; is er iets nieuws onder de zon? *Estate Planner Digitaal* [online], 2012/09. [citováno dne 4. března 2020]. Dostupné z: <http://www.internationaal-familierecht.nl/artikel/recente-en-toekomstige-ontwikkelingen-het-internationaal-huwelijksvermogens-en-erfrecht-er-iets-nieuws-onder-de-zon/>.

Max Planck Institute for Comparative and International Private Law. *Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession*. [citováno dne 31. března 2020]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201005/20100526ATT75035/20100526ATT75035EN.pdf>.

NORDMEIER, C. F. Die Aufnahme einzelner Nachlassgegenstände in das Europäische Nachlasszeugnis – zum durch den Todesfall bedingten Rechtserwerb und zur Reichweite der Art. 68 lit. L und m EuErbVO, *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2019, Heft 04, s. 306 – 312. Dostupné z internetové databáze IPRax.

PFEIFFER, Magdalena. Dědický statut v rukou zůstavitele – volba rozhodného práva v rámci kolizní úpravy dědických poměrů, *Ad Notam* [online], 2014 [citováno dne 4. března 2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_178-dedicky-statut-v-rukou-zustavitele-volba-rozhodneho-prava-v-ramci-kolizni-upravy-dedickyh-pomeru.

POPESCU, D. A. *Guide on international private law in succession matters*. [citováno dne 14. dubna 2020]. Dostupné z: <http://old.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=Sr4HhCRh6zU%3D&tabid=2980>.

Rechtsvergleichende Studie der erbrechtlichen Regelungen des Internationalen Verfahrensrechtes und Internationalen Privatrechts der Mitgliedsstaaten der Europäischen Union, s. 277 a násl. [citováno dne 4. května 2020]. Dostupný z: <http://docplayer.org/16348869-Dnoti-deutsches-notarinstitut-institut-notarial-allemand-german-notary-institute.html>.

ROSOUX, H. Arrêt sur le régime transitoire du Règlement successions. *Revue de planification patrimoniale belge et internationale* [online]. 2014, s. 157 – 166 [citováno dne 23. května 2020]. Dostupné z: http://editions-larcier.larciergroup.com/resource/extra/9782804473938/PPBI%2014_2%20web%20extr.pdf.

SIMON U., BUSCHBAUM, M., Die neue EU-Erbrechtsverordnung. *Neue Juristische Wochenschrift (NJW)*. 2012, s. 2393 – 2398. Dostupné z internetové databáze Beck-online DE.

ȘCHIOPU, Silviu-Dorin. The Court of Justice of the European Union's interpretation of Regulation (EU) 650/2012, *Challenges of the Knowledge Society* [online]. 2019, s. 391 – 396. [citováno dne 28. března 2020]. Dostupné z: <https://search.proquest.com/openview/d174c695d602fca46168472a3d13387e/1.pdf?pq-origsite=gscholar&cbl=2036059>.

THORN, K., ROMERO, K. V. Die Qualifikation des pauschalierten Zugewinnausgleichs im Todesfall gemäß § 1371 Abs. 1 BGB nach der EuErbVO. *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2020, Heft 04, s. 316 – 323. Dostupné z internetové databáze IPRax.

ZAŁUCKI, M. Attempts to Harmonize the Inheritance Law in Europe: Past, Present and Future, *Iowa Law Review* [online]. 2018, Vol. 103, Issue 5, s. 2317 – 2338 [citováno dne 25. srpna 2020]. Dostupné z: <https://ilr.law.uiowa.edu/print/volume-103-issue-5/attempts-to-harmonize-the-inheritance-law-in-europe-past-present-and-future/>.

3. Seznam použité judikatury

Rozsudek ze dne 12. října 2017, Kubicka, C-218/16, ECLI:EU:C:2017:755.

Rozsudek ze dne 1. března 2018, Mahnkopf, C-558/16, ECLI:EU:C:2018:138.

Rozsudek ze dne 21. června 2018, Oberle, C-20/17, ECLI:EU:C:2018:485.

Rozsudek ze dne 17. ledna 2019, Brisch, C-102/18, ECLI:EU:C:2019:34.

Rozsudek ze dne 23. května 2019, WB, C-658/17, ECLI:EU:C:2019:444.

Rozsudek ze dne 16. července 2020, E. E., C-80/19, ECLI:EU:C:2020:569.

Rozsudek Oberlandesgericht Bremen ze dne 19. května 2011, sp. zn. 3 W 6/11.

Rozsudek Oberlandesgericht Nürnberg ze dne 5. dubna 2014, 15 W 299/17.

Rozsudek Oberlandesgericht München ze dne 12. září 2019, 31 Wx 275/17.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 19 Co 218/2013.

Rozsudek ze dne 6. října 2015, Matoušková, C-404/14, ECLI:EU:C:2015:653.

Rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, Überseering, C-208/00, ECLI: EU:C:2002:632.

Rozsudek ze dne 16. prosince 2008, Cartesio, C-210/06, ECLI:EU:C:2008:723.

Rozsudek ze dne 2. dubna 2009, A, C-523/07, ECLI:EU:C:2009:225.

Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, ECLI:EU:C:2010:829.

ABSTRAKT

Dědické řízení s mezinárodním prvkem se zaměřením na přijetí a praktické fungování Nařízení o dědictví

Předmětem rigorózní práce je dědické řízení s mezinárodním prvkem se zaměřením na přijetí a praktické fungování Nařízení o dědictví. Nařízení o dědictví vstoupilo v platnost dne 17. srpna 2015 a unifikuje jak kolizní, tak i jurisdikční pravidla v rámci dědického řízení s mezinárodním prvkem. Navíc zavádí EDO, které je vydáváno pro použití v jiném členském státě, a umožňuje efektivní vypořádání dědictví. Nařízení o dědictví zkracuje délku dědického řízení a odstraňuje překážky při uplatňování práv osob oprávněných v souvislosti s dědictvím, které má přeshraniční dopady. Předkládaná rigorózní práce se soustředí na přijetí Nařízení o dědictví, základní podmínky fungování (rozsah působnosti, základní principy) a interpretační problémy spojené s jeho aplikací v praxi.

Cílem předkládané rigorózní práce je objasnění základních principů, na kterých je Nařízení o dědictví postaveno, a dále poskytnutí přehledu o pravidlech pro určení jeho časové, místní a věcné příslušnosti. Hlavním záměrem je pak provedení detailní analýzy problematických otázek, které vyvstávají v souvislosti s praktickou aplikací Nařízení o dědictví, a to jak těch, které byly k datu uzavření této práce již zodpovězeny ze strany SDEU, tak těch, které nadále přetrvávají.

První kapitola pojednává o historických okolnostech, které souvisely s předložením návrhu a přijetím Nařízení o dědictví. Jsou zmíněny jak cíle, kterých měl evropský zákonodárce v úmyslu dosáhnout, tak i právní předpisy, kterými se při předložení návrhu inspiroval.

Druhá kapitola představuje základní principy, na kterých je Nařízení o dědictví založeno, a u každého z nich je provedena analýza jejich důsledků.

Ve třetí kapitole je vymezen rozsah aplikace Nařízení o dědictví, a to z hlediska časového, územního i věcného. Tato kapitola objasňuje základní podmínky, za nichž je možné k aplikaci předpisu přistoupit.

Čtvrtá kapitola obsahuje analýzu rozhodnutí SDEU v předmětné oblasti. Z hlediska struktury se jedná o stěžejní část práce, která podrobně vyhodnocuje postup SDEU v již vyřešených otázkách týkajících se aplikace Nařízení o dědictví.

Pátá kapitola je věnována EDO a dosud nevyřešeným interpretačním problémům v souvislosti s jeho fungováním v praxi.

Klíčová slova:

Nařízení o dědictví, EDO, SDEU.

ABSTRACT

Succession with cross-border implications focusing on adoption and application of Succession Regulation in practice

The subject of the rigorous thesis is succession with cross-border implications focusing on adoption and application of Succession Regulation in practice. Succession Regulation applies from 17th August 2015 and unifies both conflict of law and jurisdiction rules in matters of international succession. Moreover, it creates European Certificate of Succession (hereinafter the „ECS“) to be issued for use in another Member State in order to efficiently settle the succession. Succession Regulation shortens the length of inheritance proceedings and removes obstacles to the exercise of the rights of beneficiaries in relation to succession having cross-border implications. This thesis focuses on adoption of Succession Regulation, basic application rules (scope, principles) and interpretation problems connected to its application in practice.

The aim of this thesis is clarification of the main principles of Succession Regulation and providing an overview of the rules for determining its temporal, territorial and subject matter jurisdiction. The main goal is the detailed analysis of problematic issues, which occur in connection with the application of Succession Regulation in practice – not only those that have been answered by CJEU by the closure date but those that still persist as well.

The first chapter deals with the historical circumstances surrounding the submission of the proposal and adoption of the Succession Regulation. It mentions both goals the European legislators wanted to achieve and legislation that inspired them when submitting the proposal.

The second chapter introduces main principles which the Succession Regulation is based on. There is an impact analysis for each of the principles.

The third chapter defines the scope of the Succession Regulation in terms of time, territory and subject matter. This chapter clarifies the basic conditions under which it is possible to apply the Succession Regulation.

The fourth chapter contains the analysis of CJEU decision in this area. In terms of structure, this is a key part of the work, which evaluates in detail the procedure of the CJEU in the already resolved issues related to the application of the Succession Regulation.

The fifth chapter is dedicated to ECS and the unresolved interpretation problems in connection with its application in practice.

Key words:

Succession Regulation, ECS, CJEU.